

**KTO KARATAY ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI
TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**KATILIM BANKACILIĞI İLE KONVANSİYONEL BANKACILIKTA RİSK
ALGISI VE MÜŞTERİ PORTFÖYÜ ÜZERİNE ETKİSİ: KONYA İLİ
İÇERİSİNDE BİR ARAŞTIRMA**

Mehmet Anıl ÇİZMECİ

Yüksek Lisans

**KONYA
Ocak 2021**

KATILIM BANKACILIĞI İLE KONVANSİYONEL BANKACILIKTA RİSK
ALGISI VE MÜŞTERİ PORTFÖYÜ ÜZERİNE ETKİSİ: KONYA İLİ İÇERİSİNDE
BİR ARAŞTIRMA

Mehmet Anıl ÇİZMECİ

KTO Karatay Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
İşletme Anabilim Dalı
Tezli Yüksek Lisans Programı

Yüksek Lisans

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Osman OKKA

Konya
Ocak 2021

KABUL VE ONAY

Mehmet Anıl ÇİZMECİ tarafından hazırlanan “Katılım Bankacılığı İle Konvansiyonel Bankacılıkta Risk Algısı Ve Müşteri Portföyü Üzerine Etkisi: Konya İli İçerisinde Bir Araştırma” başlıklı bu çalışma, 26 Ocak 2021 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı: **Prof. Dr. Osman OKKA(Danışman)** _____
KTO Karatay Üniversitesi

Jüri Üyesi: **Dr. Öğr. Üyesi Aynur AKPINAR** _____
KTO Karatay Üniversitesi

Jüri Üyesi: **Dr. Öğr. Üyesi Ali AKGÜN** _____
Selçuk Üniversitesi

Jüri tarafından kabul edilen bu çalışmanın Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Hüseyin Bekir YILDIZ
Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Enstitü tarafından onaylanan Yüksek Lisans/Doktora tezimin tamamını veya herhangi bir kısmını basılı veya dijital biçimde arşivleme ve aşağıda belirtilen koşullar dahilinde erişime açma iznini KTO Karatay Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle, Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak ve gelecekteki çalışmalar (makale, kitap, lisans, patent vb.) için tezimin tamamının veya bir bölümünün kullanım hakları yalnızca bana ait olacaktır.

Tezimin bütünüyle kendi çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izinle kullanılması zorunlu olan kaynakları, yazılı izin alarak kullandığımı ve istenildiğinde izinlerin suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayımlanan “Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge” kapsamında, tezim, aşağıda belirtilen koşullar haricince, YÖK Ulusal Tez Merkezi ve KTO Karatay Üniversitesi Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

Enstitü / Fakülte Yönetim Kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 2 yıl ertelenmiştir.¹

Enstitü / Fakülte Yönetim Kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ... ay ertelenmiştir.²

Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir.

26 Ocak 2021

Mehmet Anıl ÇİZMECİ

¹ MADDE 6(1) Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.

² MADDE 6(2) Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.

³ MADDE 7(1) Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.

⁴ MADDE 7(2) Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

ETİK BEYAN

KTO Karatay Üniversitesi Lisans Üstü Eğitim Enstitüsü Tez/Proje Hazırlama ve Yazım Kurallarına uygun olarak Prof.Dr. Osman OKKA danışmanlığında tarafımdan üretilen bu tez/proje çalışmasında; sunduğum tüm veri, enformasyon, bilgi ve belgeleri bilimsel etik kuralları çerçevesinde elde ettiğimi, tüm değerlendirme, analiz, bulgu ve sonuçları bilimsel usullere uygun olarak sunduğumu, tez/proje çalışmasında yararlandığım kaynakların tümüne bilimsel normlara uygun biçimde atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, tezimin/projemin kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

26 Ocak 2021

Mehmet Anıl ÇİZMECİ

TEŞEKKÜR

Çalıőmamın her anında yardımlarını esirgemeyen Sn. Prof. Dr. Osman OKKA' ya ve Dr. Öğr. Üyesi Aynur AKPINAR'a minnettarlığımı bildirmek isterim. Uygulama aşamasında görüşmeleri gerçekleőtirdiğim görüşlerini esirgemeyen tüm görüşmecilere de saygı ve teşekkürlerimi sunarım.

Son olarak bana sevgi ve destekleriyle her daim yanımda olan annem Yadigar ÇİZMECİ, babam Abdullah ÇİZMECİ, ablam Melek Deniz MANAP ve benim için çok değerli olan Emine ARASLI 'ya çok teşekkür ederim.

Ocak, 2021

Mehmet Anıl ÇİZMECİ

ÖZET

Mehmet Anıl ÇİZMECİ

KATILIM BANKACILIĞI İLE KONVANSİYONEL BANKACILIKTA RİSK ALGISI VE MÜŞTERİ PORTFÖYÜ ÜZERİNE ETKİSİ: KONYA İLİ İÇERİSİNDE BİR ARAŞTIRMA

Yüksek Lisans Tezi

Konya, 2021

Katılım bankaları ve konvansiyonel bankalar ortak bankacılık risklerine sahiptirler. Bu risklerin yanı sıra kendilerine özgü riskleri de vardır. Ülkemizde bununla ilgili olarak müşteriler açısından algılanan riskler bankalara göre de değişebilmektedir. Bu çalışmada Türkiye’deki katılım bankalarında ve konvansiyonel bankalardaki algılanan riskler ve müşteri portföyü üzerine etkisinin bankacılar özelinde incelemesi amaçlanmıştır. Katılım bankacılığının ülkemizdeki yeri, ekonomi açısından önemi anlatılarak, konvansiyonel bankacılık ile karşılaştırılması yapılmıştır. Öncelikle katılım bankacılığı ve konvansiyonel bankacılığın işlevleri, çalışma prensipleri anlatılmıştır. Katılım bankacılığı ve konvansiyonel bankacılık risklerindeki algılanan tehditler ve çözüm önerileri nitel araştırma yöntemlerinden mülakat tekniği ile kamu bankaları ve özel bankalarda şube müdürleri özelinde 2 grupta toplam 16 banka ve 16 kişi ile yapılan görüşmelerde ele alınmıştır. Bu görüşmeler Konya’da 1 Mart 2020- 30 Ağustos 2020 tarihleri arasında aralıklı olarak gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın sonunda katılım bankacılığı ve konvansiyonel bankacılık hakkında bilgiler paylaşılmış algılanan riskler hakkında görüşler bildirilmiştir. Bu kapsamda yapılan görüşmelerde katılım bankacılığının ve konvansiyonel bankacılığın belirtilen problemleri ve eksiklikleriyle ilgili çözüm önerilerinde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler

Katılım Bankacılığı, Konvansiyonel Bankacılık, Risk, Risk Algısı

ABSTRACT

Mehmet Anıl ÇİZMECİ

**THE RISK PERCEPTION IN PARTICIPATION AND CONVENTIONAL BANKING
AND ITS EFFECTS ON CUSTOMER PORTFOLIO: A RESEARCH IN KONYA
PROVİNCE**

Master's Thesis

Konya, 2021

Participation and conventional banks systems have similar banking risks. Besides these risks, they both have typical risks. Regarding this, the risks perceived by customers in our country might change depending on banks. This study aims to examine the risks perceived in participation and conventional banks and the effects of the risks on customer portfolio in terms of bankers. In the study, the functions and working principles of participation and conventional banks are stated. The threats and solutions regarding the perception of the risks of participation and conventional banks are examined by questionnaires. In the study, two groups of 16 bankers, branch managers of 16 private and state banks, were included and through questionnaire and interview methods, the data was collected in Konya from March 1st to August 30th, 2020. In our study, we also evaluate the data regarding participation and conventional banks and the risks perceived along with the mentioned problems and deficiencies, and related solutions for participation and conventional banks.

Keywords

Participation Banking, Conventional Banking, Risk, The Risk Perception.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
BİLDİRİM	ii
ETİK BEYAN.....	iii
TEŞEKKÜR.....	iv
ÖZET	v
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar DİZİNİ	x
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xi
KISALTMALAR DİZİNİ.....	xii
1. GİRİŞ	1
2. KONVANSİYONEL BANKACILIĞIN GELİŞİMİ VE KATILIM BANKACILIĞI HAKKINDA YAPISAL VE GENEL BİLGİLER.....	4
2.1. Bankacılık Tanımı ve Fonksiyonları	4
2.2. Bankacılığın Tarihsel Gelişimi.....	5
2.3. Bankacılık Türleri ve Dağıtım Kanalları.....	6
2.3.1. Bankacılık Türleri.....	6
2.3.2. Bankacılık dağıtım kanalları.....	13
2.4. Türkiye’deki Bankacılık Sektörünün Büyüklüğü.....	17
2.5. Konvansiyonel Bankaların Çalışma Prensipleri.....	20
2.6. Katılım Bankacılığının Tanımı.....	20
2.7. Katılım Bankacılığının Ortaya Çıkışı.....	22
2.7.1. Dini Nedenler	24
2.7.2. Sosyal Nedenler	25
2.7.3. Ekonomik Nedenler	25
2.7.4. Siyasal Sebepler.....	26
2.8. Katılım Bankacılığının Tercih Edilme Nedenleri	26
2.9. Katılım Bankalarının Çalışma Prensipleri.....	27
2.10. Katılım Bankacılığının Dezavantajları.....	29
2.11. Katılım Bankacılığının Dünyada Gelişimi	31
2.12. Türkiye’deki Katılım Bankacılığı Ve Türkiye’deki Katılım Bankaları	33
2.12.1. Türkiye’de Faaliyet Gösteren Katılım Bankaları	35

3. KATILIM BANKALARI İLE KONVANSİYONEL BANKALARIN BANKACILIK HİZMETLERİ VE DİĞER YÖNLERİYLE KARŞILAŞTIRILMASI	42
3.1. Katılım Bankaları ve Konvansiyonel Bankaların Hizmet Yönleriyle Karşılaştırılması.....	42
3.1.1. Çalışma Yöntemleri Açısından Karşılaştırılması	42
3.1.2. Yasal Altyapı Açısından Karşılaştırılması.....	42
3.1.3. Fon Toplama Faaliyetleri Açısından Karşılaştırılması	43
3.1.4. Kullanılan Fonun Süresi Açısından Karşılaştırılması	43
3.1.5. Fon Maliyetleri Açısından Karşılaştırılması.....	44
3.2. Risk Kavramı ve Bankalarda Risk	44
3.2.1. Risk Kavramı.....	44
3.2.2. Bankalarda Risk.....	45
3.3. Katılım Bankacılığı Riskleri.....	46
3.3.1. Kredi Riski.....	46
3.3.2. Piyasa Riski	46
3.3.3. Ortaklık Yatırımı Riski	46
3.3.4. Likidite Riski	46
3.3.5. Katılım Bankalarında Kar Payı Riski	47
3.3.6. Şer'i Uyumsuzluk Riski.....	47
3.3.7. Ticari Kar Payı Riski	47
3.3.8. Emtia Değişim Riski.....	47
3.4. Konvansiyonel Bankacılık Riskleri.....	48
3.4.1. Piyasa Riski	48
3.4.2. Faiz Oranı Riski.....	48
3.4.3. Kur Riski.....	49
3.4.4. Likidite Riski	49
3.4.5. Kredi Riski.....	50
3.4.6. Operasyonel Risk.....	50
3.5. Katılım Bankacılığı ve Konvansiyonel Bankacılık Arasındaki Farklar	51
3.5.1. Mevduat Bakımından Farklılıklar	51
3.5.2. Çalışma Hususları Bakımından Farklılıklar	52
3.5.3. Ekonomiye Etkileri Açısından.....	53
4. KATILIM BANKALARI İLE KONVANSİYONEL BANKALARDA ALGILANAN RİSKLER VE MÜŞTERİ PORTFÖYÜNE ETKİSİ ÜZERİNE KONYA İLİ İÇERİSİNDE BİR ARAŞTIRMA	54

4.1. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ	54
4.1.1. Araştırmanın Amacı Ve Önemi	54
4.1.2. Veri Toplama Yöntemi	54
4.1.3. Verilerin Analiz Yöntemi	54
4.1.4. Araştırmanın Kısıtları	56
4.2. Araştırmanın Bulguları	56
5. SONUÇ VE ÖNERİLER	66
KAYNAKLAR	69
ÖZGEÇMİŞ	78
EK GÖRÜŞME METİNLERİ	79
ETİK KURUL/KOMİSYON İZİNİ/MUAFİYETİ	133

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1. Türkiye’de Katılım Bankacılığının Tarihsel Gelişimi.	35
Tablo 2. Katılım Bankalarımızın Sektördeki Payı.....	37
Tablo 3. Katılım Bankacılığı ve Konvansiyonel Bankacılıkta Mevduat Bakımından Farklılıklar.....	52
Tablo 4. Çalışma Esaslarına Göre Katılım Bankacılığı ve Ticari Bankacılık Ayrımı.	53
Tablo 5. Ekonomiye Etkileri Bakımından Katılım ve Konvansiyonel Bankacılık Faaliyetleri	53

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Türkiye’de Bankacılık Türüne Göre Banka Sayıları	17
Şekil 2. Türkiye’de Bankaların Şube Sayıları.....	18
Şekil 3. Türkiye’de Bankaların Personel Sayıları	18
Şekil 4. Türkiye’de Bankalarda Kredilerin Dağılımı.....	19
Şekil 5. Türkiye’de Bankalarda Mevduat Gelişimi.....	20
Şekil 6. Katılım Bankaları ve Bankacılık Sektörü Başlıca Finansal Büyüklükleri.....	36
Şekil 7. Katılım Bankalarının Türk Bankacılık Sektöründeki Payları.....	37

KISALTMALAR DİZİNİ

ADK	Alternatif Dağıtım Kanalları
ATM	Automatic Teller Machine
BDDK	Bankalar Denetleme ve Düzenleme Kurulu
BES	Bireysel Emeklilik Sistemi
BKM	Bankalararası Kart Merkezi
BOJ	Bank Of Japan
DESİYAB	Devlet Sanayi ve İşçi Yatırım Bankası
DİBS	Devlet İç Borçlanma Senetleri
EBRD	European Bank For Reconstruction And Development
EFT	Elektronik Fon Transferi
FED	Federal Reserve
GPRS	General Packet Radio Service
GSYH	Gayri Safi Yurt İçi Hasıla
IBRD	International Bank For Reconstruction and Development
IFSB	İslami Finansal Hizmetler Kurulu
IDB	Islamic Development Bank (İslam Kalkınma Bankası)
IIILM	Uluslararası İslami Likidite Yönetimi Kurumu
İFK	İslami Finans Kuruluşları
KGF	Kredi Garanti Fonu
KOBİ	Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler
TBB	Türkiye Bankalar Birliği
TCMB	Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası
TKBB	Türkiye Katılım Bankalar Birliği
TMSF	Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu
TurSEFF	Türkiye Sürdürülebilir Enerji Finansman Programı
WAP	Wireless Application Protocol

1. GİRİŞ

Bankalar, fon alım-satımı gereksinimi olanlar için koordinasyon sağlayan aracı kurumlardır. Bu finansal kurumların başlıca işlevleri; piyasada ödünç verilebilir fon alım-satımı gerçekleştirmek, fon talebi olan kişilerin mali işlemlerini yapmak, ekonomik işlevleri hızlandırmak, para transferi işlemlerini kolaylaştırmak, birikimi olanlar için az riskli kazançlar sağlamak vb. hizmetler gibi önemli ekonomik fonksiyonlardır. Bankalar hem ülke ekonomisinin sürekli olarak büyüme göstermesi, hem de finans sektörünün güçlülüğü açısından ayrı bir değere sahiptir. Bankaları çalışma şekillerine göre 3 ana gruba ayırmak mümkündür. Mevduat bankaları, katılım bankaları ve kalkınma bankaları. Katılım Bankaları; Bankacılık Kanunu' na göre faizsiz işlem yapan, cari ve katılım hesapları ile fon toplayan ve ticari esaslara göre fonlamak suretiyle bankacılık işlemlerini gerçekleştiren kuruluşlardır.

Finans sektöründe bankaların temel amaçlarından birisi de müşterilerine ait varlıkların değerlerinin arttırılmasıdır. Bu amaçların gerçekleştirilmesi farklı risklerle karşılaşılması anlamına gelir. Bu riskler şöyle sıralanabilir; Kredi riski, piyasa riski, faiz riski, döviz kuru riski, teknoloji ve operasyonel riskler, likidite riski ve iflas riskidir. Bankacılıkla ilgili bu riskler, bankacılığın var olmasıyla birlikte ortaya çıkmıştır. Bankacılık sektöründe riskler sistemle iç içe olup, risklerin kontrol edilememesi durumu bankacılık sistemi için tehdit oluşturmaktadır.

Dünya' nın pek çok ülkesinde faaliyet gösteren Katılım Bankacılığı (Faizsiz Bankacılık) Sistemi, ilk olarak 1970' li yıllarda Mısır' da ortaya çıkmıştır. Daha sonrasında farklı ülkelerde uygulamaları görülmeye başlanmış ve zamanla yayılmıştır. Dünya genelinde İslamic Bank olarak anılan bu kuruluşlar bugün dünyanın İslam dinine mensup olan veya olmayan birçok ülkesinde aktif olarak faaliyet göstermektedirler. Dünya' da İslamic Bank olarak anılan bu müesseseler ülkemizde ilk olarak Finans Kurumu adı ile faaliyete başlamış olup daha sonra yapılan yasal düzenlemeler ile Katılım Bankaları unvanlarını almışlardır. Ülkemizde ilk olarak 1984 yılında Katılım Bankacılığı uygulamaları başlamıştır. Zaman ilerledikçe ülkemizde faaliyet gösteren katılım bankalarının sayısı artmıştır. Artan banka sayısı ile birlikte işlem hacimleri, müşteri sayıları ve rakamsal tüm veriler hızla artmıştır. 36 senedir ülkemizde faaliyetini sürdüren Faizsiz Bankacılık sisteminin, günümüzde Türk Bankacılık Sistemi içindeki

sektör payı %6 lara yaklaşmaktadır. Türk Bankacılık Sistemi' nde uzun yıllardır faaliyette bulunan Mevduat (Konvansiyonel) Bankaları ile Yatırım ve Kalkınma Bankaları' na ilave olarak sektöre giren Katılım Bankaları bu alandaki bir boşluğu doldurmayı hedeflemiş ve bir alternatif model olmuştur.

Katılım bankalarının uygulama ve işleyiş bakımından Mevduat Bankaları ile benzer uygulamaları olsa da, fon toplama ve fon kullandırma yöntemlerinin yapısı ve işleyişi yönünden farklılık göstermektedir. Özellikle fon kullandırımı yapılırken, kullandırılan finansmanın tamamının mutlak olarak bir mal alım-satımında kullandırılması gerekir. Bu uygulamanın ana ilkesi faizden ve faize sebep olabilecek uygulamalardan kaçınılmasıdır. Fon toplama yöntemleri ile elde edilen kaynaklar, belirli vade havuzlarında toplanır. Bu havuzlardaki kaynaklar ile genel uygulama yöntemi olan peşin alıp vadeli satma yöntemiyle ticaret yapılır. Burada para satma, para ticareti değil, mal ve emtia ticareti yapılır. Alım satımdan elde edilen kar, bankadaki katılım hesapları sahiplerine (Mudilere), daha önceden belirlenmiş oranlardaki kadar kar payı adı altında dağıtılır. Bu uygulama ile mevduat bankalarından ayrıldıkları bir konu ortaya çıkmış olur. Katılım bankaları kaynak toplama faaliyetlerinde baştan bir getiriyi taahhüt etmemektedirler. Bununla birlikte diğer bankacılık ürünleri olan eft, havale, çek, senet, kambiyo ve benzeri bankacılık işlemlerini mevduat bankaları ile aynı şekilde yürütmektedirler. Genel olarak katılım bankacılığı ya da bir diğer adıyla faizsiz bankacılık modeli, tüm Semavi dinlerde kesin olarak haram kılınmış olan faizden ve faiz sisteminden uzak durmak isteyen tasarruf sahiplerinin ve faize duyarlı insanların bankacılık ihtiyaçlarına çözüm bulunması arayışlarının araştırılması ve geliştirilmesi ile günümüzdeki halini almıştır. Söz konusu yasağa duyarlı olan kesimin, faizli bankacılık sisteminden uzak durması ve yastık altı tabiri ile ifade edilen şekilde atıl vaziyette kalması sonucunda bu fonların ekonomiye kazandırılması konusu katılım bankacılığı sisteminin ülkemizde gelişmesine sebep olmuştur.

Bu çalışmanın amacı Türkiye' deki katılım bankalarında ve konvansiyonel bankalardaki algılanan riskleri ve müşteri portföyü üzerine etkisini bankacılar özelinde incelemektir. Burada bankaların maruz kaldıkları riskler ve katılım bankaları ile konvansiyonel bankaların müşteri portföyleri üzerine etkisi incelenecektir. Bu amaçlar çerçevesinde çalışma üç bölümden oluşmaktadır.

İlk bölümde konvansiyonel bankacılığın gelişimi ile katılım bankaları hakkında yapısal ve genel bilgiler verilmiştir. Bankacılığın genel tanımı ve katılım bankacılığı olarak her iki bankacılığın tarihsel gelişimi, ortaya çıkışı, tercih edilme nedenleri, bankacılık hizmetleri ve türleri, Türkiye’deki bankacılık sektörünün büyüklüğü, Türkiye’de katılım bankacılığı ve faaliyet gösteren katılım bankaları anlatılmıştır.

İkinci bölümde ise katılım bankaları ve konvansiyonel bankaların bankacılık hizmetleri ve diğer bankacılık yönleriyle karşılaştırılmaları yapılmıştır. Katılım bankalarının riskleri ve konvansiyonel bankalardaki riskler ele alınmış aralarındaki farklar ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Son bölümde bankacılık sektöründeki katılım bankacılığı ile konvansiyonel bankacılıkta risk algısı ve müşteri portföyü üzerine etkisi incelenmiş ve mevcut riskler ile bu risklere karşı çözüm önerileri dile getirilmiştir.

2. KONVANSİYONEL BANKACILIĞIN GELİŞİMİ VE KATILIM BANKACILIĞI HAKKINDA YAPISAL VE GENEL BİLGİLER

2.1. Bankacılık Tanımı ve Fonksiyonları

Bankalar; piyasada, mevduat ya da başka biçimlerde, tasarruf yani birikim sahiplerinin fonlarını toplayarak bunları fon talep eden gerçek ve tüzel kişilere belirli bir faiz karşılığında kullandıran ve diğer finansal hizmetleri müşterileri adına belirli bir ücret karşısında sağlayan finansman kuruluşlarıdır. Günümüzde çok değişik alanlarda faal olmaları sebebiyle; sahip olduğu niteliklerin tamamını kapsayacak bir banka tanımlamak kolay değildir. Bununla beraber şöyle bir tanım daha kapsayıcı olacaktır. Bankalar; özel ve kamu sektörü kurumlarından, kişilerden fon toplayan ve ihtiyaç sahibi kişi ve kurumlara belirli bir bedel karşılığında fon kullandıran, kredi-para politikaları uygulamalarına destek veren, önemli finansal hizmetler yapan, piyasadaki işletmeler ve kuruluşlara destek sağlayan, kiralık kasa hizmeti ile müşterilerinin menkul kıymetlerini koruyan, borsa işlemlerine aracılık sağlayan, kredi kartı, otomatik ödeme talimatı gibi işlemler ile yaşamımızı kolaylaştıran hizmetleri tümüyle verebilen kurumlardır (Alptekin, 2007, s.47).

Diğer işletmeler gibi sektörde bankalar da kar etmeyi hedeflediklerinden faaliyetlerinde diğer bankalarla rekabet halinde faaliyet gösterirler. Böylece bu rekabetle birlikte fiyatlarla ve diğer finansal araçlarla kar elde etmeyi hedeflerler (Deb ve Murthy, 2008, s.35). Kar amacı güden işletmeler olduklarından ekonomik sistemde buldukları yer nedeniyle bankaların ekonomideki diğer işletmelerden farklı olarak yapmak durumunda oldukları çeşitli işlevleri de bulunmaktadır. Bu işlevlerden bazıları şu şekildedir (Yağcılar, 2011, s.55).

- i. Nakdi fon sağlanması,
- ii. Bilgi eksikliği ile oluşan sorunlarının çözümü,
- iii. Sektörde para politikası etkinliğinin derinleştirilmesi,
- iv. Finansal işlemlere aracılık edilmesi,
- v. İhracat işlemlerinin gerçekleştirilmesine aracılık edilmesi,
- vi. Kredi talebinde bulunan müşterilerin değerlendirilmesi,

vii. Ödemeler sistemi işlevselliğinin geliştirilmesi.

2.2. Bankacılığın Tarihsel Gelişimi

Tarihte bankacılık işlemlerinin eski Sümer ve Babiller dönemlerine dayandığı bilinmektedir. Tarihteki ilk banka Sümerlerde M.Ö.3500 yılında kurulan maket' tir. İlk borç verenlerde maket' in rahipleridir. Yapılan çalışmalarda görülen çiftçilere çiftçilik yapmaları için malzeme alımı adına hasat vakti ödemek üzere, fiziki ve parasal fonlar verildiğidir. Hesaptan hesaba para aktarımları, para giriş-çıkışının ve teslim emirlerinin kazılar sonucunda bulunması para belgelerinin göstergesidir (Parasız, 2011, s. 20).

Yapılan çalışmalarda bulunan Kızıl Tapınak tarihte bilinen en eski banka yapısıdır (Güney, 2008, s. 1). Bir sonraki yüzyılda bankacılık hizmetleri sadece ibadethanelerde değil ticaretle uğraşan zengin aileler tarafından da bu hizmetleri gerçekleştirdiği görülmektedir (Sezgin ve Şendoğdu, 2008, s. 16).

Eski dönemlerde Mısır, Roma ve Yunan' da banka işlemleri yapan kurumların olduğu araştırmalarda görülmektedir. Buna ilave olarak eski Mısır' da tefecilik ve bileşik faizin yasaklandığına dair yasaların olduğu bilinmektedir. Ticaretin eski Yunan' da gelişmesi ile birlikte maketler ve trapezitai adında bankerler çıkmıştır. Eski Yunan' da faizle ilgili herhangi bir kısıtlama yoktur (Parasız, 2011, s. 20).

Paranın finansal hayatta yer bulması ile birlikte fon artışı olan taraflarla fon ihtiyacı olan kişi ya da kuruluşları aynı noktaya getiren yani aracılık eden kişiler ortaya çıkmıştır. Bu aracılık eden kişiler zaman içerisinde direkt para alışverişi yapan bankalar gibi kurumlara dönüşmüşlerdir (Güney, 2008, s. 2). Haçlı seferlerinde gelişimine devam eden finansal sistem, farklı deniz yollarının keşfi ile birlikte dünyada ticaretin de çok fazla büyüme imkânı bulması neticesinde 15. yüzyılın sonlarında Venedik ve Cenova gibi İtalyan kentlerinde önemli ticari atılımlar yapılmıştır (Takan ve Boyacıoğlu, 2011, s. 3).

Bankacılık ilk olarak 15. yüzyıl ve 16. yüzyılda, para dükkanları ve kasalar geliştiğinde ortaya çıkmıştır. Günümüzdeki gibi modern anlamda bankacılık 17. yüzyıl itibariyle başlamıştır. 18. yüzyıldan itibaren bankalar, tahvil ve bono ihracı için aracı olma, işletmelerin topladığı gelirleri ve mevduatlarını işletmelerin kullanımına açma gibi faaliyetlerle ülke ekonomileri için vazgeçilmez bir yapı taşı olan bankacılığı

yapmaktadırlar. Banka sistemi 19.yüzyıl' da ekonomi ve finansmanın hakimi olarak gün yüzüne çıkmışlardır. Uygulama alanları ile piyasa düzenleyici kurumlar olmuşlardır (Coşkun, 2012, s. 3-4).

İspanyollar tarafından Güney Amerika' dan getirilen altınlarla çok sayıda sikkeler yapılması, Avrupa' da ki paraların çeşitliliği ve ayarlarının farklılıkları paraların değerlerinin anlaşılması açısından zorluk oluşturuyordu. Bu dönem ticaretin çokça yapıldığı kentler olan Amsterdam ve Hamburg' da bu paraların toplanma merkezi kurulmuştur. Yaşanan bu zorluğun aşılması için 1609 yılında Amsterdam Bankası kuruldu. Florini adında, değişmeyen bir değeri olan banka parası oluşturulmuştur. Buna benzer olarak Hamburg Bankası da kendi banka parası olan markı çıkarmıştır (Parasız, 2011, s. 20).

Geleneksel bankacılık sisteminde dini, sosyal, politik ve ekonomik nedenler alternatif olabilecek yeni bir sisteme duyulan ihtiyacı yarattı. Bu sistemde kârdan ziyade kar paylaşımı felsefesine dayalı katılım bankacılığının ortaya çıkmasına neden olmuştur (Bugan, 2015, s. 89).

2.3. Bankacılık Türleri ve Dağıtım Kanalları

E-ticaretin gelişmesi neticesinde finans sisteminde sistemin gereksinimlerine göre önemli olan birtakım değişiklikler yapılmıştır. Özellikle küresel ekonomi anlayışı ile birlikte bankalar bankalar arası rekabet ortamından kaynaklı, mudilerinin gereksinimlerini karşılayacak şekilde hizmet etme yarışı içine girmişlerdir. Bu durum, mudilere karşı hizmet etme konusunda ki genel manada şube içerisindeki bankacılığın yanı sıra şube dışı yapılabilen işlemlerin yani ADK(Alternatif Dağıtım Kanalları)' ların kullanımını da artırmıştır. Elektronik bankacılığın gelişimi ile birlikte bankacılık hizmetleri de uzun bir yol katetmiştir (Korkmaz ve Gövdeli, 2004, s. 1-12).

2.3.1. Bankacılık Türleri

Bankacılık işlemlerinin ayrıştırılmasında uygulama mevzuatlarının ülke politikalarına eş değer olması nedeni ile farklılık gösterebilmektedir. Literatüre bakıldığında bankaların sınıflandırılması uygulama alanlarına göre de ayrıştırılabilmektedir (İş, 2016, s.56).

Türkiye Bankalar Birliği' ne göre Türkiye' de banka türü iki guruba ayrılmıştır. İlk grup olarak mevduat bankalarını (Kamu sermayesi, Özel sermaye, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu' na ve Yabancı sermaye bankalarına aktarılan bankalar) ve ikinci grup ise kalkınma ve yatırım bankalarını içerir. (Kamu sermayesi, Özel sermaye, Yabancı sermaye).

Mevduat bankaları, krediler, yatırımlar ve para transferleri gibi cari hesaplarda tasarrufların toplandığı ve tutulduğu bir banka türüdür. İkinci olarak kalkınma ve yatırım bankası, gelişmekte olan ülkelerdeki sermaye kıtlığını gidermek için piyasanın ihtiyaç duyduğu finansmanı sağlayan banka türüdür (Gündoğdu ve Aksu, 2011, s. 245).

Bankalar; Yasal özelliklerine, mülkiyet yapılarına, faaliyet alanlarına, şube sayılarına, ekonomik fonksiyonlarının özelliklerine ve örgütlenme alanlarına göre altı alt gruba ayrılabilir.

2.3.1.1. Kanuni Uygulamalarına Göre Bankalar

Kanuni uygulamalarına göre bankalar üç alt türe ayrılmaktadır:

Özel Şirketler Şeklinde Bankalar: Bu bankaların 19. yüzyıl itibariyle geçerliliği kalmamıştır. Bankacılığın ekonomik sistemdeki öneminin artmasıyla, bireysel bankaların kurulmasını önlemek için yasal düzenlemeler yapılmıştır. Türkiye' de bankaların yasal olarak anonim şirket şeklinde kurulması zorunludur. Bazı ülkelerde limited şirket şeklinde banka kurulmasına izin verilmektedir (Bayrakdaroğlu, 2013, s. 28-29).

Sermaye Şirketleri Biçimindeki Bankalar: Modern bankacılıkta, bankalar genellikle anonim şirket, limited şirket veya sermayeyle hisseye bölünmüş sınırlı ortaklıklar olan sermaye şirketleri olarak kurulmaktadır. Bu yasal zorunluluk, kamu yararı ve tasarruf sahiplerinin korunmasına ek olarak bankaların korunmasını da sağlar. Böylece bankaların sermaye yapısı açısından sağlam ve halkla ilişkilerde güvenilir olmaları sağlanmıştır (Kaya, 2015, s.72).

Özel Kanunlarla Kurulan Bankalar: Ülke ekonomisi için önemli olan bazı faaliyet alanlarında devlet sermayesi ile kurulmakta, yönetim ve denetim devlet tarafından yapılmaktadır. Ayrıca, emisyon bankacılığı gibi belirli faaliyet alanlarında kurulacak

bankaların çalışma yöntemleri özel kanunlarla belirlenebilir. Madencilik, tarım ve emlak gibi sektörlerde özel yasalar düzenleyerek, kamu ve kalkınma bankaları olarak kurulan kuruluşlardır (Özarlan, 2010, s.4).

2.3.1.2. Mülkiyetlerine Göre Bankalar

Mülkiyetlerine göre bankalar dört alt türe ayrılmaktadır. Bunlar Kamu Bankaları, Özel Bankalar, Yabancı Bankalar ve Karma Bankalardır.

Kamu Bankaları: Sermayesinin tamamı doğrudan veya dolaylı olarak hazine ve kamu tüzel kişiliği tarafından karşılanan bankalar. Bu bankaların kuruluş amacı, devlet tarafından zorunlu tutulan ekonomik faaliyetleri yürütmektir. Özel veya yabancı bankaların millileştirilmesi şeklinde bir devlet bankası da olabilir. Türkiye’ de bu görevi TMSF yerine getirmektedir. Halk Bankası, Ziraat Bankası, Vakıflar Bankası bu banka türlerine örnek verilebilir (Gülen, 2015, s. 22).

Özel Bankalar: Adından da anlaşılacağı gibi özel kişilerin paraları ile kurulmuş olan banka türleridir. Özel sermaye ile kurulan bu bankalar genellikle mevduat, ticaret veya yatırım bankaları şeklindedir. Özel sektörün bankacılık sektöründeki payı, serbest piyasa ekonomisine sahip ülkelerde daha yüksektir (Kaya, 2015, s. 72).

Yabancı Bankalar: Sermayesi yabancı şahıs veya kurumlara ait olan bankalardır. Genel merkez yabancı bir ülkededir ve diğer ülkede bir dallanma yöntemi olabilir veya diğer ülkede doğrudan yabancı sermaye ile kurulabilir. Yabancı bankaların finansal sisteme dahil edilmesi, bankacılık sektöründe rekabetin artmasına, maliyetlerin düşmesine ve verimliliğin artmasına neden olabilir. Gelişmekte olan ülkeler açısından, yabancı bankalar modern bankacılık teknik ve uygulamalarının tanıtımına da katkıda bulunmaktadır (Ata, 2009, s. 111).

Karma Bankalar: Karma bankaların sermayesinin belirli bir kısmı kamu kurumlarında geri kalan kısımları ise özel kişi veya kuruluşlardadır. Kamu veya özel sektörün toplam sermayenin dağılımındaki payı çoğunlukta olabilir. Bir karma özel banka hissesinin halka arz edilmesi veya bir kamu bankasının belirli bir payının özel sermayeye satılması şeklinde karışık bir banka sermaye yapısı ortaya çıkabilir. Bu bankalar, kamu desteğinin ve özel sermayenin dinamik yapısının birleştirilmesi gerektiği durumlarda etkili olabilir (Bayrakdaroğlu, 2013, s. 29).

2.3.1.3. Uygulama Alanlarına Göre Bankalar

Uygulama alanlarına göre bankalar iki alt türe ayrılmaktadır:

Tek Amaçlı Bankalar (Uzman Bankalar): Ekonomik sistemde çeşitli faaliyet alanları bulunmaktadır. Bu nedenle belirli faaliyet alanlarında uzmanlaşmış bankalara ihtiyaç vardır. Ulusal ve uluslararası büyük ölçekli şirketlerin özel finansal taleplerini karşılamak ve finansal sorunlara yönelik paket çözümler üretmek konusunda uzmanlaşmış banka arayışındaki artış, uzman bankacılığın ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu bankaların organizasyonu genellikle finans merkezlerinde gerçekleşmekte, sınırlı sayıda şubelerle özel faaliyetler gerçekleştirilmektedir. Toptancı bankalar olarak da adlandırılan uzman bankalar, müşterilerinin geniş çaplı kredi taleplerini karşılamak ve müşterileri ile yakın ilişkiler kurarak hızlı kararlar almak için uluslararası kaynaklar dahil çok çeşitli fon kaynaklarına erişimi olan bankalardır. Uzman bankalar, tarım, madencilik ve kalkınma bankacılığı gibi belirli amaçlar için belirli kanunlarla oluşturulan bankalardır (Cabral vd., 2012, s. 11).

Çok Amaçlı Bankalar (Perakendeci Bankalar): Aynı banka kapsamında mevduat, kredi, yatırım, kalkınma ve ticari işlemler gibi birçok faaliyette bulunan bankalardır. Özellikle, mevduat kabul etmek ve kredi sağlamak için bireyler ile Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerle (KOBİ'ler) ilgilenirler. Birim miktarı az olsa da, toplam işlem hacmi büyüktür. Müşterilerine sundukları bankacılık hizmetleri karşılığında, banka faiz ve ücret geliri elde eder. Bu bankalar her türlü bankacılık hizmetini sağlayabilecek bir yapıda düzenlenmiştir. Çok yönlü bankacılık faaliyetlerinden dolayı bankanın işletme politikası esnektir ve operasyonel risk dağıtılarak başarı seviyesi arttırılabilir (Yağcılar, 2011, s. 10-11).

2.3.1.4. Şube Sayılarına Göre Bankalar

Şube sayılarına göre bankalar iki alt türe ayrılmaktadır:

Tek Şube Bankaları: Tüm bankacılık hizmetlerinin tek merkezden yürütüldüğü bankalardır. Özellikle Amerika Birleşik Devletleri'nde bir süre için çok şubeli bankacılık izinlerinin olmaması, tek şubeli bankacılığın gelişmesine neden olmuştur (Bayrakdaroğlu, 2013, s. 29).

Çok Şubeli Bankalar: Çok şubeli bankacılıkta, merkeze ve bu merkeze bağlı sayısız banka şubesine sahiptir. Genellikle Türkiye' de ve Avrupa ülkelerinde çok şubeli bankacılık sistemi yaygındır. Ticari faaliyetlerin ülke geneline yayılması, müşteriye daha hızlı ve etkin hizmet sunma isteği ve bankacılık sektöründe rekabetin artması gibi nedenler şube bankacılığının önemini arttırmaktadır (Yurttadur ve Süzen, 2016, s. 54).

2.3.1.5. Ekonomik İşlevlerin Özelliklerine Göre Bankalar

Ekonomik işlevlerinin özelliklerine göre bankalar yedi alt tipe ayrılır:

Tarım Bankaları: Tarım bankaları, tarım sektörünü desteklemek ve tarım sektörünün sorunlarına çözüm üretmek amacıyla kurulan bankalardır. Genel olarak, genel ve özel kanunlarla kurulan bu bankalar, tarım sektörünün kaynak gereksinimlerini karşılamak ve sektör için teknik ve ekonomik çözümler üretmek amacıyla kurulmaktadır. Bu bankaların en önemli görevleri, ülkenin tarım potansiyelini aktif olarak destekleyerek tarım sektörünü desteklemek, tarım sektörünün milli gelire katkısını artırmak ve çalışanların ekonomik ve sosyal refahını iyileştirmektir. Sektörün ihtiyaç duyduğu düşük faizli ve uzun vadeli kredi sağlama zorunluluğu bu bankaların devlet desteğiyle kurulmasına yol açmaktadır (Kaya, 2015, s. 79).

Maden Bankaları: Ülkenin yeraltı servetini ülke ekonomisine getirmek ve bu alanda faaliyet gösteren işletmelere gerekli finansal kaynakları sağlamak amacıyla kurulan bankalardır. Gelişmiş ülkelerde, özel şirketler tarafından da kurulan madencilik bankaları, genellikle az gelişmiş ülkelerde devlet tarafından finanse edilmekte ve özel kanunlarla kurulmaktadır. (Bayrakdaroğlu, 2013, s. 32).

İpotek ve Gayrimenkul Bankaları: Taşınmaz mallar karşılığında orta ve uzun vadeli krediler sağlayan, bina inşaatlarını finanse eden ve gayrimenkul ihtiyacını karşılayan bankalardır. Büyük sermaye gerektiren bu bankalar fonlarını uzun vadeli mevduat kabulleri ve uzun vadeli tahvil ihraçları yoluyla elde etmektedir. İnşaat ve konut alanında uzmanlaşmış ipotek bankaları grubuna emlak bankası denir. Şirketin temel amaçlarından biri ipotek karşılığında müşterileri için taşınmaz mal elde etmektir. Ayrıca, sosyal konut politikalarına uygun olarak, konutlara uzun vadeli ve düşük faizli kredi sağlamak zorundadırlar. Bu zorunluluktan dolayı genellikle devlet desteği ve özel yasalarla kurulurlar (Kınalı, 2012, s. 30).

Halk Bankaları: Amacı, küçük esnaf ve zanaatkarların mesleki kredi gereksinimlerini karşılamak olan, özel olarak yapılandırılmış bankalardır. Çoğunlukla, el emeği ve kişisel becerilerle üretim yapan insanların üretimini artırmak için orta vadeli borç verenlerin ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulmuşlardır. Bu bankalar ile çalışan küçük esnaf ve sanatkarlar genellikle ipotek altına alınacak taşınmaz mallara sahip olmadığından, ortak kefalet ve kooperatif sistemi baskın bir rol oynamaktadır (Kaya, 2015, s. 80).

Ticaret ve Mevduat Bankaları: Kısa vadeli para ve kredi konularında uzmanlaşmış, düşük öz sermayeli bankaların en önemli fon kaynağı halktan toplanan tasarruflardır. Ticari ve sınai işletmelere kısa vadeli işletme kredisi sağlamanın yanı sıra çok yönlü bankacılık faaliyetleri de gerçekleştirmektedirler (Yağcılar, 2011, s. 13).

Ticaret ve Mevduat Bankaları genel olarak iki temel işleve sahiptir; mevduat şeklinde fon toplama ve indirim şeklinde borç verme. Bu bağlamda, aynı zamanda mevduat ve indirim bankaları olarak da adlandırılırlar. Ticari bankaların bankacılık sistemi içerisindeki en önemli faaliyetlerinden biri, bankaya yatırılan mevduatların yasal yedekleri düşüldükten sonra yeniden kredi verilmesi sonucu mevduat parası (banka parası) oluşturmaktır. Kaydedilen para, özellikle kontrol sisteminin etkili bir şekilde uygulandığı gelişmiş ülkelerde önemli bir role sahiptir. Bir yandan, vadesiz mevduat hesabı biçiminde banka parası yaratırken, diğer taraftan ekonomik ve ticari ilişkilerde sahip oldukları önemli yer nedeniyle ticari bankaların geniş yetkilerinin yanı sıra çok önemli sosyal ve ekonomik sorumlulukları vardır. Çünkü ticari bankalar çalışmalarına vereceği yöne göre ülkedeki ekonomik faaliyetlerin doğru ve faydalı gelişmesini sağlayabilirler. Ülke ekonomisindeki enflasyon eğilimine negatif etkisi olabilir (Bayrakdaroğlu, 2013, s. 32-33).

Kalkınma Bankaları: Kalkınma ve yatırım bankaları, işletmeler için orta ve uzun vadeli finansman gerektiren finansal araçlardır ve doğrudan işletmelere borç vermezler veya ticaret işlemleriyle uğraşmazlar. Etkin olmayan fonlara sahip aracı yatırımcıların fonlarının satışını gerçekleştirirler. Kalkınma bankaları, öncelikli bölgelere ve kalkınma politikalarında belirlenen sektörlere finansal destek sağlamak amacıyla oluşturulan bankalardır. Kalkınma bankaları genellikle gelişim düzeyi düşük veya gelişmekte olan devletlerde faaliyet göstermektedirler (Kınalı, 2012, s. 23-24).

Yatırım Bankaları: Yatırım bankaları, öncelikle sermaye piyasalarında faaliyet gösteren finansal kuruluşlardır. Şirketlere orta ve uzun vadeli fonlar sağlar, sermaye piyasasına girmek isteyen kurum ve yatırımcılara danışmanlık ve aracılık hizmetleri sunarlar (Kaya, 2015, s. 81).

İnternet ve Mobil Bankacılık: Gelişen teknolojiye bağlı olarak, geleneksel bankacılık hizmetlerinin internet sayfaları ve cep telefonları aracılığıyla sağlandığı bankacılık faaliyetidir. Dünyada sadece internet ve mobil bankacılık ile hizmet veren bankalar faaliyet göstermeye başlamıştır. İnternet ve mobil bankacılık aşağıdaki bölümlerde detaylı olarak ele alınmıştır.

2.3.1.6. Örgütlenme Alanlarının Yaygınlığına Göre Bankalar

Organizasyon Alanlarına göre bankalar beş alt gruba ayrılır:

Yerel Bankalar: Özellikle bankacılığın gelişiminde görülen yerel bankalar, yalnızca belirli bir il veya bölgede faaliyet göstermek için kurulmuş bankalardır. Bankacılık sisteminin gelişimi ile önemi azalmıştır (Bayrakdaroğlu, 2013, s. 30).

Bölgesel Bankalar: Ülkenin belirli bir bölgesinde faaliyet gösteren bankalardır. Bölgesel bankacılık, coğrafi olarak büyük ülkelerde bölgenin gelişimi için önemli olabilir. Genel olarak, ülke ekonomisinde bölgesel kalkınma için bu tür bankalar kurulabilir (Kaya, 2015, s. 74).

Ulusal Bankalar: En yaygın banka türleri olan ulusal bankalar, ülke genelinde çok şubeli bankacılık hizmetleri sunan bankalardır (Kaya, 2015, s. 75).

Uluslararası Bankalar: Uluslararası bir konsorsiyum oluşturularak farklı ülkelerde şube açma veya temsilcilikler şeklinde kurulan bu uluslararası bankalar, çok uluslu girişimlerin çoğalması, küreselleşen ekonomi ve ülkelerin sermaye ihtiyacını karşılayan gereksinimler doğrultusunda oluşturulan bankalardır. Farklı ülkelere sermaye girişi sağlarlar. Bu bankaların örnekleri arasında Uluslararası Yeniden Yapılanma ve Kalkınma Bankası, Avrupa Yatırım Bankası, İslami Kalkınma Bankası, Karadeniz Ticaret ve Kalkınma Bankası bulunmaktadır (Gülen, 2015, s. 19).

Kıyı Dışı Bankalar: Çok uluslu işletmelere ve uluslararası işletmelere, dönüştürülebilirler. Parayla işlemlerin yapıldığı, denetim ve verginin düşük olduğu

bankacılık hizmetleri vermek amacıyla kurulan bankalardır. Bu bankalar, belirli koşullar altında ülke dışından veya ülke içinden sağlanan fonlardan yararlanabilir (Kaya, 2015, s. 87).

2.3.2. Bankacılık dağıtım kanalları

Teknolojik gelişmeler, tüm sektörlerde olduğu gibi bankacılık sektöründe farklı servis dağıtım kanalları geleneksel satış kanallarının yanı sıra tüketicilere ulaşmak için kullanılan dağıtım kanallarını da ifade eder. Ajans müşterilerinin bankacılık sektörüne katılımı, geleneksel satış kanallarından farklı dağıtım kanalları kurulmasını mümkün kılmıştır. Kredi kartları, ödeme cihazlarıyla ödeme araçlarının kullanımı, ATM, telefon bankacılığı ve internet gibi uygulamalar bankacılık uygulamalarında farklı servis dağıtımlarına örnektir (Meral, 2016, s. 14).

Dar gelirli kişilere ekonomik hizmet sunabilmek için verimli bireysel ilişkiler ve sıkı çalışma gerekir. Alternatif dağıtım kanalları, finansal hizmetleri hizmet alıcılarına aracı olmadan getirmek için önemli ölçüde zaman, alan ve maliyet fırsatları sunmaktadır (Coşkun, 2012, s. 34).

İnternetin yaygın olarak kullanılması ve insanların internete bilgisayarlardan veya cep telefonlarından herhangi bir zamanda istedikleri zaman erişebilmeleri, internet üzerinden alışveriş yapabilmeleri, bankacılık sektörünü interneti önemli ölçüde kullanmaya yöneltmiştir. Bu bağlamda, Türkiye' deki ticari bankalar interneti bir dağıtım kanalı olarak benimsemiş ve dağıtım kanallarının ön saflarına yerleştirmiştir (Gökmen, 2013, s. 85).

Farklı servis dağıtım kanalları bankalar tarafından müşterilere sunulan mal ve hizmet çeşitliliğini arttırmaktadır. Farklı servis dağıtım kanalları müşteri geri bildirimini, hizmet kalitesi, işlem maliyetlerinin düşürülmesi, banka karlılığının artırılması, farklı kanallar kullanarak çapraz satış fırsatlarının yaratılması, doğrudan satış fırsatlarının artırılması ve müşterilere doğrudan erişim sağlamak gibi bu ve benzeri şubelerce gerçekleştirilemeyen hizmetleri sunmaktadır. Ayrıca şube yoğunluğunu azaltır ve şubelerin kendi etkinlikleri için daha verimli zaman geçirmelerini sağlar (Coşkun, 2012, s. 33-34).

Alternatif dağıtım kanalları, müşterilerin ayaklarına hizmet götürmek, geleneksel yöntemlerle sağlanamayan alanlarda hizmet sunmak ve ürün çeşitliliğini artırmak gibi avantajlar sunmaktadır (Yıldırım, 2006, s. 93). Alternatif hizmet sunum kanallarının iki temel özelliğinden biri ödemelerin elektronik olarak yapılması ve ikincisi ise muhasebe işlemlerinin veya merkezi sicildeki onay maliyetlerinin ihmal edilebilir olmasıdır (Shy ve Tarkka, 2012, s. 300).

2.3.2.1. İnternet (Çevirim içi)Bankacılığı

Çevrimiçi bankacılığın 1995 yılında Amerika'da aktif olarak kullanılan ilk alternatif dağıtım kanallarından biri olduğu bilinmektedir. 1998' de İsveç' te tahmin edilen 549.000 İnternet bankacılığı müşterisi bulunmaktadır. Banka hesaplarınıza kolay ulaşmanızı sağlamak, kesintisiz ve hızlı hizmet almak, şubelere gitmeden daha pratik olarak halledilebilmek, hesabınızla ilgili her bilgiye ulaşabilmek gibi birden fazla banka işleminin yapımında internet bankacılığı gibi banka işlemleriyle daha ucuz hizmetlerin sağlanması, bankaların verimliliği ve araçlar adına maliyet tasarrufu sağlar (Coşkun, 2012, s. 42). Çevirim içi bankacılığı fiziki banka şubeleri vasıtasıyla internet üzerinden yapılabilecek işlemlerin neredeyse tamamının gerçekleştirilmesi olarak tanımlamak mümkündür. İnternet bankacılığının gelişmesinin ve genişlemesinin iki ana unsuru vardır. Birincisi, bankalar müşterilerine internet bankacılığı sayesinde daha ucuz bir yaptırım sunmaktadır. Çevirim içi bankacılık hizmetleri sunmanın ve banka ürünlerini tanıtmının en düşük maliyetli yöntemidir. İkinci sebep, müşterilerin bankacılık hizmetlerini almak için şubelere gelmeksizin birçok hizmeti kendileri yapabilmeleri ve böylece şube ve çalışan sayısını azaltmalarıdır. Sonuç olarak, maliyet ve zaman kavramları çevirim içi bankacılığını kabul etmenin temel nedenleri olarak sayılabilmektedir (Karjaluooto vd, 2004, s. 1).

İnternet bankacılığının sunduğu temel avantajları bankacılık müşterilerine sunmak mümkündür (TBB, 2019, s. 1).

- Hızlı ve kesintisiz banka işlemleri
- Bir dal veya kuyruğa girmeden kolay bankacılık
- Bankacılık işlemlerini yapma ve seçme becerisi

- Raporlar ve ayrıntılı bilgi almak
- Bankacılık işlemlerini daha ucuz hale getirme
- Gizli ve güvenli bankacılık, çünkü işlemler banka personeli tarafından bile görülemez.

2.3.2.2. Telefon Bankacılığı

Telefon bankacılığı dünyada ilk kez ABD ve İngiltere' de tanıtılmış ve dünyaya yayılmıştır. Farklı banka tanıtım ve dağıtım yolu olarak da telefon bankacılığı kullanılmaya başlanmıştır. Banka şubelerine gitmeden telefon bankacılığı sayesinde bakiye sorma kart işlemleri kayıp çalıntı işlemleri vs. gibi birçok işlemleri müşterilerin gerçekleştirebilmesini sağlamaktadır. Ayrıca müşteriler 7/24 hizmet alabilmektedir. Türkiye'de bu uygulama ilk olarak Türkiye İş Bankası'nda müşterilere sunulmuştur(Coşkun, 2012, s. 37).

Zaman kazanmak, belge göndermek ve bankanın her zaman her yere ulaşmasını sağlamak gibi özellikler telefon bankacılığını müşterileri için cazip kılmaktadır.

2.3.2.3. EFT (Elektronik Fon Transferi)

EFT 1992 yılında Türkiye' de kullanılan bir sistem olup, TL tarafından iki banka arasında ödeme yapılması süreci olarak tanımlanmaktadır. Bankacılık işlemlerinde bilişim teknolojisinin gelişimi, hacim ve işlem miktarlarındaki artış, elektronik bankacılık alanındaki uygulamaların artması ve yayılması nedeniyle ülke genelinde elektronik bir altyapı yerine fonların elektronik transferini gündeme getirmiştir. EFT, bir hesabı ödünç almak veya ödünç vermek için kağıt ticareti yerine BT ve iletişim altyapısını sipariş etme, yönetme ve kullanma yeteneğine dayalı bir fon transfer sistemidir. EFT' nin temel amacı, hızlı ve güvenilir para transferlerini bankalar arasında sağlamak, işlemleri kolaylaştırmak, hızlandırmak ve piyasalardaki nakit akışını azaltmaktır (Yurttadur ve Süzen, 2016, s.54).

2.3.2.4. POS (Point of Sale - Satış Noktası)

1973' de İlk POS sistemi, IBM(Uluslararası İş Makineleri) tarafından geliştirilmiştir. 1974' te ABD mağaza zincirinde kullanılmaya başlanmıştır (Yurttadur ve Süzen, 2016, s. 107).

2.3.2.5. ATM Bankacılığı

İngiltere' de 1967 yılında dünyada ilk kez ATM' ler Barclays Bank tarafından kullanılmaya başlanmıştır(Kayan, 2009, s.15). ATM' ler ilk olarak müşterinin hesabından nakit çekmesine izin verebilirken sonrasında şubeye gitmeden her türlü banka hizmeti sunmaya başlamıştır. Örneğin para çekme, mevduat, havale, vergi ödemeleri, hisse senedi işlemleri, fatura ödemeleri, kart ödemeleri gibi. Kasiyer işlemlerinin azaltılması ve bankacılık hizmet maliyetlerinde de önemli bir düşüşe neden olmuştur (Gövdeli ve Korkmaz, 2015, s.123). Bugün, ATM' ler birçok hizmeti bir araya getirmek için birçok mekanizmayı birleştirmiştir. Müşteriler para çekme, fon transferi, döviz işlemleri ve satışları, hazine bonusu işlemleri, ödeme ve alacak işlemleri gibi sayısız bankacılık işlemi gerçekleştirebilir.

2.3.2.6. Mobil Bankacılık

Akıllı telefonların yaygın kullanımı ile birlikte mobil bankacılık önemli bir farklı dağıtım kanalı haline gelmiştir. İnternet bankacılığı bankacılık hizmetlerinin hiçbir kısıtlama olmadan kullanılabilmesini sağlamaktadır. Mobil bankacılık üç farklı şekilde gerçekleştirebilmektedir. Bunlardan birincisi müşterileri kısa mesaj servisi (SMS) ile bilgilendirmek, ikinci olarak WAP' ı destekleyen akıllı telefonlar ile internet üzerinden işlem yapmak, üçüncü ve son yolu ise internet üzerinden bilgisayar üzerinden işlem yapmak. Bu aşamada WAP ve GPRS teknolojisi mobil bankacılık işlemlerinde de kullanılmaktadır(Seyrek ve Akşahin, 2016, s. 53).

Mobil bankacılık, cep telefonları ve kişisel dijital asistan ile müşteri ve banka arasında iletişimi sağlayan bir kanaldır. Yeni nesil telefonların yaygın kullanımı ile farklı bankacılık hizmeti sağlanmış bankalar için hızla kabul edilebilir bir sistem olmuştur. En son mobil bankacılık hizmeti, yeni nesil telefonlara indirilebilen bir programla sağlanabilmektedir (Yurttadur ve Süzen, 2016, s. 107).

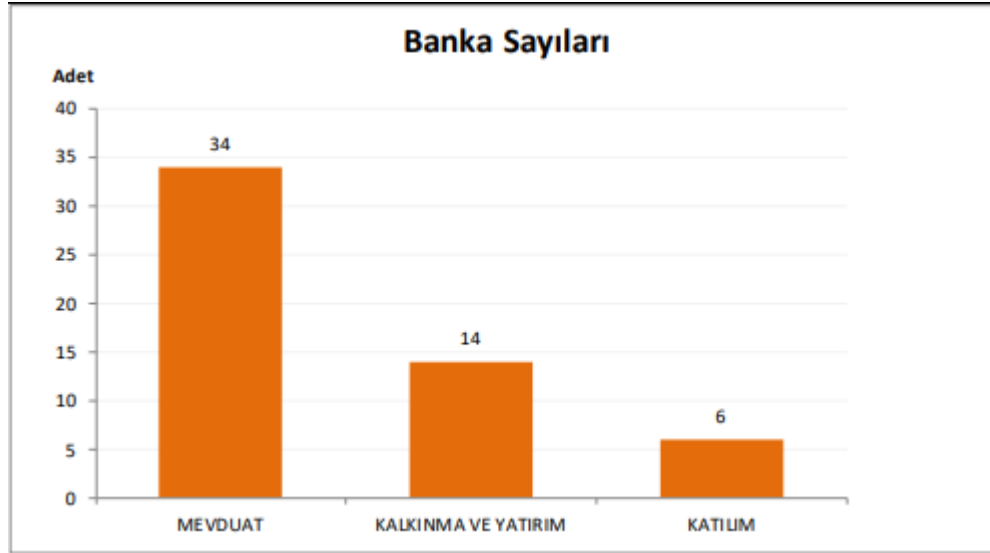
2.3.2.7. Dijital Televizyon Bankacılığı

Televizyon teknolojilerindeki değişim ve etkileşimli televizyon sistemlerinin kullanımı ile birlikte, bankacılık işlemleri televizyonlar aracılığıyla sağlanmaktadır (Yurttadur ve Süzen, 2016, s. 97).

2.4. Türkiye’deki Bankacılık Sektörünün Büyüklüğü

Türkiye’ de Bankacılık Sektöründe 2020 yılı Eylül ayı itibarıyla; Toplamda faaliyet gösteren banka sayısı 54’ tür. Bunların 34’ü Mevduat, 14’ü Kalkınma ve Yatırım, 6’sı Katılım Bankası şeklindedir.

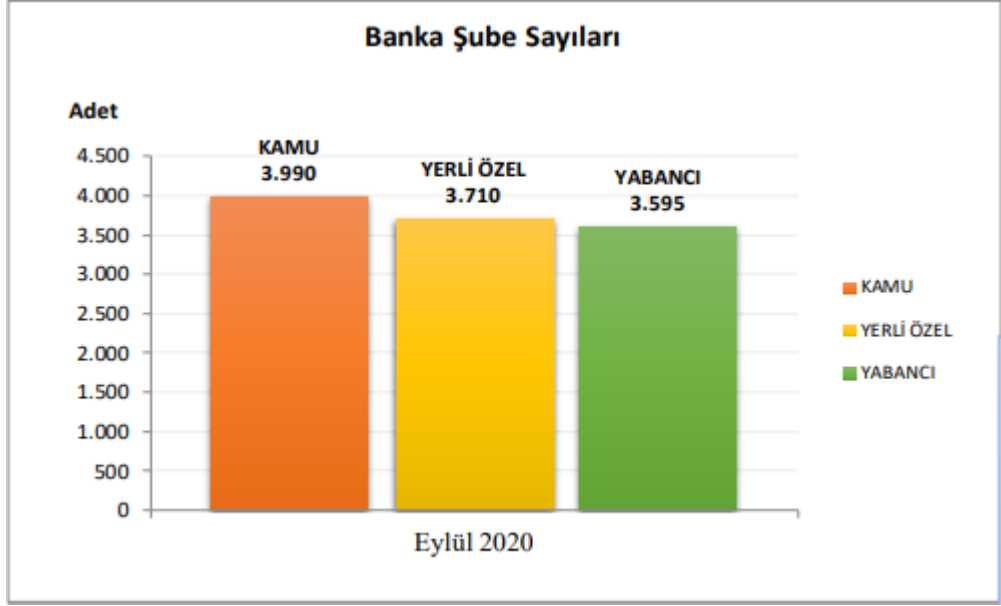
Şekil 1. Türkiye’de Bankacılık Türüne Göre Banka Sayıları

Kaynak: www.bddk.org.tr

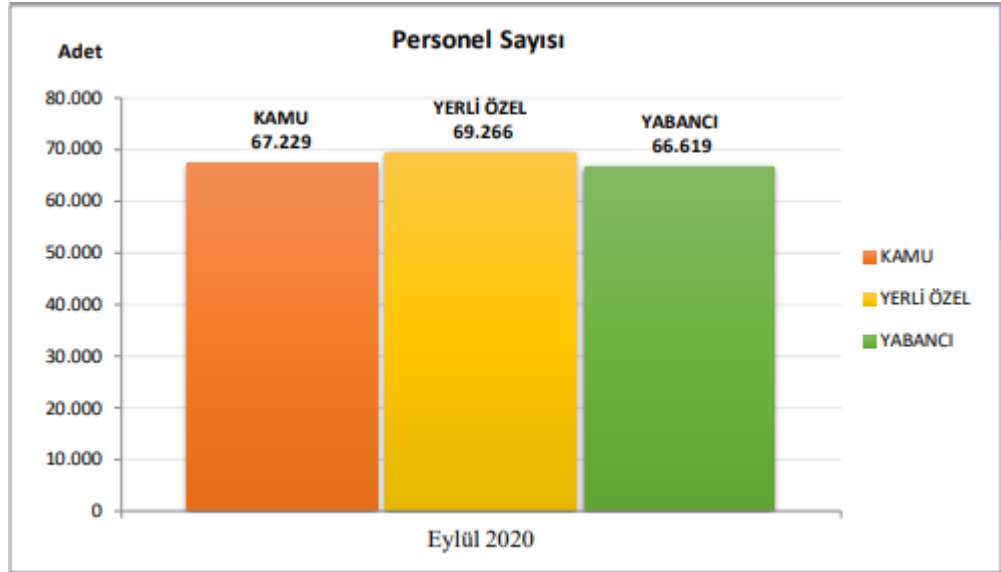
Sektör bir önceki çeyrek ile kıyasladığında (Haziran 2020) şube sayısı olarak 27 ve personel sayısı olarak da 544 adet azalmıştır. 2020 yılı Eylül dönemi itibarıyla toplam bankacılık sektöründe bulunan şube sayısı 11.295 adet ve toplam personel sayısı 203.114 kişidir.

Şekil 2. Türkiye’de Bankaların Şube Sayıları

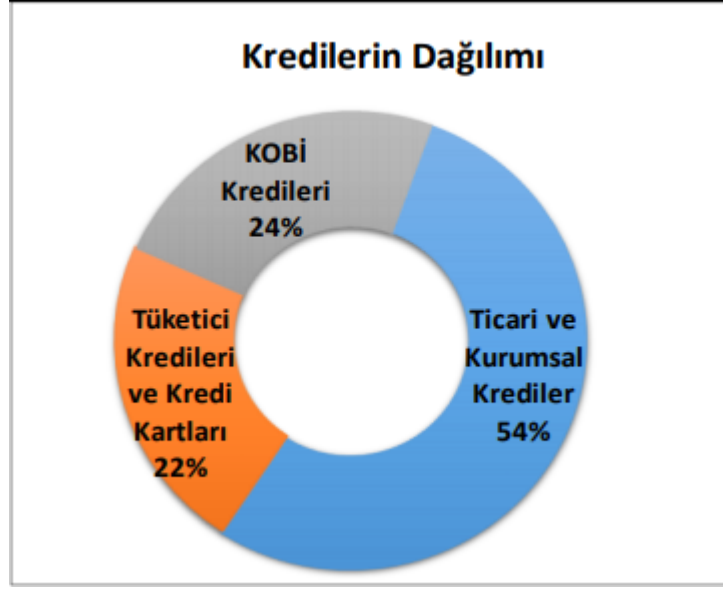
Kaynak: www.bddk.org.tr

Şekil 3. Türkiye’de Bankaların Personel Sayıları

Kaynak: www.bddk.org.tr

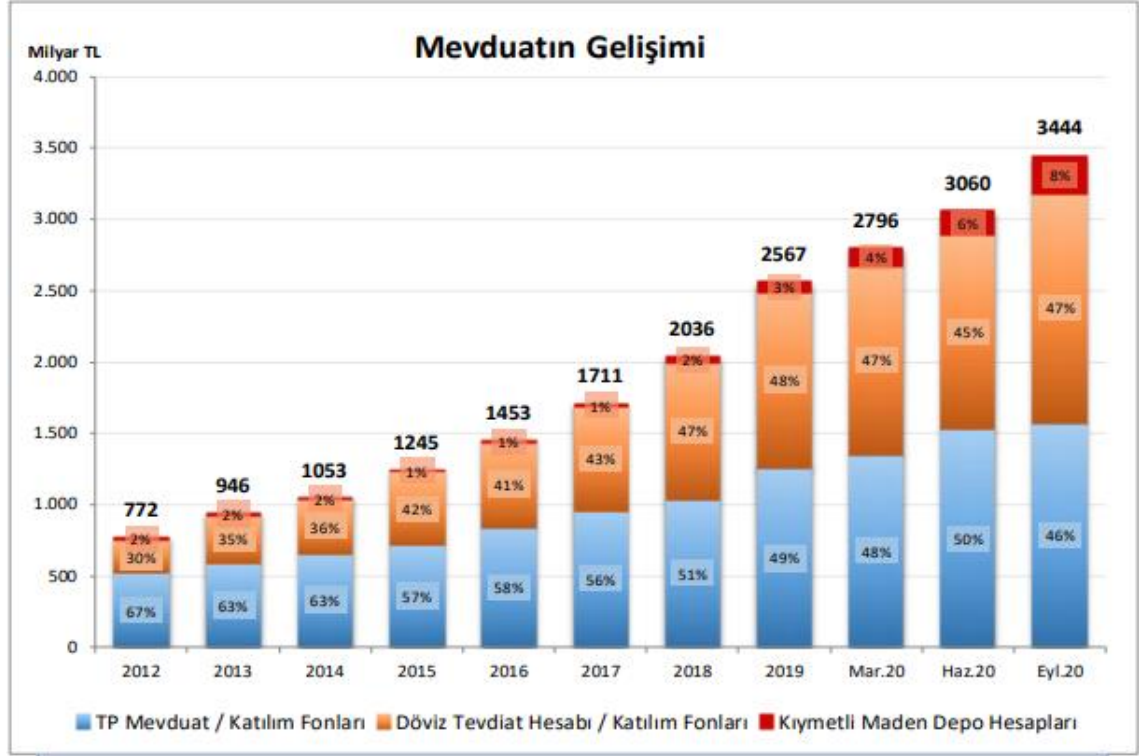
Şekil 4. Türkiye’de Bankalarda Kredilerin Dağılımı

Kaynak: www.bddk.org.tr

Eylül 2020 döneminde; ticari ve kurumsal krediler 1.908 milyar TL, KOBİ kredileri 848 milyar TL ve tüketici kredileri ve kredi kartları 799 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. Tüketici kredileri ve bireysel kredi kartlarının dağılımı %17’si kredi kartları, %47’si ihtiyaç, %1’i taşıt, %35’i konut şeklindedir. Toplam mevduatın, 1.575 milyar TL’si TP mevduat/katılım fonlarından, 1.610 milyar TL’si döviz tevdiat hesabı/katılım fonlarından ve 259 milyar TL’si kıymetli maden hesaplarından oluşmaktadır.

Şekil 5. Türkiye’de Bankalarda Mevduat Gelişimi

Kaynak: www.bddk.org.tr

Mevduatın %46' sı TP mevduat/katılım fonlarından, %47'si döviz tevdiat hesabı/katılım fonlarından ve %7'i kıymetli maden depo hesaplarından oluşmaktadır. Eylül 2020 dönemi itibarıyla bankalara borçlar kalemi 87 milyar TL Türk parası, 576 milyar TL yabancı para olmak üzere toplam 663 milyar TL'dir (www.bddk.org.tr).

2.5. Konvansiyonel Bankaların Çalışma Prensipleri

Bankalar açısından fon toplamının belirli bir bedeli vardır. Kapitalist sisteme bağlıdır. Buna göre faaliyet gösterirler. Kredinin kullanımı için bankanın aldığı ipotek ön plandadır. Repo, kısa vadeli hazine bonosu gibi araçlar bunlara birer örnektir. Toplanan fonlar "TMSF" garantisindedir. Bu garanti bedeli 150.000 TL'dir. Birlik olarak Türkiye Bankalar Birliği (TBB)' ne üye olma zorunluluğu vardır.

2.6. Katılım Bankacılığının Tanımı

Katılım bankaları, mevzuatlarında belirtilen biçimde, her türlü zirai - ticari faaliyetin ve hizmetlerin finansmanında, ihracatın ve ithalatın finansmanında, yatırım yapmak isteyen

firma veya şahısların talep ettiği yatırım araçlarını temin ederek bu kişilere taksitle satılması ya da kiralanmasında, yurtdışı teminat mektubu hazırlanması gibi konularda faaliyet gösteren mali kuruluşlardır. Katılım bankaları fonlarını toplarken özel cari hesaplar ile kar ve zarara katılma esasına dayanan hesapları kullanmaktadır (Eren, 2017, s.283).

Katılım bankaları, mevduat bankalarının yapmış olduğu bazı benzer bankacılık işlemlerini gerçekleştirmekte fakat bunlardan farklı olarak sabit getirili mevduat hesaplarının yerine, katılma hesapları ve özel cari hesaplar şeklinde isimlendirilen iki yöntemle fon toplamaktadır. Faiz hususunda hassasiyeti bulunan gerçek veya tüzel şahısların finansman ihtiyaçlarını karşılamalarına yardımcı olmak, atıl fonlarını değerlendirmek ve modern bankacılık hizmetlerinden faydalanabilmelerini sağlamak amacıyla, konvansiyonel bankacılık anlayışının dışına çıkarak, faizsiz bankacılık prensibi ile bu bankaların alternatifi olarak kurulmuş yapılardır (Ayanoğlu, 2013, s. 7).

Katılım bankacılığı literatürde faizsiz bankacılık olarak da ifade edilmektedir. Faizsiz bankacılık sistemi, fonların toplanması ve kullanılması aşamalarında faizsiz şekilde işlem yapma prensibine sıkı sıkıya bağlı kalınarak uygulanan bir sistemdir. Ancak bu sistemin tam olarak uygulanabilmesi, işlemlerin tamamının İslami kaideler ve uygulamalar doğrultusunda yapılmasına bağlıdır. Bu kapsamda İslam dininin koymuş olduğu ve teyit ettiği ilkeler doğrultusunda, bankacılık ve yatırım işlemlerinin yürütülmesi işlemine faizsiz bankacılık denmektedir. Bir diğer ifadeyle İslam' ın ahlaki öğretilerine, ruhuna ve değerler sistemine matuf biçimde gerçekleştirilen, İslam şeriatı tarafından ortaya konmuş kural ve kaidelere göre yönlendirilen bankacılık uygulamaları şeklinde ifade edilebilir (Canbaz, 2016, s. 117).

Katılım Bankacılığı, Bankacılık Kanunu' na tabi, cari ve katılım hesapları ile fon alım-satım ve fon kullandırımı yapma esasları üzerinde faaliyet gösteren kurumlardır. İlk defa katılım bankaları, 4389 Sayılı Bankalar Yasası' nda "Mevduat toplama yetkisi bulunmayan ancak, özel cari hesaplar ve kar zarara katılma hakkı veren hesaplar yoluyla fon toplayan, ekonomik faaliyetleri ekipman veya emtia temini, emtia kiralanması ya da ortak yatırımlar yoluyla finanse eden kurumlardır" olarak belirtilmiştir. Katılım bankacılığı, fonlarını faize duyarlı, İslami kurallara uygun faaliyet göstermeyen bankalara yatırmayıp birikimlerini yastık altı şeklinde tasarruf eden

kişilerin birikimlerinin değerlendirilmesi niyetiyle kurulmuş kar-zarar birlikteliği ilkesiyle hareket eden kurumlar olarak belirtilebilir. Katılım bankacılığı sistem olarak İslami hukuk kurallarına uygun, çalışma prensipleri üzerinde Kur'an ve Sünnete dayanan bir finansal sistemdir. Bu bankaları konvansiyonel bankalardan ayıran en belirgin özellikleri sistemde faizin olmaması ve risk ortaklığının olmasıdır (Parlakkaya ve Çürük,2011, s. 398).

Katılım bankacılığını tam olarak ifade etmek gerekirse İslami finans sistemi dâhilinde yer alan ve faizsiz bankacılığı ilke edinmiş bir bankacılığı ifade eder. Katılım bankacılığı, finansal faaliyetlerin İslami kurallar çerçevesi içerisinde uygulandığı sistemdir. İslam da faizin yerinin olmaması sebebiyle, katılım bankacılığı günümüz finans modeline farklı bir tercih olarak sisteme dâhil olmuştur (Serpam, 2013, s. 3). Bu finansal sistem içerisinde faizsiz bankacılık vb. adlandırılmasına karşın, katılım bankalarının diğer konvansiyonel bankalara nazaran çok farkının olmadığı görülmektedir. Fakat fon toplama ve bu fonları yatırıma dönüştürme işlevini değişik şekillerde gerçekleştirirler (Yanpar, 2014, s.125). Günümüzde bankalarla aynı bankacılık işlemlerini değişik usuller uygulayarak gerçekleştiren katılım bankaları, bankacılık işlemlerinde faizsiz olarak faaliyetlerini sürdürmektedirler. Ana ilkesi, faize karşı duyarlı olan ve bu nedenle tasarruflarını bankalara yatırmayan bireylerin atıl fonlarını piyasaya dâhil ederek sermayenin piyasada aktif hale dönüştürülmesidir. Tasarruflar, piyasada yatırımda değerlendirilir. Bu yatırımlarda kar-zarar ortaklıktır. İsimlerinden anlaşılacağı üzere “katılım” kelimesi, bankacılık faaliyetinin kâr ve zarar ortaklığına dayalı bir bankacılık faaliyetinin olduğunu göstermektedir. Dünyada Müslüman halkı bulunan ve Müslüman halkı olmayan birçok ülke katılım bankacılığı faaliyetleri yürütmektedirler (Albaraka, 2015, s. 9).

2.7. Katılım Bankacılığının Ortaya Çıkışı

Tarihte faizsiz bankacılığın başlangıcı olarak M.Ö.1792-1750 yılları arasında hükümdarlık yapmış olan Babil Kralı Hammurabi dönemi gösterilmektedir. Borçlanma işlemlerinin ne şekilde yapılacağı, Hammurabi kanunlarınının 100 – 107. bölümlerinde belirtilmiştir. Tarihin ilerleyen dönemlerinde bankacılık faaliyetleri dini otoritelerin tekeline çıkarılarak, ticaretle uğraşan bazı zengin Yahudi toplulukların eline geçmiştir. M.Ö. 600 – 465 yılları arasında Fırat nehri yakınlarında hakim bir otorite

halini almış, İsrail’ den sürülen “Egibi” ve “Murashu” kabilelerinin genellikle faizsiz kredi arz ettikleri ifade edilmektedir. Tevrat’ ta bulunan faiz yasağına rağmen, tarihin neredeyse her döneminde faizli uygulamaların yüksek ölçüde Yahudi toplulukları tarafından gerçekleştirildiği görülmektedir (Akın, 2012, s. 110-111).

İlk kez Osmanlı döneminde görülen para vakıflarının, günümüzdeki katılım bankacılığı ilkelerini uygulayan ilk kurumsal yapılar olduğu ifade edilebilir. Fatih Sultan Mehmet’in 24.000 altın vererek kurdurmuş olduğu para vakıfları, yeniçeri ocaklarının et ihtiyacını karşılamak için kasaplık yapan esnafları finanse etmiştir. XIX. yüzyıla kadar varlıklarını sürdüren bu vakıfların, ilerleyen dönemlerde ekonomik yapı içerisindeki etkinlikleri zayıflamış ve nihayetinde ortadan kalkmışlardır (Erdem, 2010, s. 290).

Dünyada Müslüman nüfusunun 1,8 milyara gelmesi ile birlikte dünyanın değişik yerlerindeki Müslüman nüfusunun yani göçmenlerin çoğalması, Citibank, HSBC gibi bankaların katılım bankacılığı şartlarına göre bankacılık hizmetini sunan şubeler açmalarına ve katılım bankacılığını talep eden Müslüman kesimin istekleri üzerine faiz içermeyen bankacılık, kar-zarar ortaklığı esasına uygun şekilde çalışılmasına neden olmuştur. İslami bankacılıkta kiralama gelirleri ve kar-zarar paylaşımıyla ilgili işlemler gerçekleştirilmekte, bununla birlikte dinimizce yasaklanan alanlar için fonlama işlemi yapılmamaktadır (Saini vd., 2011, s. 298-313).

Türkiye ve dünyada bir kısım ülkeler faiz gelirinden uzaklaşmakta, bu nedenle konvansiyonel bankalar tarafından ulaşılamayan atıl durumdaki fonlar oluşmaktadır. Sözü edilen durum hem ekonominin geneli açısından hem de fon sahipleri açısından kayba sebebiyet vermektedir. İslami finansın amaçlarından birisi de; mali sektör açısından yenilik olarak faiz içermeyen yatırım araçlarıyla faiz istemeyen kişilerin, fon sahiplerinin konvansiyonel bankaya gitmemiş olan tasarruflarını ekonomiye dâhil etmek ve fon fazlası olanların tasarruflarını güvenli bir şekilde değerlendirilmesini sağlamaktır (TKBB, Katılım Bankacılığı Nedir? Nasıl Çalışır? Türkiye Katılım Bankaları Birliği Bilgi Broşürü, s. 13).

İslami finansın temelleri çok eski olmakla beraber günümüzde kullanılan katılım bankacılığı sistemi 1950’ li yıllarda başlamıştır. Bununla ilgili olarak ilk araştırmayı 1955’ de Pakistanlı bilim adamı Muhammed Uzair yapmıştır. Tarihte ilk kurulan çağdaş faizsiz banka 1972’ de Kahire’ de kurulmuş olan Nasser Social Bank’ tır. Kurulması ile

birlikte gelişimi hızlandırılmış, aralarında Türkiye' nin de bulunduğu 43 ülke tarafından verilmiş olan destekle İslam Kalkınma Bankası 1975 yılında kurulmuştur. Daha sonra katılım bankaları tarafından Uluslararası Bankalar Birliği kurulmuştur (Türkmenoğlu, 2007, s. 12-14).

Türkiye' de katılım bankacılığı 1970' li yıllarda başlamıştır. İlk defa bu amaçla 1975 yılında DESİYAB kurulmuştur. Başarısız olunca 1983' te Bakanlar Kurulu kararında İslami bankalara faaliyet izni verilmiştir. Günümüzde katılım bankacılığı olarak işlevini yürütmektedir (Kaya, 2012, s. 167-169).

Katılım bankaları, İslami kaidelere uygun şekilde çalışan finans kurumlarıdır. Bu bankaların en önemli özelliği, faiz kazancından ziyade elde edilen kârı mudileriyle paylaşıyor olmasıdır (Sümer ve Onan, 2015, s. 297). Katılım bankacılığının ortaya çıkışı dört başlık altında ele alınmaktadır.

2.7.1. Dini Nedenler

Faizin İslam dininde haram addedilmesi, faizsiz bankacılık sisteminin ortaya çıkmasındaki en önemli sebep olarak gösterilebilir. İslam alimleri dinen haram kılınan şeylerin yasaklanmasında bir takım hikmetlerin olduğunu ifade etmişlerdir. Faizin yasak oluşu ile ilgili hikmeti ise, gelir-gider dengesinde problemlere yol açması, ülkelerin kalkınmasını yavaşlatması, yatırımlarda maliyetin yanında risklerin artması, verimliliği fazla olan lakin karı düşük olan yatırımların hayata geçirilememesi gibi olumsuzlukların bulunması şeklinde ifade etmişlerdir (Tenekeci, 2017, s. 7).

Başta İslam dini olmak üzere diğer semavi dinlerde de faiz, üretime dayalı bir faaliyet kazancı olmaması, emek yahut ticaret riski bulunmaması gibi sebeplerden ötürü haksız kazanç biçimi olarak ifade edilmiş ve kesin surette yasaklanmıştır. Birçok ayet ve sahih hadiste de açık ve net olarak ribanın kötülendiği görülmektedir. Yahudilerin başlarına gelen sıkıntıların sebepleri arasında, yasaklanmış olmasına rağmen faiz kazancı elde etmelerinin ifade edildiği ayetler mevcuttur (Döndüren, 2014, s. 866).

Mal kavramının kendisi bir değer ifade eder. Fakat para için aynı şeyi söylemek mümkün değildir. Üretim kavramı haricinde mübadeleye dayalı bir değer üreten bütün işlemler malın ya mekân, ya zaman ya da el değiştirmesi gibi durumlara dayanmaktadır. Bütün bunlar; malın hâlihazırda var olan değerine katkı sağlayabilmektedir. İşte bu

katkı pozitif yönde ve değer arttırma eğiliminde olursa; buna kâr, değer azalma eğiliminde olursa; buna da zarar denilmektedir. Para kavramının ise öz bir değeri mevcut değildir. Para malın temsilcisi konumundadır. Paranın değeri varsayılan bir değerdir. Mal kavramıyla ilgili olmayan para işlemlerinin değer üretmesi mümkün değildir. Sonuç olarak peşin ve piyasa değeri üzerinden gerçekleştirilmeyen bütün para işlemleri sadece taraflar arası para aktarımına yani faize neden olmaktadır (Özsoy, 2012, s. 5).

2.7.2. Sosyal Nedenler

İslam bankacılığının ortaya çıkmasına ekonomik-dini nedenlerle birlikte sosyal nedenlerde zemin hazırlamıştır. Toplum yapısını oluşturan etmen bireylerdir. Toplum içerisindeki bireylerin sosyal yapıları, imkânlar, yaşayış kaliteleri vb. gibi durumlar toplumda farklı ekonomik güçlere sahip sınıflar oluşturmuştur. Toplum içindeki birlik-beraberlik, huzur-barış gibi ortamların sağlanması ve farklı ekonomik güce sahip insanların toplumda iyi ilişkiler kurabilmesi için sınıflar arası gelir farkı uçurumunun kapatılması temel amaç olmalıdır. İşte bu gelir farkı uçurumunun kapatılması noktasında faizsiz bankacılık sistemi sermaye yapısını reel ekonomi çerçevesinde değerlendirip bunun sonucunda çalışma alanları yaratıp üretim faktörlerini harekete geçirmektedir. Böylelikle faizsiz sistem sosyal barış ve toplumsal bütünlük gibi faktörlerin sağlanmasında önemli bir faktör olarak görülmektedir. Faizsiz bankacılık yapısıyla birlikte ekonomik yapıda farklı gelir yapısına sahip sosyal tabakalar arasındaki eşitsizliğin azaltılması sağlanmakta ve faiz gelirinin ortaya çıkarttığı sebepsiz fazlalık ve emek ortaya koyarak çalışanların aleyhinde gelişecek sosyal adaletsizliğin önüne geçilmektedir(Eskici, 2007, s. 13).

2.7.3. Ekonomik Nedenler

İslam bankacılığı kavramının ortaya çıkmasını hazırlayan ekonomik nedenlerden birincisi İslam ülkeleri topraklarında elde edilen petrol gelirleridir. 1970' li yıllarda Organization of Petroleum Exporting Countries (OPEC) birliğinin petrol fiyatlarını arttırmasıyla birlikte petrol ihracında bulunan İslam ülkelerinin gelirleri artmaya başlamıştır. Artan gelirlerle beraber İslami ülkelerin kalkınma ve gelişiminde bir artışın

olmamasının sebebi tasarrufların Batı ülkelerine doğru akmasından kaynaklanmıştır. Artan gelirler ülkede gelir dağılımını olumsuz etkilemiş ve ikili bir ekonomik yapıyı ortaya çıkarmıştır. Zamanla İslam ülkeleri eksiklerini görmüş ve bu eksiklerine, ekonomik yönden çözümler aramaya başlamışlardır. İslam ülkeleri içinde petrol zenginliklerine sahip olanların yanında petrol zengini olmayan fakat doğal kaynak ve insan gücü yönünden zengin olan ülkelerde bulunmaktadır. Yeterli miktarda sermayesi olmayan bu ülkeler, bol olan üretim faktörlerinden yararlanamadıkları için geri kalmışlardır. Sermayeye sahip olan ve sermaye yetersizliği olan İslam ülkelerinin aralarında yapacakları anlaşmalarla her iki taraf açısından da olumlu sonuçlar elde edileceği gibi görüşler mevcuttur. Bu görüşte İslam bankalarının kurulma nedenleri arasındadır. İslam bankacılığının kurulmasındaki diğer bir ekonomik neden ise ticari bankaların genelinin kısa vadeli krediler vermesidir. Fakat gelişmelerini sürdürmek isteyen İslam ülkeleri için daha uzun vadeli kredilere ihtiyaç duyulmaktadır. Bunların sonucunda İslam bankacılığı kavramı ortaya çıkmıştır. Çünkü İslami bankacılıkta durum, gelişme aşamasındaki projeleri destekleme yönündedir. Diğer bir deyişle klasik faizli sistemde faaliyetlerini sürdüren bankalar kredi verdiği firmaların bir bakıma ortakları olmadıkları için bu firmaların faaliyetleriyle ilgilenmemektedirler. Onlar için öncelik kendi çıkarlarını korumaktır. İslam bankacılığında ise durum ortaklık yapısına dayandığı için kullanılan fonlar denetime tabidir (Akgüç, 2012, s. 161-162).

2.7.4. Siyasal Sebepler

Ciddi tartışmalara konu olmakla birlikte İslam dininin getirmiş olduğu kural ve kaideleri devletlerinin her kademesinde uygulayan Suudi Arabistan ve İran gibi ülkeler mevcuttur. Bu ülkeler 1970'lerden itibaren İslami bankacılık sistemlerini ülkelerinde alternatifsiz bir konuma getirmişler ve tamamen faizsiz bir finansal yapı oluşturmuşlardır. Endonezya ve Pakistan gibi ülkeler tedrici olarak diğer bir ifadeyle aşamalı olarak İslami bankacılık sistemlerini ülkelerinde uygulamaya koymuşlardır (Kalaycı, 2013, s. 61).

2.8. Katılım Bankacılığının Tercih Edilme Nedenleri

İslami finansın günden güne yayılması adeta ekonominin bir unsuru haline gelmesinin birden fazla mühim nedeni bulunmaktadır. Katılım bankaları, fon ihtiyaçlarını faizsiz

bankacılık sisteminden karşılamak isteyen müşteriler için hizmet vermektedir. Aynı zamanda konvansiyonel ticari bankacılığın ürün ve hizmetlerini kullanan müşterilerden de gelecek fon taleplerini karşılayabilecek büyük bir potansiyele sahiptirler. (Aras ve Öztürk, 2011, s. 167).

Mudilerin katılım bankalarını ilk olarak seçme nedenleri dini sebepler olarak bilinmektedir. Fakat literatüre bakıldığında başka sebeplerinde etkisinin mevcut olduğu görülmüştür.

İslami finasta farkındalık düzeyi, mudilerin hoşnutluğu ile mudilerin profilinin saptanması amacıyla yapılan çalışmada, Türkiye’ de 161 adet İslami finans üzerine çalışan banka müşterisine anket yapılmıştır. Bahsedilen araştırmada, mudiler için İslami finansı tercih etme sebeplerinin en önemlisinin dini sebepler olduğu anlaşılmıştır. (Şaduman ve Okumuş, 2005, s. 155.).

İslami finasta Bahrenyn’ de yapılan bir araştırmada müşterilerin İslami finans tercihlerinde cinsiyete ve eğitim seviyelerine göre farklılık olup olmadığı ile ilgili bir farklılığın olmadığı sonucuna ulaşılmıştır (Buchari vd., 2015, s. 73).

Malezya’ da yapılan araştırmada mudilerin İslami finansı tercih etmelerinin sebebi olarak verilen hizmetlerin kalitesi, ulaşılabilirlik, bankanın sosyal ve dini bakışının önemli olduğu tespit edilmiştir (Haque vd., 2009, s. 925).

Ülkemizdeki katılım bankaları üzerine yapılan bir çalışmada, mudilerin İslami finansı tercih etmesindeki sebepleri İslami finasta çalışan banka personelinin mudilere olan samimi yaklaşımı, sahip olduğu imajı ve yapılan kaliteli hizmet olduğu saptanmış, bunun dışında güvenilen arkadaşlar ile yakın akrabaların önerilerinin İslami finans bankalarının tercih edilmesinde etkin rolünün olduğu görülmüştür (Apil, 2009, s. 23).

2.9. Katılım Bankalarının Çalışma Prensipleri

Katılım bankaları gösterdikleri faaliyetlerde İslam dininin yasakladığı bir takım değerlere göre çalışmaktadırlar. Bu değerlere göre yatırımda bulunmak isteyen mudileri İslami usule uyacak şekilde konvansiyonel bankalardan farklı bir çalışma şekli ile fonlandırmakta, müşterilerine ise İslami finans bankacılığı prensipleri içerisinde oluşan kârı belirlenen oranda kâr payı olarak dağıtmaktadır. Katılım bankalarının çalışmasında; faizsizlik ilkesi, katılımcılık ilkesi, haramlardan kaçınma ilkesi, finansal ürünlerin

meşruluğu ilkesi, sosyoekonomik kalkınmayı amaçlama ilkesi gibi ilkelere uyulmaktadır. (Bayındır, 2012, s. 47). Çalışmanın temel prensibi olarak İslam dininin iktisadi ilişkilerde işleyişi “İslam’ ın iktisadi hükümleri, dinden ayrı düşünülemez” şeklinde söylenebilir (Aktepe, 2010, s. 71).

Katılım bankalarının başlıca faaliyeti olan fon toplama ve fon kullandırmanın yanı sıra kendi çalışma prensipleri içerisinde, kasa kiralaması, banka havalesi, kıymetli evrak ve fatura tahsilatı gibi hizmetleri vermektedir. Döviz ve menkul kıymet alım-satımı gibi birden fazla işlemlerle hizmet sunmaktadır. Temel çalışma ilkesi faizsizlik olduğundan, müşterilerinden kar-zarar ortaklığı prensibine göre fon toplamakta, topladığı bu fonları başta anlaşmış olduğu kar oranlarıyla müşterileriyle paylaşmaktadır. Topladığı fonları, doğrudan kredi olarak değil müşterilerinin talep ettiği mal, hak ve hizmetleri peşin satın alıp veya kiralayıp, müşterilerine vadeli satarak veya kiralayarak getiriye dönüştürmektedir(www.kuveytturk.com.tr)

Katılım bankacılığının çalışma esasları şu şekilde özetlenebilir:

- 1- Faizin Yasak Olması: Katılım bankaları İslam dininin yasaklarına ve değerlerine uyumlu olarak çalışma prensiplerini belirlemiş kurumlar olduğu için bankacılık sektörü içerisinde faaliyetini rekabet anlayışı ile finansal hizmetler vererek sürdürmektedirler (Ayrıçay vd., 2013, s. 121)
- 2- Riskin Paylaşılması: Katılım bankacılığında yapılan tüm işlemlerde temel prensip kar-zarar ortaklığı olduğundan ve kazancın önceden net olarak belirlenemediğinden dolayı risk adaletli bir şekilde dağıtılmaktadır.
- 3- Faaliyet Alanlarının Belirli Olması: Katılım bankacılığında İslam dininde uygun görülen sektörlerde çalışma yapılmaktadır. Bu sektörler dışında uygun olmayan ticaretleri finanse etmek yasaktır. Bu sebeple katılım bankacılığında belirli başlı sektörlerde işlem yapılmaktadır.
- 4- Spekülasyonun Yasak Olması: Ekonomiye bir kazanç sağlamayan spekülatif işlemler ekonominin dengelerini bozabilen bir unsur olarak görülmektedir. Bu işlemler sonucunda finansal gücü olan kişi ya da kurumlar paralarına para katmaktadır. Ters orantıda durumu iyi olmayan insanlar da daha zayıf hale gelmektedirler. Bu sebeple türev finans işlemlerine katılım bankaları tarafından işlem yapılmamaktadır (Babuşçu ve Hazar, 2017, s. 178)

2.10. Katılım Bankacılığının Dezavantajları

Katılım bankaları, dini hassasiyeti olan müşterilerine klasik faizli bankacılık sistemi ile çalışan kişi ya da kuruluşlara konvansiyonel bankalara göre avantaj sağlamaktadırlar. Katılım bankalarının avantajları olsa da dezavantajları da vardır. Bunlar;(Uslu, 2005, s. 131- 134)

Finansal Araçların Kıtılığı: İslami finasta bankacılık işlemlerinde faiz yasak olduğundan, finansal araç çeşitliliği konvansiyonel bankacılığa nazaran daha azdır. Konvansiyonel bankacılıkta finansal araç çeşitliliğini oluşturan faiz olgusudur. Hâlihazırda yaklaşık 1000 kadar faizli finansal araç piyasada işlem görmektedir. Faizsiz bankaların borç kaynakları için ve aktiflerini oluşturan varlıklar açısından eksiklik olduğunu söylemek mümkündür. Bunun çözümü İslami finans kurallarını bankacılık sistemine entegre etmektir.

Acil İhtiyaçları Karşılama Yetersizlik: Projelenmiş, aktif durumdaki işlere finansal destek vermekte olan katılım bankaları, konvansiyonel bankalar kadar etkili değildirler. Faaliyetteki işletmeler; işletme sermayesi kadar spot alımlar ve beklenmedik giderler gibi ihtiyaçlarını gidermek adına acil nakit paraya ihtiyaç duyarlar. Bu durum işletmeler için normal gündelik işlemlerdendir. Kar – zarar birlikteliği, firmaların bu tür acil ve önemli ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz kalmaktadır. Katılım bankalarının gündelik işlemlerdeki belki en büyük eksikliği bu olabilir.

Uzun Vadeli Projelere Kaynak Sağlayamama: Katılım bankaları vadesi uzun düşük kazanç getiren finansmana yönelememektedir. Bunun yerine, murabaha yöntemiyle vadesi kısa olan bu finansmana yönelebilirler. Bu yüzden kısa vadede kar getiren bir işlemdir. İdaresi kolay ve riski azdır. Dolayısıyla, kısa vadeli işlemleri gerçekleştirmek için katılım bankaları genelde murabaha işlemlerini tercih etmektedir. Normalde ise katılım bankalarının asıl çalışması mudaraba ve muşaraka işlemleridir.

Kamu Finansmanına Katılamama: Kamu finansmanında yapılan finansal işlemlerin neredeyse hepsinde faizin dâhil olduğu finansal araçlar kullanılmaktadır. Örneğin, kamuda finasta kullanılan araçlar hazine bonusu ve devlet tahvilidir. Yani katılım bankaları, bu araçların kullanımından dolayı bu bölümde olamamaktadır. Çünkü birçok defa karsız alanlara yönelen kamu yatırımlarını kar zarar birlikteliği sistemiyle finanse etmek olanaksızdır. Ama gelir ortaklığı senetleri, kamu finansmanında kullanılacak

İslami finansa da uygun olan bir araçtır. Turgut Özal döneminde 1984 yılında ‘köprü gelir senetleri’ çıkarılmış ve kamuya mühim finans sağlanmıştır.

Para Piyasasına Girememe: Katılım bankaları vadesi kısa faizli çalışan finansal alışverişte bulunan kurumlarla işlem yapamazlar. Buna örnek olarak gecelik fon fazlasını değerlendirmek isteyen kurumların bu isteğini karşılayamama veya günlük eksiklerini kapama imkânından yararlanamamaları gösterilebilir.

Verimli Enstrümanlarla İşlem Yapamama: Devletin çıkarmış olduğu güven anlamında devlet tahvili(DİBS) kısa enflasyon oranı üstünde gelir getiren likit araçlardır. 1980’ li yıllardan günümüze bankalar; bu finansal enstrümanlara yatırım yaparak yüksek gelir elde ediyor, mudilerle repo yaparak, dilediği zaman ve oranda nakde dönüştürmekte, risksiz gelir elde etmektedir. Diğer taraftan dispoñibilite ihtiyacını da bu finansal araçlarla gerçekleştirmektedirler. Katılım bankalarının bu sistemde faiz olduğu için bu araçlardan faydalanma imkânı yoktur.

Senet Karşılığı Kredi Kullandırılmama: Konvansiyonel bankacılıkta karlı ve garanti olarak görülen çokça tercih edilen diğer bir kredi türü olan senet karşılığı kredilerde faiz bulundurduğundan dolayı katılım bankalarının çalışma sisteminde yer alamamaktadır.

Bilanço Analizinde Güçlük: Konvansiyonel bankacılıkta reeskont işlemleri ile aktif ve pasif değerlerin değerlendirilmesi sıkıntı oluşturmaz. İslami finasta, faizin olmaması nedeni ile özellikle aktiflerin değerlendirilmesi zordur.

İkincil Piyasalarda İşlem Yapma Kısıtı: İslami finansal fonlar için borsa gibi organize veya döviz piyasası gibi ikincil piyasalar yoktur. Bir fonun istendiği zaman, kolay bir şekilde ve zarar olmadan alış-satış işlemi ikincil piyasanın mevcudiyetine bağlıdır. İslami bankaların bazı hususlara dikkat ederek burada işlem yapabilme fırsatı vardır.

Faizli Bankalarla Rekabeti: Katılım bankalarının, konvansiyonel bankalara göre önemli bir dezavantajı da şudur. Faizli bankalar katılım bankaları gibi bir birim kurarak murabaha işlemleri yapabilirler. Nitekim günümüzde uluslararası çalışan birtakım bankaların Türk firmalarına sendikasyon aracılığıyla murabaha hizmeti verdiği gözlemlenmektedir. Buna karşın, katılım bankaları, aynı şekilde konvansiyonel bankacılık alanında bankacılık işlemlerine dâhil olamamaktadırlar.

2.11. Katılım Bankacılığının Dünyada Gelişimi

Katılım bankası, İslami temellere dayanan bir tür finansal kurumdur. Katılım bankalarının en önemli özelliği, katılımcılarının, faiz kazancı yerine kazanılan kâr ve gelirleri paylaşmalarıdır (Usulcan, 2013, s. 125).

Bir finansman müessesesi olarak faizsiz bankacılığın dünyada ilk uygulaması Mısır Arap Cumhuriyeti' ndeki Mit Gamr kasabasında devlet başkanı Cemal Abdül Nasır döneminde bütün bankaların devletleştirilmesi akımına karşı alternatif olarak geliştirilen bir deneme sonucunda ortaya çıkmıştır. Fellah (Mısır Köylüsü) tarımsal ve ticari ihtiyaçlarını karşılayan ve bunu yaparken müteselsil kefalet felsefesine dayanan, daha çok Venture-Capital (risk sermayesi) ile para vakfı karışımı özgün bir modelde çalışan bu kuruluşa banka sıfatının verilmesi bugün akademik bir tartışma konusudur. Model, hem bankacılığı, hem ticari ortaklığı (kâr ve zarar ortaklığı), hem tekafülü (sigorta) hem "barter" (takas), "icar" (leasing), factoring, vb. alt finansman metotlarını bir arada ve aynı çatı altında, aynı zamanda hayata geçirmiş kendine özgü bir modeldir. Köy Sandığı kavramına yakın bir metotla faaliyet gösterdiği bilinen bu bankanın fikir babası merhum Dr. Ahmed El-Naggar aynı zamanda bankanın hissedarı ve ilk idari personelidir. Bununla birlikte, İngiliz hakimiyeti dönemindeki Hindistan' ın Müslüman bölgelerinde (bugünkü Pakistan vb.) görülen bazı "kooperatif bankacılık" uygulamalarının da dünyadaki ilk faizsiz finansman örnekleri arasında yer alır. Gelişimi münferit uygulamalar şeklinde birçok Müslüman toplumda 21. yüzyılın başlarından itibaren filizlenmeye başlayan bu hareketin bilinçli, organize ve çağdaş metotlarla hayata geçirilmesi fikri ilk kez merhum Suud kralı Faysal döneminde ortaya çıkmıştır. Kalkınma sürecinin başındaki tüm ülkelerin kendisine yönelttiği fon taleplerini karşılamakta zorlanan Amerika Birleşik Devletleri bu gelişimin İslâm ülkeleri arasında bir an önce örgütlenerek büyük çaplı bir oto-finansman kaynağı oluşturmasını tercih etmiştir (Kalaycı,2013, s. 52).

Dünya Bankası (IBRD) modelinde çalışacak birkaç büyük bölgesel banka kurulması ve bu yükün paylaşılması konusunda önyak olmuştur. Bu amaçla Asya ve Afrika kalkınma bankalarının kuruluşuna paralel olarak 1975 yılında Cidde' de kurulan İslam Kalkınma Bankası (İKB) gerçekten de İslam ülkelerindeki kamusal projelere çok önemli boyutlarda katkıda bulunmasına karşın ihtiyacı karşılamakta yeterli olamamıştır.

Özel sektör projelerine finansman veremeyen İKB' nin bıraktığı boşluğu doldurmak üzere bazı Suudi, Kuveytli, Birleşik Arap Emiri vb. zengin Müslümanların örgütlenmeleri sonucunda 1981' de oluşan "Dar Al-Maal Alİslâmi" adlı holding İsviçre' nin Cenevre kentinde kurularak faaliyete geçmiştir. Söz konusu gelişmelerin vermiş olduğu bilgi birikimi ve girişimcilik "Dallah Baraka Grubu" ve diğer bazı grupların yatırımlarıyla Orta Doğu'daki Müslüman ülkelerde faizsiz finansman sistemi hızla yaygınlaşmıştır. Uzakdoğu' da (Malezya vb.) ülkenin yönetiminde söz sahibi zengin Müslümanların kurduğu banka ve finansman kurumları, Japon kültür ve teknolojisinin imkânları ile birleşince bölgenin büyük bir ekonomik sıçrama yapmasında lokomotif rolü oynamıştır. Dünyada mevcut 135 müessese "faizsiz" finansman kuruluşu niteliğinde çalışmakta ve yaklaşık 150 milyar dolardan fazla bir kaynağı işlemektedir (Usulcan, 2013, s.129).

Her yıl yayınlanan istatistik verilerinden dünyada en büyük 1000 banka arasında yer alan bankalardan 89 adedi halen İslam ülkelerinde kurulmuş olan ve faizsiz sistemde faaliyet gösteren finansman kurumları olduğu anlaşılmaktadır. Dünyanın en büyük bankalarından Citibank bu sisteme yakın ilgi duymakta olduklarını ifade ederek bu gelişmenin içinde yer almaya gayret göstermektedir. Bu ilgi, fiilen bu sistemde çalışan özel bankalar kurmak ve şubeler açmak şeklinde olduğu gibi mevcut faizsiz bankalarla ortaklaşa bazı projelere katılmak şeklinde de olabilmektedir. Faizsiz finansman sistemine batıların 30 yıl önce yakıştırdığı sıfat, Türk halkı için de ters gelmeyen bir sıfattır. Faizin "haram" edilmiş olması sadece İslamiyet' te değil tüm semavi dinlerde kabul gördüğü için, asli kültür öğelerine gittikçe daha çok ilgi duyan ve köklerindeki değerleri keşfeden bütün toplumlarda faizsiz bankacılık kavramı özel ve saygın bir yer kazanmaktadır. Kurucusu Prens Muhammed Al Faisal olan ve merkezi Cidde' de bulunan Dünya İslam Bankaları Birliği' nin en belirgin faaliyeti, konvansiyonel bankacılık standartlarını ve faizsiz finansman sistemini karşılıklı olarak birbirine adapte etmektir (Kalaycı,2013, s. 54).

İslami finans alanında Cidde' de 1970 yılında gerçekleştirilen İslam ülkeleri dışişleri bakanları toplantısı neticesinde, İslam ülkeleri arasında ekonomik işbirliğine gidilmesine karar verilmiştir. Daha sonrasında Karaçi' de gerçekleştirilen konferans neticesinde Pakistan ve Mısır temsilcileri, milletler arası faizsiz bir bankanın kurulmasının ihtiyaç olduğunu ortaya koymuşlardır. Bu noktadan hareketle aralarında

Türkiye' nin de bulunduğu ülkeler, 1973' de Kahire' de mali bir komite kurarak, oluşturulacak olan faizsiz bir ekonomik sistem ile İslam ülkelerindeki sermaye birikiminin tüm İslam dünyasının yararına sunulması hususunda anlaşarak, İslami usullere uygun bir şekilde işlem yapacak ortak bir bankanın kurulması doğrultusunda karar almışlardır. Gelişmeler neticesinde, Kral Faysal' ın girişimi ve desteği ile 22 İslam ülkesinin katılımı sonucunda 1975 yılında IDB kurulmuştur (Canbaz, 2016, s. 152).

IDB' nin temel işlevi, üyeler arasındaki mali yardımlaşmayı sağlayarak, bunu İslam hukukuna uygun bir şekilde iktisadi ve toplumsal kalkınmaya dönüştürmektir (Kalaycı, 2013, s. 54). Bu doğrultuda bankanın gündemi İslam ülkeleri arasındaki ticareti arttırmak, gelişme sürecine girmiş olan ülkelerin projelerini desteklemek ayrıca uygulamak istedikleri kamu yatırımı projelerini finanse etmek, eğitim ve araştırma çabalarına yardımcı olmak ve yatırımların finansmanıdır. Klasik batı bankalarını çalışma modeli olarak dikkate almış olan IDB, İslam Konferansına üye olan ülkelerin kalkınma hamlelerine temel destek sunan bir kuruluş niteliğindedir (Çelik, 2016, s. 162). Niteliği açısından önemli bir yere sahip olan IDB ile birlikte İslami bankacılık hareketi gelişimi ivme kazanmıştır. 1975 yılında Cidde' de kurulan IDB; 1992 yılında Morokko, 1994 yılında Malezya, 1997 yılında Kazakistan ve 2007 yılında Senegal' de kurulan dört bölgesel ofise sahiptir (IDB, 2013, s. 2).

Katılım bankalarının faaliyet gösterdiği ekonomilerde sistemlerin kapsam ve büyüklükleri ülkeler arasında farklılıklar göstermektedir. Bir tarafta finansal sisteminin hepsinin katılım bankacılığı ürünlerinin oluşturduğu İran ve Sudan gibi ülkeler diğer tarafta Endonezya, Malezya, Birleşik Arap Emirlikleri ve Pakistan gibi ülkeler vardır. İslami coğrafya ülkelerinin yanında son dönemlerde İngiltere, ABD ve İsviçre gibi ülkelerde katılım bankacılığı ürünleri kullanılmaktadır (Ece, 2011, s. 3). Bugün katılım bankacılığı sistemini uyguladıkları içinde Barclays Bank, Citibank, Commerzbank gibi klasik sistemdeki bankalarında olduğu görülmektedir (Kuveyt Türk, 2019).

2.12. Türkiye'deki Katılım Bankacılığı Ve Türkiye'deki Katılım Bankaları

Türkiye' de tasarruf ve mevduat sahiplerinin bir kısmı faizden uzak durmaktadır. Bu yol ile gelir elde etmeyi ve bu sistemin içinde olmayı istememektedirler. Bu sebepten dolayı bankalara yatırılmayan tasarruf ve mevduatlar atıl olarak kalmaktadır. Bu durum hem mevduat sahibi için hem de bankalar ve ülke ekonomisi için aleyhe bir durum

olmaktadır. Faizsiz bankacılık sektörü özellikle bu kesimin tasarruflarının kayıtlı ekonomiyeye kazandırılabilmesi adına kurulmuştur. Bu sayede mevduat sahipleri, tasarruflarını güvenle saklayabilmekte ve faiz kavramından uzak şekilde, helal yoldan kazanç elde edebilmektedirler.

Dünyada İslam dinine mensup ülkelerde ağırlıklı olmak üzere, tüm dünya ülkelerinde olduğu gibi Türkiye’ de de faizsiz bankacılık uygulamaları arayışına girilmiştir. Dünyada Müslüman ülkelerde uygulanan faizsiz bankacılık uygulamalarına paralel olarak ülkemizde de çeşitli kararnamelemler ile bu tür bankaların açılabilmesinin önü açılmıştır. Bu bankalar faiz kavramına soğuk bakan ve ellerindeki mevduatlarını faiz sistemi dışında değerlendirmek isteyen mudiler için güzel bir merkez olmuştur. Ayrıca ülkemizde katılım bankalarının açılmasıyla özellikle Müslüman kesimin ağırlıklı olduğu Körfez sermayesinin ülkemize çekilmesi de faizsiz bankalar için faaliyetlerinde kullanabilecekleri ek bir kaynak olmuştur. Türkiye’ de katılım bankacılığı 1983 yılında çıkarılan 16.12.1983 tarih ve 83/7506 sayılı kararname ile “Özel Finans Kurumu” adıyla gündeme gelmiştir. O yıllarda Türkiye ekonomisinde görülen liberalleşmenin etkisiyle faizden uzak duran muhafazakâr kesimin de tasarruflarını değerlendirebilecekleri yeni bir sistemin kurulması imkânı oluşmuştur. (Resmî Gazete, 19 Aralık 1983, Sayı:18256).

Türkiye 1984 ’de kurucu olarak yer aldığı İslam Kalkınma Bankası’ ndaki sermaye payını artırarak bu kuruluşun en büyük ortaklarından biri olmuştur. Yönetim kurulunda sürekli üye bulundurma hakkı kazanmıştır. Fon fazlasını faizsiz sistemde değerlendirmek isteyen müşterilere hizmet etmek amacıyla 1975’ de kurulan Devlet Sanayi İşçi Yatırım Bankası’ nın faizsiz bankacılıkta Türkiye için önemli bir yeri vardır (Erdoğan, 2011, s. 37).

Türkiye’ de özel finans kurumu olarak faaliyetlerine başlayan katılım bankalarının ismi 5411 sayılı bankacılık kanunu ile katılım bankaları olarak güncellenmiştir.

Tablo 1. Türkiye’de Katılım Bankacılığının Tarihsel Gelişimi

1975	1985	2005	2006	2015
DESİYAB’ın Kuruluşu , Kar -Zarar Ortaklığı	-lk Özel İslami Finans Kuruluşları	Katılım Bankaları -5411 Sayılı Bankacılık Kanunu	Türkiye Katılım Bankalar Birliği Kuruluşu	Kamu Katılım Bankaları

Kaynak: (Kaytancı vd., 2013, s. 801-811).

2.12.1. Türkiye’de Faaliyet Gösteren Katılım Bankaları

Ülkemizde geçmişten bugüne eski ismiyle 6 özel finans kurumu kurulmuştur. 2006 yılında bu özel finans kurumları Katılım Bankası olarak faaliyet göstermektedirler. Türkiye’ de faaliyet gösteren İslami finans bankaları: Albaraka Türk, Emlak Katılım, Kuveyt Türk, Türkiye Finans, Vakıf Katılım, Ziraat Katılım bankalarıdır. Bankacılık sektörünün başlıca finansal büyüklüklerini gösterir tablo aşağıdaki gibidir.

Şekil 6. Katılım Bankaları ve Bankacılık Sektörü Başlıca Finansal Büyüklükleri

Finansal Başlıklar		Katılım Bankaları			Bankacılık Sektörü		
		2020/Ekim	2019/Aralık	Değişim(%)	2020/Aralık	2019/Aralık	Değişim(%)
TOPLANAN FONLAR	TP	110.417	91.145	21,1	1.573.829	1.267.073	24,2
	YP	161.124	106.533	51,2	1.754.248	1.226.609	43,0
	YP MADEN	62.091	18.305	239,2	276.054	82.722	233,7
	Toplam	333.632	215.983	54,5	3.604.131	2.576.404	39,9
KULLANDIRILAN FONLAR		248.075	149.475	66,0	3.770.805	2.739.736	37,6
TAKİPTEKİ ALACAKLAR (BRÜT)		8.571	7.763	10,4	151.852	150.108	1,2
TOPLAM AKTİF		442.795	284.450	55,7	6.236.032	4.491.708	38,8
ÖZ VARLIK		26.689	21.762	22,6	572.608	492.384	16,3
NET KÂR		3.232	1.947	66,0	50.001	41.300	21,1
PERSONEL SAYISI		16.790	16.040	4,7	202.555	204.626	-1,0
ŞUBE SAYISI	YURTİÇİ	1.231	1.176	4,7	11.203	11.300	-0,9
	YURTDIŞI	4	3	33,3	75	74	1,4
	TOPLAM	1.235	1.179	4,7	11.278	11.374	-0,8

Kaynak: www.tkbb.org.tr

Tablo 2. Katılım Bankalarımızın Sektördeki Payı

	EKİM 2020	ARALIK 2019
1- TOPLANAN FONDA	9,3	8,4
2- KULLANDIRILAN FONDA	6,6	5,5
3-TOPLAM AKTİFTE	7,1	6,3
4-ÖZ VARLIKTA	4,7	4,4
5- NET KARDA	6,5	4,1

Kaynak: www.tkbb.org.tr

Şekil 7. Katılım Bankalarının Türk Bankacılık Sektöründeki Payları

Kaynak: www.katilimdunyasi.com.tr

2.12.1.1. Kuveyt Türk

16.12.1983 tarihinde ve 831/7506 sayılı Bakanlar Kurulu' nun aldığı karar sonucunda 1989 yılında özel finans kurumu olarak kurulmuştur. Kuveyt Türk katılım bankası da tüm özel finans kurumları gibi 4389 sayılı bankacılık kanununa tabidir. 2006 yılının mayıs ayında ismi Kuveyt Türk Katılım Bankası Anonim Şirketi (A.Ş.) olarak değişmiş

bir bankadır. Sermaye yapısının %62' lik kısmı Kuveyt Finans kurumuna,%9' luk kısmı Kuveyt Devlet Sosyal Güvenlik kurumuna,%9' luk kısmı İslami Kalkınma bankasına, %18' lik kısmı Vakıflar Genel Müdürlüğüne ve %2' si de diğer ortaklara aittir. Kuveyt Finans Kurumu %62' lik kısım ile Kuveyt Türk'ün en önemli ortağı ve faizsiz finans kurumları içinde ise dünyada bir numaradır. Tekstil, metal ve emlak sektörlerinde faaliyet göstererek kâr ortaklarının yani müşterilerinin yapmış olduğu tasarrufları kazanç sağlayan yatırımlara yönlendiren ve yeni istihdam alanları oluşturan Kuveyt Türk yurtiçinde bulunan birçok kurum tarafından ödüllendirilmiştir. Türkiye' nin en güçlü faizsiz (Katılım) Bankası olan Kuveyt Türk, rakamları ile de diğer katılım bankalarından farklılaşmaktadır. (<https://www.kuveytturk.com.tr/medium/document-file-3997.vsf>). Geçtiğimiz yıllarda da her yılsonu sermaye artırımını yapmış olan banka 2019 yılsonundaki 4 Milyar TL olan Ödenmiş Sermayesini 600 Milyon TL arttırarak, 4,6 Milyar TL 'ye yükseltmiştir. Bankanın yine 2020 yılında paylaşılan verilerine göre 7,5 Milyar TL Öz kaynağı vardır. Toplam aktif büyüklüğü ise 153 Milyar TL' dir. 2020 yılı 3. çeyrek sonunda net karı ise 1 Milyar TL' dir. Yurtdışında da kendi şubeleri ve farklı iştirakleri bulunan bankanın toplam şube sayısı 431 olup, 5.977 personeli vardır. Kuveyt Türk' ün yurtdışında da şube ve temsilcilikleri vardır. Elektronik bankacılık faaliyetleri yapmaktadır. Visa ve Master card gibi kredi kartları vardır. Bunların dışında pos, atm, internet bankacılığı, çağrı merkezi, sesli yanıt sistemi ve sms bankacılığı gibi hizmetleri de müşterilerine sunmaktadır(www.tkbb.org.tr).

2.12.1.2. Albaraka Türk

Faizsiz finansman anlamında Türkiye' deki ilk banka olma niteliğindeki Albaraka Türk 1984 yılında kuruluş aşamasını tamamlayıp 1985 yılında faaliyetlerine başlamıştır. Faaliyetlerini 5411 sayılı Bankacılık kanununa paralel olarak sürdürmektedir. Albaraka Türk'ün 30.06.2019 itibariyle ortaklık yapısında yabancı ortakların %65,99 yerli ortakların %8,77 halka açık olan kısmı %25,23 payları bulunmaktadır. Cari ve katılma hesapları sistemi ile fon toplayan banka toplamış olduğu fonlarla bireysel finansman, kurumsal finansman, finansal kiralama ve proje ile kâr-zarar ortaklığı gibi hizmetler sunmaktadır. Bankanın ana ortağı Albaraka Banking Grup' tur. 72 ülkede muhabirlik ağı ile kurmuş olduğu 796' nın üzerinde banka ile hizmet etmektedir. (www.albaraka.com.tr).

Albaraka Türk Katılım Bankası, 2019 yılı sonunda 900 Milyon TL olan Ödenmiş Sermayesinde yüzde 50 artış yaparak 1.350 Milyar TL 'ye yükseltmiştir. 2020 yılı 3. çeyrek sonu verilerine göre, 3,97 Milyar TL Öz kaynakları bulunan bankanın toplam aktif büyüklüğü 68,39 Milyar TL'dir. 2020 yılı 3.öeyrek sonu verilerine göre net karı 137,71 Milyon TL' dir. Albaraka Türk Katılım Bankası'nın 2' si yurt dışında olmak üzere 229 yurt içi şubesi ve 3.618 personeli vardır. Banka müşterilerine global bir katılım bankası olarak hizmet vermeye devam etmektedir (www.tkbb.org.tr).

2.12.1.3. Türkiye Finans

Türkiye Finans; 1991 yılında %100 yerli sermayeli ilk özel finans kurumu olarak kurulan "Anadolu Finans" ile 1985- 2001 yılları arasında "Faisal Finans Kurumu" adıyla katılım bankacılığı hizmeti sunan "Family Finans" ın 2005 yılında güçlerini birleştirmesiyle kurulmuştur. Bu iki kurum, 2005 yılında tek çatı altında birleşerek Türkiye için daha fazla değer yaratmak ve rekabet üstünlüklerini pekiştirmek misyonuyla güç birliğine gitmişlerdir. Anadolu Finans ile Family Finans' ın birleşmesi Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK)' nun 28 Aralık 2005 tarihli kararıyla resmen tescil edilmiş ve 30 Aralık 2005 tarihinde Banka'nın unvanı Türkiye Finans Katılım Bankası A.Ş. olarak değiştirilmiştir. %60' lık hissesi 31 Mart 2008 yılında Suudi Arabistan' ın en büyük bankası olan The National Cemmercial Bank tarafından alınmıştır. Türkiye'de kurulan İlk Katılım Bankası olma ünvanını taşıyan Türkiye Finans Katılım Bankası'nın güncel verilerine göre Ödenmiş Sermayesi 2,6 Milyar TL' dir (www.turkiyefinans.com.tr). Bankanın 2020 yılı 3. çeyrek sonu verilerine göre 5,3 Milyar TL Öz kaynağı vardır. Toplam aktif büyüklüğü ise 80,64 Milyar TL' dir. 2020 yılı 3.çeyrek sonu net karı ise 590,66 Milyon TL' dir. Bankanın toplamda 314 şubesi ve 3.699 personeli bulunmaktadır (www.tkbb.org.tr).

2.12.1.4. Vakıf Katılım Bankası A.Ş

Vakıf Katılım Bankası' nın sermayesinin tamamı Vakıflar Genel Müdürlüğü' ne aittir. Sermayesinin detaylarına baktığımızda %99' u Vakıflar Genel Müdürlüğü' ne, %0,25' i Beyazid Han-ı Sani (II. Beyazıt) Vakfı' na, %0,25' i Mahmud Han-ı Evvel Bin Mustafa Han (I. Mahmut) Vakfı' na, %0,25' i Mahmud Han-ı Sani Bin Abdülhamid Han-ı Evvel

(II. Mahmut) Vakfı' na, %0,25' i ise Murad Paşa Bin Abdusselam (Murat Paşa) Vakfı' na aittir (www.vakifkatilim.com.tr). En genç Katılım Bankaları' ndan birisi olan Vakıf Katılım Bankası' nın Ödenmiş Sermayesi 3,2 Milyar TL' dir. Bankanın 2020 yılı 3.çeyrek sonu verilerine göre 4,6 Milyar TL Öz kaynağı vardır. Toplam aktif büyüklüğü ise 53,29 Milyar TL' dir. Bankanın 2020 yılı 3. çeyrek verilerine göre net karı 567,14 Milyon TL' dir. Banka tamamı yurtiçinde olan 111 şubesi ve 1.528 personeli ile hizmet vermektedir (www.tkbb.org.tr).

2.12.1.5. Ziraat Katılım Bankası

Ziraat Katılım Bankası A.Ş. tamamı T.C. Hazinesi tarafından ödenmiş 675.000.000 -TL sermayesi ile Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu'nun 15.10.2014 tarih ve 29146 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 10.10.2014 tarih ve 6046 sayılı izniyle kurulmuştur. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu'nun 14.05.2015 tarih ve 29355 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 12.05.2015 tarih, 6302 sayılı kararı ile faaliyet izni almıştır. 2018 yılı Olağanüstü Genel Kurul Toplantısı'nda alınan karara istinaden Ziraat Katılım Bankası'nın sermayesi 1.750.000.000 -TL' ye yükseltilmiştir(www.ziraatkatilim.com.tr). 15. Kamu sermayeli olan bankanın 2020 yılı 3.çeyrek sonu verilerine göre ödenmiş sermayesi 1,75 Milyar TL' dir. Bankanın 3,62 Milyar TL öz kaynağı vardır. Toplam aktif büyüklüğü ise 54,21 Milyar TL'dir. 2020 yılı 3.çeyrek sonu verilerine göre net karı 511,34 Milyon TL' dir. Banka tamamı yurtiçinde olan 102 şubesi ve 1.234 personeli ile büyümeye devam etmektedir (www.tkbb.org.tr).

2.12.1.6. Emlak Katılım

Millî mücadele yıllarının ardından, genç Türkiye Cumhuriyeti'nin imarını üstlenmek, inşaat teşebbüslerine destek olmak, yetimlerin hakkını korumak ve gerekli kredileri sağlamak amacıyla 1926 yılında Mustafa Kemal Atatürk' ün imzasıyla Emlak ve Eytam Bankası adıyla kurulmuştur (www.emlakkatilim.com.tr). Katılım Bankası olarak faaliyetlerine başlayan Kamu Sermayeli Emlak Katılım Bankası' nın Ödenmiş Sermayesi 75 Milyon TL' dir. Bankanın 2020 yılı 3. çeyrek sonu verilerine göre 1,21 Milyar TL öz kaynağı vardır. Toplam aktif büyüklüğü ise 16,26 Milyar TL' dir.

Bankanın faaliyete başladığı ilk yılının sonundaki net karı ise 48,39 Milyon TL' dir. Sadece yurtiçinde şubeleri olan bankanın toplamda 30 şubesi ve 633 personeli bulunmaktadır (www.tkbb.org.tr).

3. KATILIM BANKALARI İLE KONVANSİYONEL BANKALARIN BANKACILIK HİZMETLERİ VE DİĞER YÖNLERİYLE KARŞILAŞTIRILMASI

3.1. Katılım Bankaları ve Konvansiyonel Bankaların Hizmet Yönleriyle Karşılaştırılması

Katılım bankaları ve konvansiyonel bankaların verdikleri hizmet ve çalışma prensipleri açısından karşılaştırılması aşağıda verilmiştir.

3.1.1. Çalışma Yöntemleri Açısından Karşılaştırılması

Katılım Bankaları: Katılım bankası mudileri ile ticari işlemlerini kar zarar ortaklığı veya vadeli satış gibi işlemlerle gerçekleştirmektedir. Konvansiyonel bankalarla çalışmayan faiz hassasiyeti olan mudilerin atıl tasarruflarını birtakım fon toplama yöntemleriyle toplar ve fon talebi olan kurum kuruluşların yatırım amaçlı olarak ihtiyaçlarını karşılarlar. Müşteriye direkt olarak nakit fon kullandırımı yerine yatırıma yönelik, ticareti amaçlayan uygulamaların gerçekleştirildiği bir finansal sistemdir. Müşterilerine ticarete yönelik veya yatırımlarına belirli bir kar oranı üzerinden paylaşımı belirtirler. Konvansiyonel bankalar gibi önceden belirlenmiş bir faiz oranına benzer bir oran bulunmamaktadır. Bu kar payı elde edilen kazanca göre değişmektedir. Yani sabit değildir (Ahmad, 1993, s. 27). Bankacılık hizmetlerinde İslami finans usullerine göre hareket edilir (Dusuki, 2008, s. 7) . Bu faaliyetler piyasada ya da ekonomide yatırıma, ticarete, üretime katkıda bulunmaktadır (İştar, 2009, s. 72) .

Klasik Bankalar: Konvansiyonel bankalarda belirlenmiş bir oranda müşterilerden para toplanmakta ve bu önceden belirlenmiş olan faiz oranı üstünden fon kullandırmaktadır. İşlemler İslami finans usullerine göre düzenlenmemektedir (Dusuki, 2008, s.7).

3.1.2. Yasal Altyapı Açısından Karşılaştırılması

Katılım Bankaları: Yasal altyapı olarak önceleri İslami finans esası üzerine çalışan katılım bankaları yetersiz mevzuat ile faaliyetlerine başlamış olsalar da mevzuat eksiklikleri geliştirilen yönetmelik ve tebliğlerle giderilmiştir(İştar, 2009, s. 72).

Klasik Bankalar: Konvansiyonel bankalarda mevzuat eksikliği bulunmamaktadır.

3.1.3. Fon Toplama Faaliyetleri Açısından Karşılaştırılması

Katılım Bankaları: İslami finansta mudilerden para toplama faaliyetleri özel cari hesaplar ve katılma hesapları olarak gerçekleştirilmektedir. İslami bankalar fon fazlası olan mudilerden topladığı paraları, kullandırmalarını kar-zarar ortaklığı ve kiralama gibi işlemler üzerinden gerçekleştirmektedir. İslami finansta nakit ödemek üzere kredi kullandırımı bulunmamaktadır. Ödemeler fatura karşılığı mudinin ihtiyacının karşılandığı satıcı kişi ya da kuruma gerçekleştirilir. Bu ödemenin üzerine kar payı eklenerek toplam tutar üzerinden mudi ileri tarihli borçlandırılır. Bu şekilde katılım bankacılığı amacı dışında kredi kullandırımı gerçekleştirilmemiş olur. Ekonomide bulunan kayıt dışı işlemlerin önüne geçen bir finansal sistemdir. Alıcı ve satıcı arasındaki işlemi belgeleyen fatura gibi belgelerin bulundurulması gerekmektedir.

Klasik Bankalar: Konvansiyonel bankalarda fon toplama işlemleri vadesiz hesaplar ve vadeli hesaplar üzerinden gerçekleştirilir. Konvansiyonel bankalar sabit getiri karşılığında mudilerden topladığı mevduatları, belirli bir faiz ve vade ile kullandırmaktadırlar. Toplanan fonları bankalar fon talep edenlere kredi olarak verip, belirli bir faiz geliri kazanırlar (Bayındır, 2007, s. 251). Mudilerine nakit olarak ödeme gerçekleştirebilirler. İslami bankalardaki kullanılan fatura gibi belge düzenleme zorunluluğu bulunmamaktadır.

3.1.4. Kullanılan Fonun Süresi Açısından Karşılaştırılması

Katılım Bankaları: Katılım bankalarında fon kullandırımı uzun vadeli olarak gerçekleşmektedir. Katılım bankaları mudileri ile uzun veya kısa vadeli ortaklık yapabilir. Katılım bankaları yapılan yatırımlara ortaklığı olduğundan yatırımdaki riski paylaşmış olurlar. Bu durum yatırım yapanlar için pozitif etki oluşturmaktadır.

Klasik Bankalar: Konvansiyonel bankalar çoğunlukla vadesi kısa fon kullandırımı yaparlar. Bu durum kredi alan müşterileri ödeme sıkıntısı yaratabilir. Bu durumu azaltmak için kısa vadeli fon kullanımı yaparlar. Yatırım yapacaklar için fon kullanımı vadesi uzun olacak şekilde uygun değildir(Bayındır, 2007, s. 254-255).

3.1.5. Fon Maliyetleri Açısından Karşılaştırılması

Katılım Bankaları: Katılım bankacılığında cari hesaplarda toplanan paralar belirli bir maliyet yoktur. Mudiler bu hesap ile bankanın birçok hizmetinden yararlanmaktadırlar. Katılım hesaplarında konvansiyonel bankalardaki gibi önceden belirli bir kar payı oranı verilmemektedir. Müşteri ile banka arasında kar-zarar ortaklığı söz konusu olduğundan elde edilen kâra ortaklık gibi zarara da ortaklık vardır. Müşteri ile maliyet konusunda akitleşme başlangıçta nasılsa öyle devam eder. Yani değişim olmaz.

Klasik Bankalar: Tasarruf kaynaklarının maliyetleri bütünüyle bankaya aittir (Bayındır, 2007, s .254-255).

3.2. Risk Kavramı ve Bankalarda Risk

3.2.1. Risk Kavramı

Risk sözcüğü Türkçe' ye Fransızcadan geçmiş bir kelimedir. Manası “zarara uğrama tehlikesi, riziko” olarak belirlenmiştir (Doğan, 2009, s. 1113). Risk kavramı günlük hayatta çok sık kullanılmasına rağmen, riskin tanımını tam anlamıyla yapmak kolay değildir. Riskle ilgili olarak çok farklı bakış açıları vardır. Bunlara örnek olarak aşağıdaki tanımlar sıralanabilir:

Risk, bir olayın ya da olaylar setinin ortaya çıkma olasılığıdır(Karacan, 2000, s. 19).

Risk, maddi olarak kayıp yaşanması ve bu kayıplar neticesinde zarar görme olasılığıdır (Ertem, 2008, s.2).

Risk, bir işleme ilişkin parasal kaybın ortaya çıkma durumu ya da bir zararın oluşması nedeniyle ekonomik faydanın azalması, gelecekte beklenen durum ile gerçekleşen durumun farklı olması ihtimali anlamına gelmektedir (Yaslıdağ, 2007, s. 71).

Risk, başarılı olamama ihtimali, yanlış karar verme durumu, kar edememe veya zarar etme olasılığını kapsayan durumlardır (Altınkaya, 2017, s. 45).

Başka bir ifade ile risk, istenmeyen bir olayın meydana gelmesi demektir (Okka, 2005, s.310).

Risk, beklenen ile gerçek arasında oluşan olumlu ya da olumsuz durumlar şeklinde tanımlanmaktadır. (Dereköy, 2006, s. 23).

Risk sistematik risk ve sistematik olmayan risk olarak ikiye ayrılmaktadır.

3.2.1.1. Sistematik Risk

Sistematik risk, bütün firmaları etkileyen ekonomik, politik ve çevre şartlarından kaynaklanmaktadır (Aksoy&Tanrıöven, 2007, s. 34).

Finansal sistemde meydana gelen aksaklıklar neticesinde finansal sektörün ciddi anlamda zora sokup kesintiye uğratması olarak tanımlanmaktadır (Altınkaya, 2017, s. 45). Sistematik risk bütün firma ve sektörleri aynı şekilde etkilemektedir. Ayrıca sistematik risk, çeşitlendirilmiş bir portföy ile de ortadan kaldırılamamaktadır.

3.2.1.2. Sistematik Olmayan Risk

Sistematik olmayan risk, birey ya da şirketlerin kendilerine özgü olan, yapılacak düzenleme ve uygulamalar ile kontrol edilebilen ve tamamen ortadan kaldırılabilen riskler olarak tanımlanmaktadır (Aktaş, 2010, s. 15). Sistematik olmayan risk, faaliyet riski, finansal risk ve yönetici riskinden kaynaklanmaktadır. Firmalar kendi faaliyetlerini kontrol altına alıp düzenleyerek bu riski azaltabilmektedirler (Tanrıöven&Aksoy, 2011, s. 120). Bu riskler işletmeler tarafından kontrol altına alınabilen risklerdir.

3.2.2. Bankalarda Risk

Risk, bankalar açısından dikkate alındığında başarılı olma durumu yerine başarısız olmayı ifade eder (Boyacıoğlu, 2002, s. 51).

Bankalarda risk, finansal piyasalar içerisindeki değişiklikler neticesinde şirket karlılığının olumsuz etkilenmesi olarak değerlendirilebilir. Bankacılık sektörü, yapısı gereği farklı şekillerde çok sayıda riskle karşı karşıyadır. Bu risklerin ölçülmesi ve bu doğrultuda çalışmalar yapılabilmesi için bu risklerin düzenli bir şekilde belirlenmesi ve tanımlanması gerekmektedir (Marshall vd., 1999, s. 8).

Bankacılık faaliyetlerinin çoğunluğunda esasen riske aracılık edilir. Bankalar giderek karmaşıklaşan ve çeşitlenen risklerini tespit etmek, bu riskleri doğru şekilde ölçebilmek ve hangi riskini ne miktarda ve hangi fiyatla taşıyabileceğini belirlemek için birçok

çalışmalar yapmaktadırlar(Eken, 2005, s. 51). Bankaların faaliyet gösterdikleri alanların büyük bir kısmında, aldıkları kararlar için risk söz konusu olmaktadır. Risk bankacılık sektörünün bir parçasıdır. Bankacılık sektörü ile birlikte risk kavramı da var olacaktır.

3.3. Katılım Bankacılığı Riskleri

3.3.1. Kredi Riski

Borçlu kişinin ödemesini vaktinde gerçekleştirememesi ya da tam ödeyememesi durumu ile oluşabilecek alacaklının zarar etme ihtimalidir. Kredi riski finansın her adımında farklı şekillerde karşılaşılabilen risk türüdür. Kredi riski gelecekte ödeme yapmak için verilen sözün yerine getirilmemesi ihtimalidir. Birtakım değerleri ödünç veren herkes kredi ödenmeme riskine maruz kalabilir (Altıntaş, 2012, s. 16).

3.3.2. Piyasa Riski

Bankalarda bulunan değerlerin yani bilanço içerisindeki kalemlerin piyasadaki değerlerinin değişmesi sebebiyle zarar etme ihtimalidir(Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine ilişkin Yönetmelik, 23 Ekim 2015 Resmî Gazete Sayı: 29511, Tanımlar Başlıklı Md. 3).

3.3.3. Ortaklık Yatırımı Riski

Katılım bankaları hem finansal durumdan hem de piyasalarda oluşan farklılıklardan kaynaklanan kendine özgü risklerle karşılaşabilir. İslami bankaların aktiflerinde borsadan alınmış hisseler, gelir ortaklığı senetleri, özel yatırım fonları ve spesifik proje ortaklıkları gibi kâr-zarar ortaklığına dayalı kalemlerin önemli bir yeri bulunmaktadır. Bu sebeple Katılım bankaları hem genel ekonomik durumdan ve finansal piyasalardaki değişimden hem de finanse ettiği projeden kaynaklanan özel risklere maruz kalabilir. Bu riskler ortaklık yatırımı riskidir(Bayındır, 2012, s. 15).

3.3.4. Likidite Riski

Bir kurum ya da kuruluşun şu an veya ileride beklenmedik bir zarar görme ya da yapmakla mükellef olduğu zorunluluklarını yapamaması ile ilgili bir risktir. Piyasalarda

oluşan likidite eksikliği para politikası araçları kullanılırken sınırlama oluşturmaktadır. Azalmış olan likiditede, varlıkların fiyat değişimine neden olabilir. Bunlar kur, faiz ve enflasyon beklentileri gibi göstergelerdir (Drehmann ve Nikolaou, 2010, s. 316).

3.3.5. Katılım Bankalarında Kar Payı Riski

Katılım bankacılığında direkt faiz riski bulunmamasına rağmen genel olarak kar payı riski oluşabilmektedir. İslami finasta mudilerine önceden belirli bir oranda kar payı taahhüdü vermek uygun değildir. Bir katılım bankasının piyasada bulunan farklı bir katılım bankasına kıyasla az kar payı vermesi durumunda başka banka ile çalışmayı tercih edebilir. Bu durum katılım bankalarının mudi kaybetmelerine sebep olabilir (Odabaşı, 2015).

3.3.6. Şer'i Uyumsuzluk Riski

Şer'i yönetim sistemi, İFK' ların mal ve hizmetlerdeki uygulamalar açısından İslama uygunluğunu amaçlamaktadır. Şer' i yönetim sistemi İFK' lara has bir risk türü olan 'şer' i uyumsuzluk riskini ortadan kaldırmaktadır. IFSB-4 şer' i uyumsuzluğun açıklamasını, İFK' nın hukuk sisteminde tespit edilen İslam hukuku kurallarına uygun olmamasından dolayı oluşan risk olarak tanımlanmaktadır (IFSB-4, 2019, s. 22).

3.3.7. Ticari Kar Payı Riski

İslami kurallara göre çalışan bankalar için kendi içinde bir risk olarak gösterilmektedir. İslami bankalarca müşteri fonunu bankada bulundurmasına karşılık müşterilere kazanç elde etmeleri için kar payı oranları vermesi ile ilgili olan risktir. Kar eşitlemesi rezervi sağlamak ve yatırım risk rezervi dünyaca kabul edilen iki risk azaltma yöntemidir (Author ve Tiby, 2011, s. 44).

3.3.8. Emtia Değişim Riski

Menkul kıymet piyasasında oluşan değişimler neticesinde faiz ve hisse senedi benzeri soyut nitelikteki mali varlıklar üstüne yazılmış olan türev ürünler vardır. İlave olarak değerli madenler, enerji ürünleri ve tarımsal ürünler gibi emtialar üstüne yazılan türev

ürünler de bulunmaktadır. Emtia fiyat değişim riski ise, söz konusu piyasalarda pozisyon sahibi olan tarafların emtiaların fiyatlarının değişiklik göstermesi sonucunda ortaya çıkan kaybetme ihtimali olarak tanımlanmaktadır (Altay, 2015, s. 347).

3.4. Konvansiyonel Bankacılık Riskleri

Bankacılık riskleri genel olarak şöyle sıralanabilir; Piyasa Riski, Kredi Riski ve Operasyonel Risk olarak söylenebilir.

3.4.1. Piyasa Riski

Piyasa riski, finansal kurumun bilanço içi ya da bilanço dışı hesaplarında yer alan pozisyonlarında oluşabilecek piyasadaki dalgalanmaların yarattığı kur, faiz ve hisse senedi gibi fiyat değişimlerinden dolayı ortaya çıkan faiz oranı riski, hisse senedi pozisyon riski ve kur riski gibi risk unsurları sebebiyle zarar etme ihtimalini ifade eder. Piyasa riski, alım satım portföyünün riski dikkate alınarak ölçülür (Candan ve Özün, 2014, s. 57)

Bankalar finansal varlık ve yükümlülüklerine ne kadar dikkat ederlerse etsinler piyasada oluşan şiddetli dalgalanmalar neticesinde negatif yönde etkilenebilirler. Bu negatif etki, kur, faiz, hisse senedi fiyatlarının tahminini ve bu tahminler ışığında alınan yatırım kararlarının önemini daha da arttırmaktadır. 2002 yılının sonundan itibaren, piyasa riskinin ölçülerek sermaye yeterliliği oranına eklenmesi BDDK tarafından tüm bankalara zorunlu hale getirilmiştir.

3.4.2. Faiz Oranı Riski

Faiz oranı riski faiz oranlarının değişmesi ile birlikte meydana gelen bankanın beklenen veya tahmin edilen kârındaki azalma ihtimalini belirtmektedir. Bankaların faiz riskine karşı önlem olarak uygulayabilecekleri iki ana politika vardır. Birincisi, aktif ve pasif kalemlerin vadelerinde olabildiğince eşitlemeye gidilmesidir. Bu yöntem faiz riskine karşı uygulanabilecek en kuvvetli yöntem olarak görülse de uygulaması kolay değildir. Çünkü bankalar çalışma prensipleri gereğince genel olarak kısa vadeli kaynaklar ile uzun vadeli fonlama yaparlar. Faiz riskine önlem olarak diğer yöntem ise türev enstrümanların kullanılmasıdır (Ertürk, 2010, s. 63-64).

3.4.3. Kur Riski

Kur riski, bankanın döviz cinsinden yaptığı işlemlerde kur değişimleri nedeni ile oluşan etkiye denir. Bir döviz cinsinden kısa dönem ya da uzun vadeli pozisyonlar bankayı riske maruz bırakır. Kur Riskinin nedenleri şöyle sıralanabilir;

- 1-Ülkenin parası ile yabancı paraların arasındaki fiyat farklılıklarının derecesi ve ne yönde hangi tutarda değişeceğinin bilinmemesi,
- 2-Yabancı para olarak aktifler ile pasiflerin ve sermayenin değerlerinin farklılığı,
- 3-Döviz işlemlerinde alacak ve borç arasındaki ters yöndeki tutarsızlık,
- 4-Yetkili kişi ve kurumlarca belirli bazı politikalar neticesinde sınırlama ve kısıtlayıcı müdahaleler sonucunda transferlerin yapılmasına engel olunması (Kaval, 2000, s. 251).

3.4.4. Likidite Riski

Bankaların aktiflerindeki artışı karşılayacak yeterli kaynağın bulunamaması ya da yükümlülüklerinde oluşan azalmaları yeterli seviyede iyi düzenleme yapamaması, likidite riskinin oluşmasına neden olur. Likidite sorunu ile karşı karşıya kalan bankalar, yeterli sürede elindeki aktifleri makul değerlerinden nakde çeviremeyebilir ya da yükümlülüklerini arttıramayabilir. Olağandışı durumlarda likidite sıkıntısı oluşan bankalar yükümlülüklerini karşılayamaz duruma gelebilirler. Genel olarak likidite riski, kredi taleplerini ve mevduat çekimlerini karşılayabilmek için kısa vadede fon oluşturmanın bedelidir. Likidite yönetiminin temel prensibi, net likit aktiflerin negatif duruma geçmesini engellemektir (Teker, 2006, s. 7). Mevduat yatıran müşterilerin biranda fonlarını almak istemesi durumunda bankaların bu talebe cevap verememe riskine “likidite riski” denir. Bankaların gün içerisinde kullanacakları fonlar yine bankalar tarafından tahmin edilmektedir. Bankalar bu miktarı elinde bulundurmanın yanı sıra; herhangi bir ani para talebi durumunda ellerinde bulunan aktifleri likide dönüştürmekte ya da borçlanma yoluna gitmektedir (Ertürk, 2010, s. 68).

3.4.5. Kredi Riski

Kredi riski, kredi işleminin karşı tarafının yani müşterinin sözleşme ile belirlenen yükümlülüklerini tam olarak yerine getirmemesi sebebiyle bankayı zarara uğratması ihtimalidir(Bielecki ve Rutkowski, 2013, s. 3). Krediyi kullanan kişi ya da kurumlar kredi sözleşmesinde yer alan maddelere uymadıklarında kredi riski ortaya çıkmaktadır. Başka bir söyleyişle müşterilerin borçlarını vadesinde ödeyememeleri, ya da daha az ödeme yapmaları, düzenli olmayan ödemeleri gibi durumlar kredi riskini oluşturmaktadır. Böyle bir durum da müşterilerin kredibilitelerini etkilemektedir. Bununla birlikte müşteri kredilerini zamanında ödemezse bankalardan kredi alması da zorlaşmaktadır. Bankaların yaşadıkları bu sorun ise tüm bankayı ilgilendirmektedir. Bazı ülkeler kredi risk sermayesi adı altında kredi risklerini azaltmak için portföyler oluşturmaktadır. Lakin bu sermaye seviyesinin belirlenmesi için farklı çalışmalar yapılması gerekmektedir. Bankalar bu sermayenin varlığı sayesinde geleceğe daha kolay yön verebilmektedir (Kaptan, 2015, s. 10).

Kredi riskinin tanımlanmasında borçlunun temerrüde düşmesini temel alan yaklaşım kredi riskini açıklamada kabul görmekte birlikte kredilendiren kuruluş açısından vadede borçlu temerrüde düşmese bile kredi vadesi içerisinde borçlunun temerrüde düşme ihtimalindeki artış değerlendirme kayıtlarında zarara yol açabilir. Bankalar muhasebe ve raporlama standartları gereğince piyasa değeri ile değerlendirilen alım-satım konu finansal varlıkları (kredi, tahvil, bono) borçlunun kredi değerliliğindeki düşüş ile birlikte değerlendirme azalışı ile karşılaşabilirler (Altıntaş, 2012, s. 16)

3.4.6. Operasyonel Risk

Finans sektöründe kullanılan gelişen teknoloji, piyasadaki iniş çıkışlar, bankaların sundukları hizmetlerdeki gelişimler, bankaları operasyonel anlamda önemli derecede etkilemektedir. Operasyonel risk genel anlamda kredi riski ve piyasa riskinin dışındaki risklerin tamamı olarak görülmektedir. Operasyonel risklerin belirlenmesinde ilk olarak yapılması gereken bu riskleri tanımlayabilmektir. Yapılan kontrollerin eksikliği, yolsuzluk ve sahtecilik, hatalı muhasebe kayıtları, bilgi ve teknoloji sistemlerindeki hatalar operasyonel risk olarak tanımlanabilir.

Operasyonel riskler; Personel riski, teknolojik riskler, organizasyon riski, yasal riskler ve dış risklerden oluşmaktadır (Melek Acar, 2002, s. 51).

1-Personel Riski; Personel eksikliği, ihmal edilen işler, görevlerin yerine getirilmemesi gibi risklerdir.

2-Teknolojik Riskler; Bilgi işlemdeki teknik arızalar gibi oluşan yetersizliklerden dolayı oluşan risklerdir.

3-Organizasyon Riski; Banka yapısında iş planlamasında yapılabilecek aksaklıklar neticesinde oluşabilen risklerdir.

4-Yasal Riskler; Bankacılık faaliyetlerindeki işlemlerde örnek olarak sözleşmelerde hukuki denetimler de oluşan eksiklikler sonucunda oluşan risklerdir.

5-Dış Riskler; Bankaların kendileri dışında dış etken olarak doğal afetler, sahtekârlık, hukuki zeminde boşluklardan oluşabilecek risklerdir.

3.5. Katılım Bankacılığı ve Konvansiyonel Bankacılık Arasındaki Farklar

3.5.1. Mevduat Bakımından Farklılıklar

Katılım bankalarında fon toplama amacıyla cari veya katılma hesabı açılmaktadır. Cari hesapta bulundurulmuş paralar “faizsiz borç” olarak görülmektedir. Buna ilave olarak katılma hesaplarına yatırılan fonlar emek-sermaye ortaklık ilişkisi olarak değerlendirilir. Kâr-zarar ortaklığı olur. Konvansiyonel bankacılık sisteminde açılan hesaplarda, hesaplar vadeli/ihbarlı-vadesiz şeklinde olmaktadır. Müşterilerce vadesiz hesaplarına yatırılan fonlar, aynı miktarda kullanıma açıktır. Fakat vadeli hesaplarda, müşteriler vade sonunda yatırdıkları miktara göre belirlenen tutarda faiz geliri elde etmektedir. Katılım bankacılığı ile konvansiyonel bankacılık arasındaki temel fark, katılım bankacılığında bankaya yatırılmış olan paranın gelecek dönemlerde ne kadar fon getirisi olacağına garantisinin verilmemesidir. Aşağıdaki tabloda katılım bankacılığı ile konvansiyonel bankacılık arasındaki farklılıklar gösterilmiştir.

Tablo 3. Katılım Bankacılığı ve Konvansiyonel Bankacılıkta Mevduat Bakımından Farklılıklar

KONVANSİYONEL BANKACILIK	KATILIM BANKACILIĞI
Vadeli hesap açıldığında bankaya borç verilmiş olur.	Katılma hesabı açılırken bankaya borç değil sermaye verilmiş olur.
Mevduat bankanın mülkiyetine geçmiş olur. İsteddiği gibi kullanabilir.	Banka bu fonu istediği gibi kullanamaz.
Mevduat sahiplerine kar-zarar dağılımı yapması gerekmez.	Banka kar-zarar dağıtılması ve bunun için sürekli hesap yapması gerekir.
Mevduatı istediği enstrüman ile değerlendirebilme imkanı vardır.	Meşru ve faizsiz alanlarda değerlendirilmek zorundadır.
Vadeli hesap açılırken vade sonunda alınacak fazlalık kesin ve belirlidir.	Katılma hesaplarında vade sonunda alınacak fazlalık net değildir ve zarar etme ihtimali vardır.
Alınacak fazlalık bankanın kar ya da zararından bağımsızdır.	Alınacak fazlalık bankanın dönem içindeki elde edeceği karına bağlıdır.

Kaynak: (Özulucan ve Deran, 2009, s.94)

3.5.2. Çalışma Hususları Bakımından Farklılıklar

Katılım bankacılığı İslami model finansmanı sistemine dayanan, faizi barındırmayan çalışma ilkeleri esas olarak işlemlerini yürütürken, konvansiyonel bankacılık sisteminde ise fon alma ve fon verme işlemleri için ana esas faiz olarak belirlenmiştir.

Tablo 4. Çalışma Esaslarına Göre Katılım Bankacılığı ve Ticari Bankacılık Ayrımı

KONVANSİYONEL BANKACILIK	KATILIM BANKACILIĞI
Para ticari bir ürün gibi alınıp satılabilir, ticareti yapılır.	Para ticareti yoktur. Vadeli satış, kiralama ya da kar-zarar ortaklığı yapılır.
Mevduat toplayıp kredi kullandırmak çalışma esaslarının başında gelir.	Mevduat kabulü ve kredi kullandırımı söz konusu olamaz. Harici bankacılık işlemlerini yapabilir.
Fon kullandırırında teminatı dikkate alır.	Projenin karlılığı esas alınır.
Makbul olan kısa vadeli finansmandır.	Uzun vadeli finansman kullanır.
Finansal enstrüman kullanımında esnekler.	İslami sınırlamalardan dolayı enstrüman kullanımı kısıtlıdır.
İktisadi sistem olarak kapitalist sistemi dikkate alır.	İktisadi sistem olarak İslami modeli dikkate alır.

Kaynak: (Özulucan ve Deran, 2009, s.94)

3.5.3. Ekonomiye Etkileri Açısından

Katılım bankacılığı ile konvansiyonel bankacılık faaliyetlerinin ekonomiye etkileri aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 5. Ekonomiye Etkileri Bakımından Katılım Ve Konvansiyonel Bankacılık Faaliyetleri

KONVANSİYONEL BANKACILIK	KATILIM BANKACILIĞI
Toplanan fonun nerede kullanılacağı banka için önemsizdir.	Topladıkları fonu ticarete yatırımda kullandırmaktadırlar.
Kullandırılan krediler reel ya da finansal yatırım amaçlı olabileceği gibi tüketim amaçlı da olabilir.	Kullandırılan fon doğrudan ekonomiye kanalize edilmektedir. Böylece yatırımlar artar, istihdam kapasitesi yükselir, ekonomi canlanır.
Krediler teminata göre verildiğinden işlemlerin ne kadarı kayıt dışı bilinmez.	Kullandırılan her kredinin nerede kullanılacağı bilindiğinden kayıt dışı ekonomiyi önler.

Kaynak: (Özulucan ve Deran, 2009, s.94)

4. KATILIM BANKALARI İLE KONVANSİYONEL BANKALARDA ALGILANAN RİSKLER VE MÜŞTERİ PORTFÖYÜNE ETKİSİ ÜZERİNE KONYA İLİ İÇERİSİNDE BİR ARAŞTIRMA

4.1. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

4.1.1. Araştırmanın Amacı Ve Önemi

Bu çalışmada amaçlanan Türkiye’ de bulunan katılım bankalarında ve konvansiyonel bankalardaki algılanan riskleri ve müşteri portföyü üzerindeki etkisini bankacılar özelinde incelemek amaçlanmıştır. Katılım bankacılığının ülkemizdeki yeri, ekonomi açısından önemi anlatılarak, konvansiyonel bankacılık ile karşılaştırılması yapılmıştır. Bankalardaki risklerin kamu ve özel bankalarla mülakatlar yapılarak bankacılar özelinde müşteriler üzerindeki etkilerinin ölçülmesi amaçlanmaktadır.

4.1.2. Veri Toplama Yöntemi

Araştırmada veriler nitel araştırma yöntemi olan mülakat tekniği kullanılarak elde edilmiştir. 8 soru katılım bankası şube yöneticilerine sorulmuş olup, 9 soru da konvansiyonel banka şube yöneticilerine konvansiyonel bankaların riskleri ve katılım bankaları risklerini karşılaştırmak üzere sorulmuştur. Bu sorularda ayrıca şube yöneticileri özelinde müşterilerin algıladığı risklerin etkisinin ölçülmesi amaçlanmıştır. Katılımcılar tarafından toplam 138 soru cevaplanmıştır.

4.1.3. Verilerin Analiz Yöntemi

Görüşmeler 1 Mart 2020- 30 Ağustos 2020 tarihlerinde Konya’ da yapılmıştır. Bu görüşmeler kamu ve özel katılım bankaları ve konvansiyonel bankalar olmak üzere 2 grup olarak ayrılmıştır. 1. Grup: Kamu katılım bankaları ve konvansiyonel banka şube yöneticileri, 2. Grup: Özel katılım bankaları ve konvansiyonel banka şube yöneticileri şeklindedir.

Konya’da şubeleri bulunan 6 adet kamu katılım ve konvansiyonel banka ve 10 adet özel katılım ve konvansiyonel banka olmak üzere 16 şube yöneticisi ile mülakat gerçekleştirilmiştir. Tüm görüşmeciler, mülakat yaparken ses kayıt işlemine izin vermemiş, mülakatların not alınmasını talep etmişlerdir.

Görüşmelerde sorulan sorular şu şekildedir;

Katılım Bankalarına Sorulan Sorular:

1-Konvansiyonel bankacılığının risklerini katılım bankacılığına göre nasıl buluyorsunuz?

2- Katılım bankacılığında enstrüman eksikliği nasıl giderilebilir?

3-Katılım bankacılığını acil ihtiyaçları karşılamadaki likidite eksikliği açısından konvansiyonel bankacılık ile kıyasladığımızda neler söylemek istersiniz? Çözüm önerileriniz?

4-Rekabet açısından iki bankacılığı kıyasladığımızda katılım bankacılığı ile konvansiyonel bankaları nasıl yorumlarsınız?

5-Müşteri açısından konvansiyonel bankacılık ile işlem yaparak kesin net bir gelir elde etmek mi? Yoksa kar zarar ortaklığı olan katılım bankacılığı ile işlem yapmak mı daha riskli olarak algılanmaktadır?

6-Bankalara küresel krizlerin etkisi ya da iflas riski açısından katılım bankacılığı ile konvansiyonel bankacılığı karşılaştırsak sizce hangisi daha dayanıklıdır?

7-Müşteri açısından katılım bankacılığının kullanımında yapılacak işlemlerin faturalandırılmasının müşteri portföyü üzerine nasıl bir etkisi vardır?

8-Katılım bankalarında kullanılan fonun direk yatırıma dönüşmesi durumuna karşın konvansiyonel bankacılıkta kullanılan kredinin tüketim amacıyla kullanılmış olması mümkündür. Bu durum müşteri portföyünü nasıl etkilemektedir?

Konvansiyonel Bankalara Sorulan Sorular:

1-Katılım bankacılığının risklerini konvansiyonel bankacılığa göre nasıl buluyorsunuz?

2-Kredi geri dönüşümü riski için katılım bankalarını konvansiyonel bankalarla kıyasladığımızda müşteri portföyü açısından bu risk nasıl algılanmaktadır?

3-Konvansiyonel bankalar açısından likidite riski nasıl önlenebilir? Çözüm önerileriniz?

4-Rekabet açısından iki bankacılığı kıyasladığımızda katılım bankacılığı ile konvansiyonel bankaları nasıl yorumlarsınız?

5-Konvansiyonel bankacılığı sermaye yetersizliği riski açısından nasıl değerlendirirsiniz? Çözüm önerileriniz nelerdir?

6-Bankalara küresel krizlerin etkisi ya da iflas riski açısından katılım bankacılığı ile konvansiyonel bankacılığı karşılaştırsak sizce hangisi daha dayanıklıdır?

7-Müşteri açısından konvansiyonel bankacılık ile işlem yaparak kesin net bir gelir elde etmek mi? Yoksa kar zarar ortaklığı olan katılım bankacılığı ile işlem yapmak mı daha riskli olarak algılanmaktadır?

8-Dijitalleşmenin konvansiyonel bankalarda operasyonel riski nasıl etkileyeceği hakkında neler düşünüyorsunuz?(Teknolojik, organizasyon vb.)

9-Konvansiyonel bankalarda ihtiyaç kredilerinde müşterilerden kullanım yerleri ve faturaları gibi evraklar talep etmesi gündemde. bu konu ile ilgili olarak fon kullandırımında tüm bankalar aynı hale gelmiş olacak. Böyle bir durumun ekonomi otoriteleri tarafından talep edilmesi, acaba katılım bankacılığında kullanılan bu sistemin daha uygun olduğu vurgusu olabilir mi?

Toplanan veriler analiz edilirken yöntem olarak betimsel yöntem kullanılmıştır. Veriler not alındığı haliyle sunulmuş ve analiz bu şekilde yapılmıştır.

4.1.4. Araştırmanın Kısıtları

Çalışma nitel araştırma olduğu için kısıtlı sayıda görüşme yapılabilmektedir. Bu tür araştırmaların amacı genelleme yapmaktan çok, belirli bilgilere ulaşabilmektir. Çalışmadaki verilerin güvenilirliği veri toplama tekniğinin özellikleri ile sınırlıdır. Yapılan görüşmelerin sadece Konya ili içerisinde olması başka bir kısıt olarak görülebilir. Şubelerdeki iş yoğunluğu ve yapılacak olan görüşmelerin süreleri göz önünde bulundurulduğunda görüşmelerin sadece Konya ili ile kısıtlı olması normal olarak düşünülebilir.

4.2. Araştırmanın Bulguları

Gerçekleştirilen mülakatlar neticesinde araştırma bulguları birkaç başlık altında değerlendirilebilir. Katılımcıların ortak düşüncesi bankaların risklerinin benzer olduğu ancak katılım bankalarının ve konvansiyonel bankaların kendine özgü risklerinin de

olduğudur. Bu durum, katılım bankaları ve konvansiyonel bankaların aynı kanunlara tabi olması, müşterilerin inançlarına göre tercihleri, kar-zarar ortaklığı sistemi, fon kullanımında faturalandırma, rekabet yetersizliği, enstrüman eksikliği, acil ihtiyaçları karşılamadaki likidite eksikliği gibi çeşitli sebeplerden kaynaklandığı şeklinde açıklanmaktadır.

Katılımcıların katılım bankaları şube yöneticileri tarafında;

- i. Görüşmelerde katılım bankacılığında bankacılık risklerinin konvansiyonel bankalara göre daha az riskli görüldüğü ortak görüş olarak paylaşılmıştır. Katılım bankaları şube yöneticileri bu düşüncenin sebeplerini ise reel sektörü finanse etmeleri, pasif yönetiminin konvansiyonel bankalara göre daha iyi yapılması, maliyet ve teminat olarak sabit kalınması olarak dile getirmişlerdir. Bunu bir şube yöneticisi şu şekilde ifade etmektedir:

...Katılım bankaları konvansiyonel bankalara göre pasif yönetimde avantajları var. Yani faiz taahhüdünde bulunmamak ve faiz getirisini sabitlememek adına konvansiyonel bankalara göre bir avantajı var. Kazandığımız kazanç oranında kar payı dağıtıyoruz. Çünkü kar-zarar modellemesi zaten yaptığımız iş. Dolayısı ile bir taahhütte bulunmuyoruz. bilançonun pasifi açısından. Bu da konvansiyonel bankalara göre işimizi kolaylaştırıyor. Aktif tarafta da müşteri açısından şöyle bir avantajımız var. Bu sorunun cevabı mıdır bilmiyorum ama kredi geri çağırma olayı yok bizde. Kredi oranı değiştirme durumu yok. Tamamen ticari mantıkla yönettiğimiz için. Bilançonun aktifinde kredi borçlusu müşteri bize ne tarihte ne ödeyeceğini biliyor.

- ii. Katılım bankaları şube yöneticileriyle yapılan görüşmelerde 6 şube yöneticisinden 4'ü katılım bankalarının enstrüman eksikliğinin olmadığı konusunda fikir beyan etmiştir. Buna ilave olarak enstrüman fazlalığının konvansiyonel bankacılığa yaklaştırdığı düşüncesi ve katılım bankaları ile konvansiyonel bankaları enstrümanlar açısından karşılaştırmanın yanlış olduğu düşüncesi de mevcuttur. Bir şube yöneticimizin görüşleri şu şekildedir:

...Katılım bankacılığında her ne kadar bankacılık enstrümanları eksik gibi görülse de birçok ürün geliştirilmiştir. Sadece rekabetçi değildir. Rekabetçi olabilmek için bu ürünlerin tabana yayılması gerekmektedir. Katılım

bankacılığında da kredi kartı, sigorta, leasing, sukuk, murabaha, istisna, karzı hasen gibi birçok ürün bulunmaktadır. Her türlü bankacılık işlemleri yapılabilmektedir. En önemli fark nakit teminine yönelik işlemlerin yapılamamasıdır. Mevcut ürünlerin müşterilere iyi anlatılması durumunda, birçok ürünün konvansiyonel bankacılıktaki ürünlerin yerini tutabileceği görülecektir. Ürün geliştirirken asla faizsiz bankacılık prensiplerine aykırı hareket edilmemelidir.

- iii. Katılım bankalarında acil ihtiyaçları karşılamada likidite eksikliğinin olmadığı yapılan görüşmelerde ortak görüş olarak dile getirilmiştir. Karz müessesesi, devlet desteği, Londra metal borsası ve alternatif tarıma dayalı borsa sistemi likidite eksikliğinin giderilmesi için çözüm önerisi olarak söylenmiştir. Konvansiyonel bankaların ise bu konuda daha avantajlı olduğu görülmektedir. Bu konuda bir şube yöneticisi görüşünü aşağıdaki gibi açıklamıştır:

...Londra Metal borsası aracılığıyla emtia alımı yapılarak çözülmektedir. Türkiye’ de tarıma dayalı bir borsa sistemi ile alternatif sistem arayışı devam etmektedir. Ayrıca sermaye artırımını ve şube sayılarını artırarak bu eksiklik giderilebilir. Şubeden kastım yeni şube yeni müşteri yeni mevduat demek.

- iv. Katılım bankaları ve konvansiyonel bankalar rekabet açısından karşılaştırıldığında yapılan görüşmelerde 6 katılım bankası şube yöneticisinin 4’ü konvansiyonel bankalarla rekabet edilemediği görüşünü dile getirmiştir. 1 şube müdürü rekabet edildiğini söylemiş, diğer bir şube müdürü ise rekabet açısından karşılaştırılma yapılmasının yanlış olduğu düşüncesini dile getirmiştir. Mevcut sistemin konvansiyonel bankalara göre kurulu olması ve katılım bankalarının konvansiyonel bankalarla aynı kanuna tabi olmasının katılım bankaları açısından dezavantaj oluşturması sebebiyle konvansiyonel bankaların daha avantajlı olduğu şeklinde söylenmiştir. Bir şube müdürü şu şekilde söylemiştir:

...Esasında bizim kanayan yaralarımızdan bir tanesi. Aynı kulvardayız, aynı kanunlara tabiyiz, BDDK’ ya bağlıyız. Fakat bazı ürünleri biz kullanamıyoruz. Topladığımız mevduatların bir kısmını MB’ ye bloke etmek zorundayız. MB’ ye bu toplanan paralara bir getiri vermek zorunda. Biz buradan elde edilen getiriyi karın içerisine koyamıyoruz. Konvansiyonel

bankaların öyle bir kaygısı yok. Bunu da kendi kredi maliyetlerine yansıttığı için bizden daha düşük maliyetli kredilendirmeyi kolaylıkla yapabiliyor. Rekabette 1-0 öne geçiyorlar. Bizde son dönemlerde onlara yaklaştırmaya başladık. Nasıl yapıyoruz? Bizde topladığımız mevduatları sukuk yapıyoruz. Elde bulunan paraların bir maliyeti var. Elde ne kadar para bulundurursanız o kadar maliyeti olur. Bizde minimize edip karlılığımızı artırıyoruz. Ne yapıyoruz? Piyasaya kredi veriyoruz, artan kısmı ile sukuk yapıyoruz, kıymetli maden alım-satımı yapıyoruz. Bu nedenle şu an artık daha rahat rekabet ediyoruz. Buna ilave olarak ek bir artımız topladığımız mevduatları dağıtırken garanti bir puanlamamız yok. Bize gelen eleştiriler de şu şekilde oluyor. Konvansiyonel bankalar 10 puan verirken sizde 9,5 puan veriyorsunuz ve neticesinde sizde aynısınız. Cevap olarak şöyle söylüyoruz tamam biz kar-zarar kuruluşuyuz. Aynı piyasada olup, aynı şartları taşıyıp onlardan uzak olma şansımız yok diyoruz. Onlara yakın oranlarımız olsun ki onlarla rekabet edebilelim. Bir diğer rekabet noktası nakit kredi. Onlar açık ara öndeler.

- v. Kısa vadelerde kazancı net işlemlerin müşteri açısından katılım bankalarına göre konvansiyonel bankaların daha az riskli olarak algılandığı yapılan görüşmelerde anlaşılmaktadır. Katılım bankaları şube yöneticilerinden 6 görüşmede sadece bir şube müdürü konvansiyonel bankaların daha az riskli olduğu düşüncesini söylemiştir. Gerçekleştirilen diğer görüşmelerde ise asıl ayırt edici noktanın katılım bankaları için inançsal noktada olduğu anlaşılmaktadır. Bunu bir şube yöneticisi şu şekilde ifade etmektedir:

... Müşteri açısından risk katılım bankacılığında daha çok gözüküyor. En çok değer verdiğiniz yılların birikiminizi götürüp bir katılım bankasına emanet ediyorsunuz. Ne getireceğini bilmeden. Buna kar-zarar deniyor. Yaklaşık 20 yıldır katılım bankacılığında çalışıyorum. Katılım bankaları katılım hesaplarında hiç zarar açıkladı mı? Açıklamadı. Bu tepki çeken konulardan birisi. Hem kar-zarar diyorsunuz hem zarar etmiyorsunuz? Şunu izah etmek lazım. Benim bir havuzum var. Havuzumdaki 1000 müşteriden mevduat topluyorum. Bu mevduatları da 1000 esnafa kredi olarak veriyorum. Bu kredilerin elbette 10 tanesi batıyor. Ama bu havuz o kadar büyük bir havuz ki o batan krediler sizin karınızı 100 değil 95'e düşürür. Yine kar edersiniz.

Fakat karlılığınız düşer. Anaparanızı düşürmez. Anapara düşerse bir diğer sene zaten siz olmazsınız demektir. Konvansiyonel bankalardaki gelir insanların hoşuna gidiyor. Ne alacağını biliyor. Türkiye’ de ekonomi bazen çok dalgalı olabiliyor ve bu dezavantaja dönüşüyor. Bankalar net bir geliri tebliğ ettikleri için o anki ekonomik gelişmeleri anında yansıtıyorlar. Bir anda % 20 faiz oranı varken %10 olarak açıklayabiliyorlar. Biz yaptığımız ticaretten dolayı kar açıkladığımız için bizim karlılığımız nasıl oluyor % 20 olarak başlıyor, 19’ a düşüyor, 18’ e düşüyor. Bankaların nakde ihtiyacı olduğu zaman direkt 20 diyebiliyorlar. Bu seferde biz zorlanıyoruz. Çünkü biz 10-11 diye çıkabiliyoruz. Genelde düşüşlerde katılım bankaları avantajlı, yükselişlerde konvansiyonel bankalar avantajlı konuma düşüyor.

- vi. Katılım bankaları şube yöneticileri ile gerçekleştirilen görüşmelerde 6 şube yöneticisi katılım bankalarının küresel kriz ve iflas riski açısından konvansiyonel bankalardan daha dayanıklı olduğunu ortak görüş olarak dile getirmişlerdir. Katılım bankalarının riski yayması, açığa işlemlerin yapılmamasının ve türev işlemlerin yapılmamasından dolayı küresel krizlere ve iflas riski açısından daha az riskli olduğu anlaşılmaktadır. Şube müdürümüzün bir tanesi şu şekilde ifade etmiştir:

... Tabii ki katılım bankacılığı daha dayanıklı olur. Bunu hristiyan dünyasının lideri Papa Hazretleri de söylemişti. Yani biz doğrudan reel sektöre ve piyasaya finansman enjekte ettiğimiz için muhakkak bir karşılığı oluyor. Hani bir teori vardır ya evrende var olan hiçbir şey yok olmaz. Bir malın finansmanını sağlamışsak o mal duruyorsa finansmanı da karşılığındaki kaydi değer o parada duruyordur. Ama türev piyasalar işin içine girdiği zaman işte türev piyasalarda bu ürünleri kırdırıyorlar. Sonra götürüp sigorta ettiren sigorta poliçesini başka bir reasürans şirketine kırdırıyorlar. Sonra onu alıp nakde dönüyorlar vesaire gibi işte yaklaşık 300 çeşit enstrüman var yabancı ülkelerde. Dolayısıyla bu birbirine dolanmış oluyor ve işte 2008’de yaşandı 2001’de 1998’de Asya krizi olmuştu. Büyük buhranlar 1971 petrol krizi var. Karşılığında bir mal veya hizmet olmadığı zaman krizlere kapı açık oluyor ki şu anda bir krizin içindeyiz diyebiliriz. Pandemi ile bağlantılı olarak görsek de aslında pandemi olmasaydı da bir finansal kriz olacaktı. Çünkü

dünya paraya boğulmuştu. Faizler aşağı doğru gidiyor dolayısıyla daha riskli görünüyor. Ben bu dönemden sonra yani şu 3-5 yıllık geçiş sürecinden sonra katılım bankacılığı tarzı bankacılık ismi yurt dışında farklı olabilir. Daha yoğun daha böyle kullanışlı daha böyle yaygın şekilde insanlar tarafından benimseneceğine inanıyorum. Çünkü bir tabanı, bir zemini var, bir karşılığı var. Dolayısıyla riskleri de minimize etmiş olacak insanlar.

- vii. Görüşmelerde katılım bankalarının müşterilerinden fatura kayıt işlemlerini talep etmesinin müşteri açısından sıkıntı olmadığı anlaşılmaktadır. 6 şube yöneticisi de ortak görüş beyan etmişlerdir. Sadece konvansiyonel bankalarda böyle bir talep olmadığı için az da olsa bazen sıkıntı yaşanabildiği söylenmiştir. Bu konuda bir şube müdürü şu açıklamayı yapmıştır:

...Şimdi zaten bunu katılım banları ile çalışan müşteri biliyor. Eğer bilmiyorsa konvansiyonel bankalarla çalışıyorsa biz bunu anlatıyoruz zaten. Esasında bu birçok müşteri için sıkıntı oluşturmuyor. Biz ağırlıklı olarak reel sektörde olduğumuz için ha müşteriye biz ödemişiz o satıcıya ödemiş ha biz satıcıya ödemişiz. Müşteri bunu problem yapmıyor. Çünkü bu yapılan iş neticede güzel bir iş. Sonuçta para sürekli kayıt altında kaybolmuyor. Bu da ekonomi içerisinde açıkçası güzel bir şey. İstisnai olarak faturanın olmadığı veya işlem özelinde nakit finansmanı yapıldığı durumlarda biz buna teverrüt diyoruz. Bu istisnai bir modelledir. Suistimal edilmemesi kaydıyla.

- viii. Katılım bankalarında kullanılan fonun direkt yatırıma dönüşmesine karşın konvansiyonel bankalarda kullanılan kredinin tüketim amaçlı olmasının katılım bankalarının müşteri portföyünü olumlu etkilediği konusunda 6 şube yöneticisinin de fikir birliği bulunmaktadır. Ülke ekonomisine katkısı, müşteri açısından borç yönetimi ve devlet için faydalı olması sebebiyle ortak görüş olması gereken bir sistem olarak algılanmaktadır. Müşterilerinde bu konudaki görüşlerinin aynı olduğu söylenmiştir. Bir şube müdürü bu konuda şu açıklamayı yapmıştır:

...Doğru olan, kullanılan kredinin yatırıma dönüşmesidir. Tüketim amaçlı olan krediler, kontrol altında tutulmadığı, ihtiyaç dışında kullanıldığı takdirde enflasyona yol açar. Krediyeye kolay ulaşılabilirlik, insanların nakit akışını iyi ayarlayamamasına, karşılığı olmayan harcamalar yapmasına, borçlarının

vadesi geldiğinde ödeyememe riskiyle karşı karşıya kalmasına sebep olabilir. Verilen kredilerin her zaman gelire doğru orantılı ve kullanılacağı yerin izah edilebilir olması gerekir.

Konvansiyonel bankaların şube yöneticileri tarafında ise;

- ix. Yapılan görüşmelerde katılım bankaları ve konvansiyonel bankaların risklerinin genel olarak benzer olduğu belirtilmiştir. Konvansiyonel banka şube yöneticilerinden 4'ü katılım bankalarının daha riskli olduğunu, diğer 6 şube müdürü ise risklerin ortak olduğu görüşünü belirtmiştir. Buna ilave olarak görüşmelerde aynı işlemlerin yapıldığı sadece isim farklılığı olduğu söylenmiştir. Bu konuyu şube yöneticisi şu sözleri ile ifade etmektedir:
...Ben katılım bankaları ve konvansiyonel bankalar arasında riskin farklı olduğunu düşünmüyorum. Sonuç olarak aynı ürünleri veriyoruz. Aynı şekilde çalışıyoruz. Onlar da para verip geri dönüşümünü bekliyorlar bizde. Onlar karşılığında kar payı alıyor biz ise faiz. Yani aynı risklere sahibiz.
- x. Kredi geri dönüşüm riski açısından konvansiyonel bankalarda kullanım amacının tam olarak bilinmemesi, katılım bankalarında daha muhafazakar müşteri portföyünün olması ve hayali kredinin olmayışı nedeni ile katılım bankalarının avantajlı olduğu görülmektedir. Yapılan görüşmelerde 6 şube müdürü katılım bankalarının daha az riskli olduğunu düşünürken, 2 şube müdürü konvansiyonel bankaları diğer 2 şube müdürü ise iki bankacılık açısından da risklerin ortak olduğu görüşünü paylaşmıştır. Bir şube müdürü bu görüşünü şu şekilde ifade etmiştir:
...Kredi geri dönüşüm riski için şöyle söyleyebilirim. Fatura karşılığı işlem yapma, reel finans sektörünü finanse etme ve yatırımı fonlama olarak düşünürsek katılım bankalarının bize göre daha net bir kredi geri dönüşümü olmalı. Fakat bunlar dışında bence iki bankacılıkta da aynıdır.
- xi. Konvansiyonel bankalar açısından likidite riskinin; yurt dışı sendikasyon kredileri temin edilmesi, likidite programı uygulanması, tabana yaygın mevduat yönetimi, bireysel emeklilik sistemi, sermaye artırımını ya da ortaklıklar yapılması, karşılıksız bankacılık ürünlerinin kısıtlanması gibi yöntemlerle çözülebileceği görülmektedir. Şube müdürünün görüşü şu şekildedir:

...Likidite riski nedir? Kaynak riskidir. Eskiden bankalar TurSEFF gibi kaynaklar buluyorlardı. Sendikasyon kredileri alınarak Avrupa' dan EBRD gibi krediler kullanılarak çözülebilir. Sermaye yeterlilik rasyosu düzgün değilse bir bankanın. Bu kredileri alması kolay olmuyor.

- xii. Rekabet açısından konvansiyonel bankalarla katılım bankaları kıyasladığında 9 şube yöneticisi konvansiyonel bankalarla katılım bankalarının rekabet edemeyeceğini ifade etmiştir. 1 şube yöneticisi ise iki bankacılığın rekabet açısından kıyaslanmasının doğru olmadığını ifade etmiştir. Yapılan görüşmelerde rekabet olarak geniş ürün yelpazesi ve kısıtlamaların az olması sebebiyle katılım bankaları ile konvansiyonel bankaların kıyaslanamayacağı görülmektedir. Ya da bölgesel rekabet edilebileceği söylenebilir. Bir şube müdürü bu konuda görüşünü şu şekilde ifade etmiştir:

...Rekabet açısından pazardaki payı 4.9 civarı Bu yüzden rekabet durumları zaten yok özellikle Konya, Urfa ve Ankara gibi yerlerde faiz hassasiyeti olan yerlerde rekabet onlara kayıyor. Katılım bankaları sermaye birliklerine yönelmesi gerekiyor. Bankalar bunu yapamıyorlar. Ülkemizde hala ihracat ve üretim konvansiyonel bankalarda yeterli değil. Bu yöntemle katılım bankaları kendi lehlerine rekabet açısından pozitif etki oluşturabilir.

- xiii. Konvansiyonel bankalar için sermaye yetersizliği çözüm önerileri; serbest masraf alınmasına izin verilmesi, yabancı yatırımcı sermaye girişinin sağlanması, sermaye artırımı ve ortaklıklar yapılması olarak söylenmiştir. Buna ilave olarak Basel kriterleri %8' in altında finansal kuruluşun olmaması nedeni ile sermaye yetersizliği riskinin olmadığı da görülmektedir. Bu konuda bir şube müdürü görüşünü şu şekilde açıklamıştır:

...Konvansiyonel bankacılık yapan finansal kuruluşların sermaye yeterlilik rasyoları, göreceli olarak katılım bankalarına göre daha yüksek seyretmektedir. 2019 yılı sonu itibariyle Sermaye yeterlilik rasyosu en yüksek olan 10 finansal kuruluş içerisinde sadece 1 adet katılım bankasının bulunuyor olması da sermaye yeterlilik rasyosunun konvansiyonel bankalarda daha etkin yönetildiğini göstermektedir. Diğer yandan, Basel kabul kriteri olan %8 ya da %8 in altında ülkemizde hiçbir finansal kuruluşun bulunmuyor

olması, kısa ve orta vadede sermaye yeterlilik riskinin hiçbir finansal kurumda bulunmadığına işaret etmektedir.

- xiv. Konvansiyonel bankaların iflas riski ve küresel krizlere etkisi açısından daha dayanıklı olduğu görüşüne ek olarak genel pazarda konvansiyonel bankaların daha dayanıklı olduğu, iki bankacılığın da aynı olduğu, önemli olan noktanın kriz yönetiminin ve devlet kontrolünün olduğu söylenmektedir. 4 şube müdürü konvansiyonel bankaları daha az riskli görürken, 3 şube müdürü risklerin ortak olduğunu söylemiştir. Diğer 3 şube müdürü ise katılım bankalarının daha dayanıklı olduğunu belirtmiştir. Bu konuda bir şube müdürü görüşünü şu şekilde ifade etmiştir:

...Global riskler için finansal kuruluşun konvansiyonel ya da katılım bankacılığı yapıyor olması etken değildir. Önemli olan, kriz öncesinde ilgili finansal kuruluşun aldığı finansal pozisyonlar ve beraberinde gelen sonuçların yönetimidir. Kriz öncesi kredi riskini, kur riskini, likidite pozisyonlarını ve sermaye yeterliliği etkin yöneten finansal kuruluşlar krizden nispeten az etkilenirken, bu riskleri doğru yönetemeyen finansal kuruluşlar daha fazla etkileneceklerdir.

- xv. Görüşmelerde 7 şube müdürü konvansiyonel bankaların müşteriler açısından daha az riskli olarak görüldüğünü belirtmiştir. Müşterilerin işlem yaparken kesin net kazanç mı? Yoksa kar-zarar ortaklığı mı? Tercih etme noktasında faiz hassasiyetinin önemli olduğu, bu hassasiyet yoksa kar-zarar ortaklığının riskli olarak algılandığı ve konvansiyonel bankaların daha avantajlı olduğu söylenmektedir. Şube müdürünün bu konudaki görüşü şu şekildedir:

...Müşteriye göre değişen bir soru bence. Eğer müşteri net bir gelir elde etmek istiyorsa biz daha az riskliyiz. Çünkü katılım bankaları değişken. Yok ben dini hassasiyetim var diyorsa o zamanda katılım bankaları daha az risklidir diye düşünüyorum. Müşteri aslına bakarsan net kesin ve karlılığı fazla olanı tercih ediyor. Sonuç olarak bence konvansiyonel bankalar daha az riskli algılanıyor.

- xvi. Yapılan görüşmelerde 9 şube müdürü dijitalleşmenin operasyonel riskini minimize etmek için ve güvenilir olması sebebiyle dijitalleşmeye yatırım yapılması gerektiği görüşünü belirtmiştir. Buna ilave olarak 1 şube müdürü ise dijitalleşmenin operasyonel riski olumsuz etkileyeceği ve bunun kalifiye

personelin azalmasına sebep olacağı görüşünü paylaşmıştır. Bir şube müdürü bu konuda görüşünü şu şekilde ifade etmektedir:

...Dijitalleşme olması gereken bir sistem. Dış ülkelerde müşterilerin bu kadar yoğun olduğu bir şubecilik yok. Benim akrabalarım var yurt dışında senin de vardır. Birlikte gittik sistemlerini anlattılar. Bütün işlemler dijital. Şubede işlem yapacağında randevunu alıyorsun işlemlerini ona göre tamamlıyorsun. Bizde maalesef böyle değil. Hala çok yoğunuz. Operasyonel riski azalttığını düşünüyorum. İşsizlik dezavantajı gibi görünüyor. Kalifiye personelde azalır bununla birlikte.

- xvii. Tüketici kredilerinde fatura vb. belgelerin talep edilmesinin uygun olduğu bütün şube yöneticilerinin ortak görüşü olarak belirtilmiştir. Amacı dışında kredi kullanımının yanlış olduğu, karşılıksız işlemlerin yapılmaması gerektiği, bankacıların nitelikli işlemler yapması gerektiği, fon kullanımında fatura vb. belgelerin talep edilmesinin uygulanması gereken bir sistem olarak söylenmiştir. Ayrıca bu görüşten farklı olarak belirli bir paranın atıl olması gerektiği, fon kullanımında yatırım yapacak müşterilerin engellenebileceği, orta vadede sıkıntılı olabileceği ve fatura vb. kayıtların dönemsel olabileceği görüşü de vardır. Şube müdürü ifadesinde şu şekilde belirtmektedir:

...Kendi şahsi kanaatim bu yönde. Amacı dışında kredi kullanımı ekonomik gelişimi olumsuz etkilemektedir. Her iki taraf için de ihtiyacı karşılamaya yönelik kredi kullanımı yapılması uygundur. Ticaretin aktifinin artmasının ticari sistem için daha sağlıklı olduğunu düşünüyorum. Müşteri ziyaretlerinde bunu görüyorum. Banka açısından da devlet kapısına da uygun olduğunu düşünüyorum. Bunu da hükümetin gerçekleştirmek istediğini görüyoruz.

Görüşmeler EK'de yer almıştır.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bankacılık dünyada birçok ülke ekonomisinde olduğu gibi Türkiye ekonomisi için de en önemli yapılardan birisidir. Finansal sistem içerisinde bankalar sermaye birikiminin reel sektöre aktarılması görevini yerine getirerek ülke ekonomilerinin gelişmesinde çok büyük bir rol oynamaktadırlar. Hem katılım bankaları hem de konvansiyonel bankalar bu sektörde önemli bir rol üstlenmektedir.

Bankacılık kavramının tarihine bakıldığında milattan önceki çağlara kadar uzanan bir geçmişinin olduğunu görmekteyiz. Tarihte ilk etapta takasın olduğu yıllar, sonrasında paranın bulunması ve insanların yapmış oldukları birikim ve tasarruflarını bırakabilecekleri sağlam yerler bulma arayışları sonucunda bankacılık faaliyetlerinin başladığını görmekteyiz. İlk bankacılık işlemleri tapınaklarda yapılırken zamanla daha da profesyonelleşmişlerdir. Bankacılık işlemlerinde yaygın olan faiz kavramı, İslamiyet öncesi dönemlerde alınıp satılan günlük işlemlerde kullanılan bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. İslamiyet' in kabulüyle birlikte faizin yasaklanması ile İslami Bankacılık kavramı yavaş yavaş ortaya çıkmaya başlamıştır.

Dünya' da uygulanan İslami Bankacılık kavramının Türkiye' de uygulanan şekli katılım bankacılığıdır. Katılım bankalarında bugünde kullanılan fon kullandırma şekillerinin birçoğu İslamiyet' in ilk dönemlerinde yavaş yavaş kısıtlı bir topluluk içinde de olsa kullanılmaya başlanmıştır. 1940' lı yıllara gelindiğinde İslami bankaların kurulması için çalışmalara başlanmıştır. Mısır' da 1963' de Mit Gamr' da Prof. Dr. A.M. Neccar tarafından yapılan çalışmalar ilk faizsiz bankacılık çalışmaları olmuştur. Türkiye' de ise ilk faaliyetlerin başladığı yıllar 1970'li yıllar olarak görülmektedir. İlk dönemlerde özel finans kurumu adı altında ortaya çıkan faizsiz finansman kurumları gerek ismi, gerek müşteriler tarafından karşısındaki kurum bir banka olarak görülmemesi nedeniyle 2005'li yıllara gelindiği zaman katılım bankaları ismini almışlar ve kurumsallaşma yolunda bir banka niteliği kazanmışlardır.

Kurumsallaşma yolunda hızla ilerleyen katılım bankalarının sektördeki toplam aktif büyüklüğü payları sürekli artış eğilimindedir. 2005 yılına kadar katılım bankalarının aktif yapısı içinde yabancı paraların ağırlıklı olduğu görülürken 2005 yılından sonra ağırlık TL' ye doğru kaymıştır. Katılım bankalarının topladığı ve kullandığı fonlara baktığımız zaman; gerek toplanan fonlar gerekse kullandırılan fonlar açısından da

sürekli artan birer trende sahip olduklarını görmekteyiz. Türkiye’ de bu bankaların faaliyet göstermesindeki amaçlar; inançlarından dolayı klasik bankalara götürülmeyen yastık altı fonların ekonomiye kazandırılmak istenilmesi ve ülkenin yatırımına, istihdamına, üretimine katkıda bulunmaktır.

Katılım bankaları ve konvansiyonel bankalar açısından riskler bankacılık riskleri olarak ortak olsa da kendi içerisinde kendine özgü riskleri de vardır. Bankacılık risklerinin algıları ve müşteri portföyü üzerine etkisi hakkında katılım bankalarının ve konvansiyonel bankaların şube yöneticileri ile yapılan görüşmeler neticesinde genel olarak risklerin konvansiyonel bankalarda öz kaynakları ile kredi kullandırımı, kredi geri çağırma durumu, faizin arttığı dönemlerde maliyetin artması gibi nedenlerden dolayı katılım bankalarının daha avantajlı olduğu anlaşılmaktadır. Katılım bankaları için likidite riskinin çözüm önerisi sermaye artırımı yoluyla ve ürün çeşitliliğinin artırımı olabileceği söylenmektedir. Bunun yanı sıra likidite sıkıntısının olmadığını düşünenlerde vardır. Konvansiyonel bankalarda kamuda hazine aktarımı ve sermaye artırımı yoluyla, özelde ortaklıklar bazında likidite riskinin önlenebileceği söylenmiştir. Müşterilerin genel anlamda kısa vade ve kesin kazanç noktasında konvansiyonel bankaları tercih ettiği ve inançsal noktadaki yaklaşım nedeni ile bu tercihin değişebildiği görülmüştür.

Katılım bankaları ile yapılan görüşmelerde ayrıca konvansiyonel bankalarla aynı kanuna tabi olup farklı çalışmanın mümkün olmadığı ve bu yüzden farklı bir kanun altında katılım bankalarının düzenlenmesi gerektiği vurgulanmıştır. Katılım bankaları kaydi ekonomiye, yatırıma ve hizmete yönelik çalışması ülke ekonomisine ciddi bir vergi geliri ve yatırım sağlamaktadır. Katılım bankalarının genel sıkıntısı anlatılamaması yani genel manada bilinmemesi olarak anlaşılmaktadır. Yapılan görüşmelerde üniversitelere, Diyanet İşleri Başkanlığı’ na, ve kamu otoritesinin gerekli aksiyonları alması, danışma kurullarının kurulması gerektiği söylenmiştir.

Katılım bankaları ve konvansiyonel bankaları iflas riskleri açısından karşılaştığımızda genel olarak katılım bankaları direkt yatırımı finanse edip reel sektörde oldukları için konvansiyonel bankalara göre daha az riskli olduğu söylenmiştir.

Dijitalleşmenin bankacılık adına yararlı olduğu, güvenilir olduğu, daha kolay görüldüğü ve kesinlikle yatırım yapılması gerektiği görüşü söylenmiştir. Avantajlı ehil kişiler ve işi

bilen kişilerde değerlendirme, hızlı işlem vb. hızlanmalarda daha etkin bir bankacılık yapılır görüşü varken diğer taraftan ülke istihdamında negatif etki yaratma riski, kalifiye personel azalabilir görüşü de bulunmaktadır. Yapılacak işlemlerde fatura talep edilmesi hem reel sektöre hem bankalara hem de devlet açısından daha mantıklı olduğu görüşü yapılan görüşmelerde ortak nokta olarak dile getirilmiştir. Rekabet olarak karşılaştığımızda katılım bankaları ile konvansiyonel bankaları konvansiyonel bankalar açısından sadece bölgesel olduğu, katılım bankaları açısından ise hemen hemen aynı düzeyde rekabet edilebildiği, ilerleyen dönemlerde daha da eş düzeyde rekabetin olabileceği düşüncesi söylenmiştir.

Bu çalışmada konvansiyonel bankalar için uzun vade kredilerin ve kesin bir getiri oranının verilmesinin riskli olduğu, kredi işlemlerinde katılım bankaları gibi fatura karşılığı kredilendirmenin daha uygun olduğu, mevduat riskinin tabana riski yayarak önlenilebileceği öneriler arasında yer almıştır. Katılım bankaları için ise ilk olarak ayrı bir kanun altında değerlendirilmesi, konvansiyonel bankaların bünyesinde katılım bankacılığı masasının kurulması, diyanet işleri, üniversiteler, devlet tarafından oluşturulmuş çeşitli kurullar ile katılım bankacılığının anlatılması ve faiz tanımının düzeltilmesi gerektiği önerilerinde bulunulmuştur.

KAYNAKLAR

- Ahmad, Ausaf (1993). Contemporary Practices Of Islamic Financing Techniques, Rescarch Paper, No:20
- Akgüç, Ö., (2012), 100 Soruda Türkiye’de Bankacılık, Gerçek Yayınevi.
- Akın, C., (2012), Sabahattin Zaim İslam ve Ekonomi Sempozyumu 2-3 Tebliğler Kitabı, Kültür Sanat Basımevi, İstanbul
- Aktaş, M. (2010). Ticari Bankalarda Kredi Risk Yönetimi Ve Basel II Kriterlerinin Etkileri, (Yüksek Lisans Tezi), Ankara, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aktepe, İ. E. (2010). İslam Hukuku Çerçevesinde Finansman ve Bankacılık. İstanbul, Türkiye Katılım Bankaları Birliği.
- Albaraka (2015). Katılım Bankacılığı, Sistemi, Çalışma Esasları ve Uygulaması, Kurumsal Yayın.
- Altay, E. (2015). Bankacılıkta Risk. İstanbul: Derin Yayınları
- Altınkaya, Ş. (2017). Bireysel Kredilerin Kredi Riskini Etkileyen Bireysel Faktörler Üzerine Bir Uygulama, (Yüksek Lisans), Niğde: T.C Ömer Halis Demir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Altıntaş, A. (2012), “Kredi Kayıplarının Makroekonomik Değişkenlere Dayalı Olarak Tahmini ve Stres Testleri: Türk Bankacılık Sektörü İçin Ekonometrik Bir Yaklaşım” Türkiye Bankalar Birliği, İstanbul.
- Apil, A. R. (2009). Türkiye Örneğinde Katılım Bankacılığına Müşteri Yaklaşımları Customer Approach to Participatory Banking in the Case of Turkey, (TKBB No. Katılım Bankacılığının Finans Sektörüne Getirdiği Yenilik ve Açılımlar Başlıklı Bilimsel Araştırma Yarışması). Retrieved 2012, June 21.
- Aras, Osman Nuri ve Öztürk, Mustafa, (2011). "Reel Ekonomiye Katkıları Bakımından Katılım Bankalarının Kullandığı Fonların Analizi", Ekonomi Bilimleri Dergisi, Cilt 3, No 2.

- Ata, H. A. (2009). Banka Yabancılaşmasının Türkiye’deki Yerli ve Yabancı Bankalar Açısından Karşılaştırılması. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 23(4).
- Ayrıçay, Y., Ada, Ş. ve Kaya, A., (2017). Katılım Bankacılığının Gelişiminin Önündeki Engeller, Bir Alan Araştırması, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi.
- Ayanoğlu, Y. (2013). “Bankaların Kuruluşu ve Organizasyon Yapısı” s.2 – 33 içinde Bankaların Yönetimi ve Denetimi. Anadolu Üniversitesi, Açıköğretim Fakültesi Yayınları, 1. Baskı, Eskişehir.
- Babuşçu, Ş. ve Hazar, A., (2017). Genel Bankacılık Bilgileri, Bankacılık Akademisi Yayınları, Ankara.
- Bayındır, Abdulaziz (2007). Ticaret ve Faiz, Süleymaniye Vakfı, 1.Baskı, İstanbul.
- Bayındır, (2012). Katılım Bankacılığına Giriş (TKBB Eğitim Notları). Konya, Türkiye Katılım Bankaları Birliği.
- Bayrakdaroğlu, A. (2013). *Bankacılık & Sigortacılık Ders Notu* MSKÜ İİBF İşletme Bölümü.
- Bielecki, T., R. ve Rutkowski M., (2013). Credit Risk, Modeling, Valuation And Hedging,
- Boyacıoğlu Acar, Melek. (2002). Operasyonel Risk ve Yönetimi, Bankacılık Dergisi, Sayı 43.
- Buchari, I., Rafiki, A., and Al Qassab, M. (2015), A. H. Awareness and Attitudes of Employees Towards Islamic Banking Products in Bahrain, *Procedia Economics and Finance*.
- Buğan, M. F. (2015). Katılım Bankaları ile Konvansiyonel Bankaların Etkinliklerinin VZA ve Malmquist TFV Endeksi ile Karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Gaziantep.

- Bulut, Ş. (2014). Müşteri Tercihlerinin Belirleyicisi Olarak Ürün ve Hizmet Kalitesi, Katılım Bankaları ile Ticari Bankaların Karşılaştırmalı Analizi, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Cabral, I, Dierick, F. and Vesala, J. M. (2012). Banking Integration in The Euro Area. ECB Occasional Paper Series, No:6.
- Canbaz, M. (2016). Katılım Bankacılığı. Beta Yayınları, 1. Baskı, İstanbul.
- Candan H. ve Özün A. (2014). Bankalarda Risk Yönetimi ve Basel II, İstanbul, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Coşkun, Ö. (2012). Bankacılık Sektöründe Alternatif Dağıtım Kanallarının Müşteriler Üzerindeki Etkisi. Yüksek Lisans Tezi. Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı, Ankara.
- Deb, A. T. and Murthy, T. (2008). B. Theoretical Framework Of Competition As Applied To Banking Industry, MPRA Paper No:7465.
- Dereköy, F. (2006). Bankacılık Sektöründe Kredi Çeşitlendirmesinin Kredi Riskini Önlemeye Yönelik Etkisi ve Bir Uygulama, (Yüksek Lisans Tezi), Afyon, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Döndüren, H; (2008). Osmanlı Tarihinde Bazı Faizsiz Kredi Uygulamaları ve Modern Türkiye’de Faizsiz Bankacılık Tecrübesi. Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 17(1).
- Döndüren, H.(2014). Delilleriyle İslam İlmihali:İnanç – İbadet – Günlük Hayat, Erkam Yayınları, İstanbul.
- Drehmann, M., Nikolaou, K. (2010), “Funding Liquidity Risk:Definition and Measurement,” BIS Working Papers.
- Dusuki, Asyraf Wajdi (2008). Undestanning The Objectives Os İslamic Banking, Asurvey Of Stakeholders Perspectives, İntarnational Journal Of İslamic and Middle Eastern Finance and Management, Vol 1, Issue 2
- Ece, N., (2011), ‘‘Dünya ve Türk Bankacılık Sektöründe İslam Bankalarının Gelişimi’’ Akademik Bakış Dergisi, Temmuz-Ağustos.
- Eren, A.(2017). Türkiye Ekonomisi, Ekin Yayınevi, 8. Baskı, Bursa

- Erdoğan, D. (2011). Katılım Bankacılığı ve Türkiye Ekonomisine Katkıları, İstanbul, Marmara Üniversitesi Yüksek Lisans Projesi.
- Erdem, E. (2010). Para Banka ve Finansal Sistem, Detay Yayıncılık, Ankara
- Ertem, A. (2008). Risklerin Sayısallaştırılması Etkin Risk Yönetimi İçin Çok Önemli Bir Basamaktır, İstanbul: Fintek A.Ş. Tanıtım Bülteni.
- Ertürk, H. (2010). “Bankacılık Sektörünün Karşılaştığı Riskler ve Risk Yönetimi”, Denetim, Sayı 4.
- Eskici, M. M., (2007), ‘‘Türkiye’de Katılım Bankacılığı Uygulaması ve Katılım Bankalarının Müşteri Özellikleri, Süleyman Demirel Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Haziran.
- Gökmen, C. (2013). Alternatif Dağıtım Kanallarında Müşteri Memnuniyeti ve Hizmet Kalitesinin Karşılaştırılması: Şube ve İnternet Bankacılığı Üzerine Bir Uygulama. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı, İstanbul.
- Gülen, M.(2015).Bankacılık Sektöründe Kamu ve Özel Bankaların Finansal Performanslarının Karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi, Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Çorum.
- Gündoğdu, F. ve Aksu, H. (2011). Mevduat Bankacılığında Karlılık ve Makroekonomik Değişkenler İlişkisi: Türkiye Üzerine Bir Uygulama. *Atatürk Üniversitesi İİBF Dergisi*, 10. Ekonometri ve İstatistik Sempozyumu Özel Sayısı, (25).
- Güney, A. (2008), Banka İşlemleri, Beta Yayınları, İstanbul.
- Güney, A. (2007). Banka İşlemleri, Beta Yayınları, İstanbul.
- Haque, A. K. M. (2009). Ahasanul and Osman, Jamil and Ismail, Ahmad Zaki Factor Influences Selection of Islamic Banking:A Study on Malaysian Customer Preferences, *American Journal of Applied Sciences*, 6 (5).
- İştar, Emel (2009). Katılım Bankacılığı Tarihi, Yüksek Lisans Projesi, Fatih Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kalaycı, İ., (2013) ‘‘Katılım Bankacılığı Mali Kesimde Nasıl Bir Seçenek’’ , İnönü Üniversitesi Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, C, s.9, s.19, s.65-66

- Kaptan, D.S. (2015). Bankacılık Sektöründe Kredi Risk Yönetimi, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul:T.C. Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karacan, A.İ., (2000), “Bankacılık Ve Kriz”, Creative Yayıncılık, İstanbul.
- Karjaluoto, H., Pikkarainen, T., Pikkarainen, K. ve Pahlila, 2004. Consumer Acceptance of Online Banking:An Extension of The Technology Acceptance Model. <<http://www.emeraldinsight.com/Insight/ViewContestServlet?Filename=Published/EmeraldFullTextArticle/Articles/1720140303.html>>(ErişimTarihi: 08.10.2020)
- Kaval, Hasan (2000). Bankalarda Risk Yönetimi, Ankara: Yaklaşım Yayınları,2000.
- Kaya, F. (2009). *Türkiye’de Kredi Kartı Uygulaması*, Türkiye Bankalar Birliği.
- Kaya, F. (2015). *Bankacılık Giriş ve İlkeleri*. Beta Yayıncılık, İstanbul. Kayan, M. Ö. 2009. Bankacılık Hizmetlerinin Pazarlanması: Halk bankası Samsun Bölge Koordinatörlüğü Uygulama Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Pazarlama Programı, İzmir.
- Kaytancı, B. G., Ergeç, E. H., & Toprak, M. (2013). Katılım Bankası Müşterilerinde Bankacılık Ürün Ve Hizmetlerine Yönelik Memnuniyet: Türkiye Örneği, In International Conference on Eurasian Economies.
- Kaya, D. (2012). Bankacılık Giriş ve İlkeleri (Cilt 1), İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Kınalı, F. (2012). Faizsiz Sistemde Bankacılık Anlayışı ve Kredi İşlemleri. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Muhasebe Finansman Bilim Dalı, Konya.
- Korkmaz ve Gövdeli, Y. E. (2015). Türk bankacılığında alternatif dağıtım kanalları ve ürünleri ile bunların gelişiminde ve pazarlanmasında eğitimin önemi. *Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi*, (15).
- Korkmaz ve Gövdeli, Y. E. (2004). Türk Bankacılığında Alternatif Dağıtım Kanalları Ve Ürünleri İle Bunların Gelişiminde Ve Pazarlanmasında Eğitimin Önemi, Gazi Üniversitesi, Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi.
- Marshall vd., (1999), “Risk Management Regulation In Banking”, Kluwer Academic Publishers, Boston.

- Meral, H. (2016). Bankacılıkta Alternatif Dağıtım Kanallarının Gelişimi, <<http://hasanmeral.com.tr/bankacilikta-alternatif-dagitim-kanallarinin-gelisimi/>> (Erisim Tarihi:08.10.2020)
- Okumuş, H. Ş. (2005). Interest-Free Banking in Turkey, A Study of Customer Satisfaction and Bank Selection Criteria, Journal of Economic Cooperation, 26(4).
- Okka, O. (2005). Finansal Yönetime Giriş, Ankara: Nobel Yayınları.
- Odabaşı, M. (2015). İslami Finansa Danışma Kurullarının Rolü-Türkiye Örneği, ikinci Uluslararası İslam Finansı ve İktisadi Konferansı, İstanbul, 19 Kasım 2015.
- Özarlan, N. (2010). Türk Sermaye Piyasasında Aracı Kuruluşların Rolü ve Etkisi. Uzmanlık Tezi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı.
- Özsoy, Ş. (2012). Sağlam Bankacılık Modeli İle Katılım Bankacılığına Giriş, Kuveyt Türk Katılım Bankası A.Ş. İsbahar İnsan Kaynakları Danışmanlık Eğitim İletişim Hiz. ve Tic. Ltd. Şti.İstanbul.
- Özulucan, Abitter ve Deran, Ali (2009). Katılım Bankacılığı Geleneksel Bankaların Bankacılık Hizmetleri ve Muhasebe Uygulamaları Açısından Karşılaştırılması Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı:11, Cilt:Hatay
- Parasız, İ. (2011). Türkiye’de ve Dünya’da Bankacılık, Ezgi Kitabevi, İstanbul.
- Parlakkaya, R. ve Çürük, A. (2011). “Finansal Rasyoların Katılım Bankaları ve Geleneksel Bankalar Arasında Bir Tasnif Aracı Olarak Kullanımı:Türkiye Örneği”, Ege Akademik Bakış, Vol, s.11, No:3.
- Saini, Y., Bick, G. and Abdulla, L. (2011). Consumer Awareness And Usage Of Islamic Banking Products in South Africa, South African Journal of Economic and Management Sciences, 14(3).
- Serpam (Sermaye Piyasası Araştırma ve Uygulama Merkez), (2013). İslami Finans Kavramı, Ürünler, Dünyada ve Türkiye’de Gelişimi ve Geleceği, İslâmî Finans, Araştırma Notları1.

- Seyrek, İ. H. ve Akşahin, A. (2016). Mobil Bankacılık Uygulamaları Kalite Faktörlerinin Analitik Hiyerarşi Prosesi İle Karşılaştırılması. *International Review of Economics and Management*, 4(3), 47-61.
- Sezgin, M. ve A. Şendoğdu, (2008). Günümüz Bankacılığında Banka Hizmetleri Pazarlaması, Literatürk YŞayınları, İstanbul.
- Shy, O. ve Tarkka, J. (2012). The Market for Electronic Cash Cards. *Journal of Money, Credit and Banking*, 34(2)
- Takan, M.ve M. A. Boyacıoğlu, (2011). Bankacılık Teori, Uygulama ve Yöntem, Nobel Akademik Yayıncılık, Konya.
- Tanrıöven, C. ve Aksoy E.E. (2011). Sistematik Riskin Belirleyicileri: İMKB’ de Sektörel Karşılaştırma, Muhasebe ve Finansman Dergisi.
- Teker, D. (2006) Bankalarda Operasyonel Risk Yönetimi, İstanbul, Literatür Yayıncılık.
- Tenekeci, M (2017). “Katılım Bankacılığının Finansal İstikrara Etkisi: Türkiye Örneği” KTO Karatay Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- Tiby, A. M. (2011). Islamic Banking: How to Manage Risk and Improve Profitability. New Jersey:John Wiley & Sons.
- Türkmenoğlu, R. E .(2007).“Katılım Bankaları ve Türkiye'deki Finansal Yapı”, (Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı).
- Uslu, Sami. (2005). “İslam’da Faiz Yasağı ve Çağdaş Finans”, Zafer Yayınları, İstanbul.
- Usulcan E.(2013), Katılım Bankalarında Bireysel Pazarlama Faaliyetleri ve Tüketicilerin Katılım Bankaları Tarihinde Etkili Olan Faktörler, Yüksek Lisans Tezi, T.C. Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Yönetimi Anabilim Dalı, Ankara.
- Yağcılar, G.(2011). Türk Bankacılık Sektörünün Rekabet Yapısının Analizi. Ankara: BDDK Aroks Döküman Merkezi.

Yaslıdağ, B. (2007). Kredi Derecelendirme Sistemi SPK Lisanslama Sınavına Hazırlık Soru Örnekleri, İstanbul:Literatür Yayınları.

Yıldırım, K. (2006). Elektronik Bankacılık-Avrupa Birliği ve Türkiye Uygulamaları. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Yurttadur, M. ve Süzen, E. (2016). Türkiye’de banka müşterilerinin internet bankacılığına yaklaşımlarının incelenmesi üzerine bir uygulama. *Tüketici ve Tüketim Araştırmaları Dergisi*, 8(1), s. 93-120.

Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine ilişkin Yönetmelik, 23 Ekim 2015 Resmî Gazete Sayı:29511, Tanımlar Başlıklı Md. 3

İNTERNET KAYNAKLARI

AlbarakaTürk“BiziTanıyın”http://www.albarakaturk.com.tr/bizi_taniyin/detay.aspx?
(Erişim Tarihi:08.10.2020)

Albaraka Türk“Katılım Bankacılığı Sistemi Nedir? ”http://www.albarakaturk.com.tr/images/PartDocuments/Katilim_Bankaciligi_Sistemi_Nedir_.pd(ErisimTarihi:
08.10.2020)

https://www.bddk.org.tr/ContentBddk/dokuman/duyuru_0789_01.pdf. Erişim Tarihi:
08.10.2020

https://www.bddk.org.tr/ContentBddk/dokuman/veri_000014_61.pdf,Erişim
Tarihi:06/09/2020.

<https://katilimdunyasi.com/2020/02/18/kamu-katilim-bankalari-katilim-bankaciligi-sektorunu-buyutuyor/> [Erişim 17.10.2020]

<https://www.kuveytturk.com.tr/hakkimizda/katilim-bankaciligi-nedir>,Erişim Tarihi:
03/09/2020.

<https://www.kuveytturk.com.tr/medium/document-file-3997.vsf>.Erişim
Tarihi:03/09/2020.

<https://www.vakifkatilim.com.tr/tr/hakkimizda/vakif-katilimi-taniyin>(ErişimTarihi:
17.10.2020)

<https://www.tkbb.org.tr/Documents/Yonetmelikler/TKBB-Katilim-Bankaciligi-Nedir-Brosur.pdf>, Erişim Tarihi:18/07/2020

<https://www.ziraatkatilim.com.tr/bankamiz/Sayfalar/hakkimizda.aspx>(Erişim Tarihi:17.10.2020)

<https://tkbb.org.tr/veri/sectormukayese?year=2020&month=december>Erişim Tarihi:17/10/2020

IFSB-4, Disclosures to Promote Transparency and Market Discipline for Institutions Offring Islamic Financial Services, 2007, <https://www.ifsb.org/published.php>, (23 Mart 2019)s.22.

Kuveyt Türk ‘‘Tarihçe’’ <http://www.kuveytturk.com.tr/tarihce.asp>(Erisim Tarihi: 08.10.2020)

Kuveyt Türk ‘‘Dünyada ve Türkiye’de Faizsiz Bankacılık’’ http://www.kuveytturk.com.tr/pages/faizsiz_bankacilik.aspx (Erisim Tarihi:08.10.2020)

<https://www.turkiyefinans.com.tr/tr-tr/yatirimci-iliskileri/finansal-raporlar/sayfalar/bagimsiz-denetim-raporlari.aspx> (Erisim Tarihi:08.10.2020)

Türkiye Bankalar Birliği (TBB). 2019. T. İnternet Bankacılığı Kullanım İstatistikleri. <http://www.tkbb.org.tr/>(Erisim Tarihi:08.10.2020)

Türkiye Katılım Bankaları Birliği, (TKBB), 2019, <<http://www.tkbb.org.tr/veri-seti>> (Erisim Tarihi: 08.10.2020)

<https://tkbb.org.tr/veri/bankamukayese>

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Mehmet Anıl ÇİZMECİ
Doğum Yeri – Tarihi : Akşehir/Konya- 14/08/1993

EĞİTİM DURUMU

Lisans Öğrenimi : 2017, Anadolu Üniversitesi, İktisat, Uluslararası İlişkiler
Yüksek Lisans Öğrenimi :
Bildiği Yabancı Diller : İngilizce
Bilimsel Faaliyetleri :

İŞ DENEYİMİ

Stajlar :
Projeler :
Çalıştığı Kurumlar : 2015, Müşteri İlişkileri Asistanı, 1863

Tarih: 26 Şubat 2021

EK GÖRÜŞME METİNLERİ

1. MÜLAKAT

-Öncelikle teşekkür ediyorum zaman ayırdığınız için. Katılım bankası şube yöneticisi ile gerçekleştirdiğimiz görüşmeye hemen ilk soruyla başlamak istiyorum.

-Müdürüm konvansiyonel bankacılığının risklerini katılım bankacılığına göre nasıl buluyorsunuz?

-Şimdi bu konuyu iç müşteri, dış müşteri ve sektör açısından değerlendiresek daha doğru olur. İç müşteriden kastımız burada çalışan hemen hemen her birimde yani proses'lerin tamamında yer alan personel açısından değerlendiresek, dış müşteriyi müşterilerimiz açısından ve sektörü de iş yaptığımız iletişim halinde olduğumuz bütün ekonomi olarak düşünebiliriz. Katılım bankacılığının personeli genelde mutahasıp ve samimi daha ziyade değerleriyle hareket eden insanlar oldukları için iç müşteri iletişim kanallarının daha açık olduğunu düşünüyorum. Dolayısıyla karşılaşacağımız risklerde konvansiyonel bankalara göre iletişim kanallarının tamamı açık olduğu için daha az riskli olduğunu düşünüyorum. Müşteri açısından bakacak olursak, müşterilerimiz bizi genelde ilişki bankacılığını iyi yaptığımız için tercih ederler. İlişki bankacılığından kastımız şu yani biz müşterilerimizin özel günleri doğum günü gibi hac umre dönüşü gibi hayatlarının her noktasında yanlarında olmayı tercih ediyoruz. Katılım bankacılığının temel çalışma prensiplerinden birisi budur. Dolayısıyla müşterilerde bizi daha sıcak kanlı daha samimi daha güvenilir bir yapı olarak görmektedir. İşte bu nedendir ki katılım bankacılığı yapan bankaların şube sayıları, nakdi ilişkileri, mevduatları, karlılıkları bir trend şeklinde yukarı doğru ilerliyor. Sektör açısından bakarsak da müşterilerimizi finansman ihtiyaçlarını murabaha dediğimiz peşin alıp vadeli satma şeklindeki finansman yöntemi ile karşıladığımız için aslında bir nevi sanal dediğimiz konvansiyonel bankaların yapmış olduğu işlemlerden ziyade reel piyasaya enjekte ettiğimiz için riskleri minimize etmiş oluyoruz diyebilirim. Nedeni de şu yani çalıştığımız krediler müşterinin malı satana yani stokları alana öduyoruz dolayısıyla reel sektöre kaynak sağlamış oluyoruz. Oysa konvansiyonel bankaların çok fazla uygulaması olmasa da bir nevi türev işlemleri var. Örnek veriyorum Amerika' da Avrupa' da kapitalist ekonomilerde yanlış bilmiyorsam reel ekonominin yaklaşık 2,5 - 3

katı büyüklüğünde türev piyasa var. Yani dünyanın gsmh' sı 65-70 trilyon dolar. Bir yılda üretilen mal ve hizmetlerin değeri. Ama finansal işlemlerin büyüklüğü yanlış bilmiyorsam 240 trilyon dolar. Yani 4/3 türev piyasalardan kaynaklanıyor. Bu durum şu anda yaşadığımız pandemi gibi küresel krizlerde ciddi sıkıntılar oluşturabiliyor. Oysa bire bir reel sektöre dayanmış olsa üretime, ticarete, yatırıma, hizmete dayansa bu risk ortadan kalkmış olur diye düşünüyorum.

-Eklemek istediğiniz bir husus var mı Müdürüm? Yoksa diğer soru ile devam edelim.

-Eklemek istediğim bir nokta yok. Diğer soruya geçebiliriz.

- Diğer soruya geçiyorum. Peki Müdür Bey, Katılım bankacılığında enstrüman eksikliği nasıl giderilebilir?

-Bu konuda ki görüşümü şöyle izah edeyim. Konvansiyonel bankalara göre enstrüman eksikliğimiz oldukça fazla. Yani zannediyorum bizim enstrümanlarımız ülkemizdeki konvansiyonel bankalarımıza göre %60 civarı azdır. Onlarda 100 ürün varsa bizde 40 ürün vardır. Dünya çapında bakarsak da aramızda uçurum var diyebilirim enstrüman açısından. Bizim avantajımız az önce de cevapladığımız soruda da belirttik reel ekonomiyi desteklediği için çok fazla enstrümana ihtiyacımız oluyor. Ama işte burada işin fıkıh-i kısmı işin içerisine giriyor. Dolayısıyla bir dönem Cumhurbaşkanımız da bir mülakatta söylemişti. İslam dinimizin günümüz bazı meselelerini günümüz penceresinden tekrar değerlendirilmesinin ve incelenmesinin gerektiği tarzında bir söylemi olmuştu. Tamda işte sıkıştığımız yerde burası oluyor. Örnek veriyorum ülkemizde tekafül sigortacılığı yapılıyor işte bunu yapan birkaç kurum var. Şu an hala bazı müşterilerimiz kasko ya da sigorta yaptırmıyorlar. Zorunlu olanlar hariç. Yine örnek veriyorum şu anda piyasada kripto para piyasası var dünyada hacmi milyarlarca dolarlar seviyesine ulaştı. Bizim ülkemizde hala bu helal mi haram mı olduğuna dair fıkıh-i bir pencere açılmış değil. Üniversitelerde uğraşan hocalarımız var. Bende birkaç konferansa gittim. Bu yeterli seviyede değil. Mesela büyük sorunlarla karşılaşıyoruz. Örnek veriyorum müşterimizin personel gideri var o gün ihtiyacını gidermesi gerekli. Biz fatura karşılığı işlem yaptığımız için bu tarz talepleri karşılayamıyoruz. Dolayısıyla müşteri bu ihtiyaçlarını konvansiyonel bankalardan karşılamak durumunda kalıyor. Bu tür problemlere fıkıh-i nokta da farklı bir pencereden bakılırsa yeni ufuklar açılırsa

önümüz açılacaktır diye düşünüyorum. Burada da en büyük görev diyanet camiasından, üniversite camiasından, ilahiyat fakültelerine düşüyor. Çok destek alabiliyor muyuz? Maalesef bu konuda çeşitli girişimlerimizde oldu. Yani üniversitelerimizi ziyaret edip müftülüklerimizi ziyaret edip bu işin fıkıh-i boyutunu konuşalım tarzında çok karşılıklı bulamadık. Mesela doktorlar, avukatlar bazı meslek gruplarında uzmanlaşmıştır. Doktor var beyin cerrahıdır. Sadece beyin hastalıklarına yönelir. Bazısı ortopediye yönelir. Avukatlardan bazıları boşanmaya, ceza davalarına bakar. Aslında avukattır bütün kanunları bilmesi gerekir. Aslında doktordur bütün anatomiyi bilmesi gerekir. Bizim genelde üniversite camiamız, diyanet camiamız fıkıh-i pencereden bakarken ticaret tarafı biraz zayıf kalmış, diyanet tarafına yoğunlaşmışlar. Orucu ne bozar? Abdesti nasıl almalıyız? Zekatı kaç oranında vermeliyiz gibi. Ticaret tarafı boş bırakılmış. Bu bu dönemin sorunu değil öncelerin sorunu, belki yüzyılın sorunu. Günümüzdeki ticari ihtiyaçlara cevap verecek seviyede açıklıkta önümüzü göreceğimiz şekilde yani ben bu işlemi şu şu kurallara uyarsam helal olur uymazsam haram olur diyecek işaret fişeği olacak fetva makamlarımız olmadığı ve olanların eksik oldukları için enstrüman eksikliğini bariz bir şekilde hissediyoruz. Bu nasıl aşılacak? Kamu otoritesi katılım bankalarının sorularını yanıtlama üzere merkezi fıkıh kurulu oluşturdu. Bir de merkezi fatura kayıt kuruluşu oluşturuldu. Örneğin bir zahireci bir yerden kurufasülye aldığı zaman o faturayı nereden aldı diyelim A katılım bankasından kurufasülyeyi aldı. Bu faturayı sisteme kayıt ediyor. Aynı fatura ile müşteri başka bankaya gidip murabaha işlemi yapamıyor. Bu sistemin önüne geçilmiş olundu. Bu güzel bir gelişme aynı şekilde merkezi fıkıh kurulu oluşturuldu. Bu merkezi fıkıh kuruluda katılım bankalarının uygulama birliği oluşturmak açısından denetlemek yeknesak hareket edebilmeleri için oluşturuldu. Bildiğim kadarıyla 5 adet profesörden oluşan komisyon şu anda biz fıkıh çerçevesinden bakarken resmi olarak danışabileceğimiz sormak istediğimiz soruları uygulama geliştirme ile alakalı görüşebiliyoruz. Bunun geçmişi birkaç yılı aşmıyor. Öncesinde her katılım bankası kendi uygulamasını kendi çerçevesinden değerlendiriyordu. Hayat her zaman beyaz değil. Bazen siyah bazen beyazdır. Birisi siyah derken diğeri gri diyebiliyordu. Bu seferde müşteri açısından da karışıklık oluyordu. Bir katılım bankası helal derken diğeri farklı yorumluyor müşteri açısından ikilik oluşuyordu. Dolayısıyla bu uygulama farklılıkları kamu otoritesinin desteğiyle yeknesak hale getirileceğini düşünüyorum. Ürünleri çoğaltabilmemiz için

özellikle Diyanet işlerinden, üniversitelerden katılım bankacılığının çalışma prensiplerinin detaylı incelenerek mümkünse şubelere kadar gelinerek, gözle görülerek uygulama ürün geliştirmesinin daha faydalı yapılabileceğini düşünüyorum. Çünkü din insanı çaresiz bırakmamalı. Ahir zamanda dünyaya geldik ne yapalım? Ticaret yapmayalım, parayla uğraşmayalım, ithalat ihracat yapmayalım, konşimentodan, navlundan haberdar olmayalım. Yani dini otoritenin, din konusunda kendini yetkili gören organlarla birlikte ürün yelpazesini geliştirebileceğimizi düşünüyorum. Cenab-ı Allah' ın bizi ahir zamanda çaresiz bırakmayacağını düşünüyorum, biz bulamıyoruzdur diye düşünüyorum.

-Eklemek istediğiniz bir husus var mı müdürüm?

-Yok, teşekkür ederim.

-Diğer soruya geçiyorum. Katılım bankacılığını acil ihtiyaçları karşılamadaki likidite eksikliği açısından konvansiyonel bankacılık ile kıyasladığımızda neler söylemek istersiniz? Çözüm önerileriniz?

- Burada şöyle bir şey var aslında bizim dinimizin önerdiği bir karz müessesesi var. Karz iyi niyetli borç demek daha önce duymuşsunuzdur. Bu tür acil ihtiyaçlar da karz müessesini çalıştırabiliriz. Karz müessesesi herhangi bir karşılık beklemeden bir vadeye bağlanmış olarak ihtiyaç sahibine ihtiyaç duyduğu miktar kadar borç vermektir. Aslında şu anda katılım bankaları olarak biz bu konuyu çok fazla çalıştıramıyoruz. Sebebi de şu çeşitli bankalarca denendi vatandaştan karşılık bulmadı. Bu seferde vatandaş mal alacakken bile karz yapmaya çalışıyor. Bu da bir vergi kaybına neden oluyor. Örnek veriyorum mobilyacısınız sunta alacaksınız. 100.000 TL lazım. Normal de bunu katılım bankasından murabaha yapsanız 3 taksitte 110.000 TL ödeyeceksiniz. Adam geliyor işte diyor ki benim de 100.000 TL' e ihtiyacım var bana bunu karz ver. Karz veriyorsunuz bu defa banka kar edemiyor borç para verdiği için. Karşılıksız borç veriyoruz ya 1 defa burada bir kar olmadığı için bsmv gibi bir vergi tahsil olmuyor devlet vergi kaybına uğramış oluyor. Dolayısıyla müşterilerin daha anlayışlı katılım bankalarının daha ferasetli davranması ile karz müessesesi daha efektif çalıştırılırsa gün içi likidite sorunları, işte çek ödemelerinde, personel ödemelerinde, vergi ödemelerinde belirli bir marj, belirli bir oranla sınırlı kalmak kaydıyla müşteri limitine göre belirlenebilir. Müşterinin 10 milyon TL limiti varsa ona denebilir ki işte sana 100.000

TL ya da işte 1.000.000 TL veriyoruz diye sınırlandırarak örneğin karz müessesesini de çalıştırarak bizim geleneklerimizde de olduğu için gün içinde likidite sorunları veya kısa vadeli sorunları bu şekilde aşılabılır. Geçmişte aşılması denendi ama istismar edildiği için çok fazla çalıştıramıyoruz şu an o kanalı diye düşünüyorum.

-Ekleme istediğiniz bir husus yoksa diğer soruya geçebiliriz müdürüm.

-Teşekkürler, geçebiliriz.

-Rekabet açısından iki bankacılığı kıyasladığımızda katılım bankacılığı ile konvansiyonel bankaları nasıl yorumlarsınız?

-Ya burada şimdi şöyle bakmak lazım aslında temel bir sorun var temel sorun şu benim kanaatimce katılım bankaları bankacılık kanuna tabi olmaması gerekir. Neden dersiniz biz bir finansman kuruluşuysak finansman kuruluşu gibi değerlendirilmemiz gerekir. Değilsen de anonim şirketi gibi ticaret hukukuna tabi olalım. Örnek veriyorum neden bankacılık kanununa uyuyoruz? Çünkü finansal bir görev yürütüyoruz. Rekabet şartları da piyasa tarafından belirlenmiyor şu anda. İşte zorunda karşılıklardan, şube açmak için sermaye yeterlilik rasyosuna kadar veya diğer hükümlülerde çeşitli rasyolar var kamunun belirlediği. Tamam, bu rasyolara uyduğumuz zaman zaten finansal kuruluş oluyoruz. Kanunlar bizi zorluyor. Diğer bir taraftan yüklediğimiz misyon gereği tüccar gibi davranmamız gerekir. Fıkıh-i prensiplere uymamız gerekir. Tamam, işte bu ikilemden kurtulmak için düzenleme yapılabilir. Katılım bankaları harici bir kanun altında toplanabilir. Zorunlu karşılıkları, ortaklık sermayeleri mudaraba, muşaraka işlemleri, günlük repo tarzı işlemler zorunlu karşılıkların değerlendirilmesi. Zorunlu karşılıklar toplanıyor bir yerde. Bunun bir getirisi var. Bu getiri helal mi? Haram mı? Bu konu, büyük bir konu. Bunların haricinde hatırlayamadığım BKM komisyonları bu tarz finansal yükümlülükler katılım bankaları ile konvansiyonel bankaları birbirinde rekabet noktasında ayırıyor bazı durumlarda biz öne geçiyoruz çoğu durumlarda yani yüzde yaparsak yüzde yirmi biz öndeyiz yüzde seksen onlar önde. Neden? Mesela biz katılım bankası olarak leasing yapabiliriz. Konvansiyonel bankalar leasing yapamıyor. Bu bizim avantajımız. Diğer taraftan BKM komisyonları, zorunlu karşılıklar, zorunlu karşılıkların değerlendirilmesi işte sukuk, tahviller ürünlere baktığımız zaman da konvansiyonel bankalar avantajlı. Dolayısıyla aslında hep elma-elma kıyaslaması yapılmıyor. Piyasa anlaşılın o görünüyor. Yani piyasada anlaşılın o eğer gerçekten biz

de bir finansal kuruluşsak ki öyle ama halkın gözünde uygulamalarda farklıyız. Ayrılığın giderilmesi gerekir. Bunun da şeyi şu sanırım 2014 yılıydı Alev Alatlđ Hanım'ın adli yıl açılışında bir konuşması var. Diyor ki Türkiye' de bazı sorunlar var vatandaşın vicdanını karşılık bulmuyor. Örnek veriyorum faiz haram mı? Evet, haram. Ama insanlar Ziraat Bankası' nda çalışıyorlar. Piyango haram mı? Evet, ama Türk vatandaşı Milli Piyango idaresinde çalışıyor. Doğru mu? Türkçesi şu bir şey helalse yasal olsun yasalsa helal olsun ki vicdanımız aralıkta kalmasın. Şu anda arada kalıyoruz. Neden kalıyoruz işte uygulamalarda kalıyoruz. Ortadan kalkması için ya bütün bankalar katılım bankası şubesi açsın, katılım masası olsun. Bir bankanın da aynı şubede katılım bankası masası olsun. Örnek veriyorum. A Bankası, B Bankası olsun bizde de olsun. Bunları müşteri ayrımları segmente ettiğimiz gibi katılım bankası segmenti ve konvansiyonel banka segmenti olarak müşteri ayıralım. Müşteri geldiğinde şubeye hangi kanaldan ilerlemek istiyorsa o kanaldan işlemler yapılır. Yapılabilir mi? Bilmiyorum yapılırsa muazzam bir sonuç çıkmış olur. En sonunda da dip toplamda müşterinin yani katılım bankacılığı segmenti müşterilerinin gelirleri giderleri ayrı bir şey de skontta hesaplanır. Konvansiyonellerin ki ayrı hesaplanır ve nihai sonuç hesaplanır. Bazılarının katılım bankacılığı kolları var. Aynı zamanda konvansiyonel bankacılık yapan ailelerde var yurtdışında. Yani bunlar bir iş kolu olarak katılım bankasına ayırmışlar bizde de bu ortama realize edebilmek için bir öneri olabilir bu. Katılım bankalarının tamamı zaten katılım bankacılığı yapıyor normal konvansiyonel bankalarda kendi içlerinde katılım bankacılığı adı altında müdürlükleri altında masası oluştursun. Müşteri geldi mal alacağım murabaha yapsam yönlendirelim katılım masasına, nakde ihtiyacım var karz verebiliyorsak verelim veremiyorsak konvansiyonel masasından verelim. Hem tabana yayılmış olur, hem de vatandaş kamu bankaları öncülüğünde devlet eliyle olduğu için ferahlık yaşamış olur. Yani az önce Alev Hanım'ın verdiği örneğe atfen söylüyorum. Yani hem yasal olur, hem de helal olur. Bu şekilde değerlendirebiliriz.

-Çok teşekkür ediyorum. Çok güzel bir noktaya değindiniz. Diğer soruya geçiyorum hemen.

- Müşteri açısından konvansiyonel bankacılık ile işlem yaparak kesin net bir gelir elde etmek mi? yoksa kar zarar ortaklığı olan katılım bankacılığı ile işlem yapmak mı daha riskli olarak algılanmaktadır?

-Müşteri açısından şöyle gözlemlerime göre şu an elimizde de benzer projeler var. Projesi olan yatırım yapmayı düşünen uzun vadeli finansal yükümlülüklerle katlandıktan sonra uzun vadeli getiri elde etmek isteyen insanlar genelde kar zarar ortaklığı şeklinde projelerle çalışmak istiyorlar. Uzun vadeli ve yüklü finansal yükü olan tutarı yüklü olan projelerde kâr zarar ortaklığı olsun istiyorlar. Yani güvende hissetmek için kendilerini. Ama kısa vadeli kazançlı görünen örnek veriyorum işte 10 tane araba aldınız 1.000.000 TL' e bir ay sonra 1.100.000 TL' e satacaksınız ya müşteri bunda kar zarar ortaklığı istemiyor. Çünkü elde edilebilir buluyor. Net oluyor dolayısıyla da kar zarar projeleri daha ziyade böyle hani bir fikrim var şey gibi böyle bir pencere açılır, bunu kamuda inceleyebilir. Ya da işte reklamlar yapabilir. İnsanlar oraya kayıtlarını yaparlar. Fikirleri ile alakalı hatta çalışmaları varsa geçmişte bunları hemen hemen her sektörde de olabilir. Şu ara enerjide çeşitli projeler var. Yani verimlilikte, teknolojiye, yazılımda projeleri olan insanlar oraya kayıtlarını yaparlar. Bugüne kadar harcadıkları paralar vardır. Onları ortaya koyarlar. Know-how yani birikimlerini ortaya koyarlar. Finansman sağlayıcılar da buna ortak olurlar. Bu tarz projelerin alıcısı daha fazla oluyor müşteri açısından ama al-sat gibi kazancı veya riski ölçülebilen projelere çok sıcak bakmıyorlar. Dolayısıyla böyle kısa vadeli işlerde veya kazancı belirli olan işlerle konvansiyonelleri tercih ediyorlar. Proje işlerinde katılımları tercih ediyorlar. Ben öyle düşünüyorum.

-Diğer soruya geçiyorum.

-Bankalara küresel krizlerin etkisi ya da iflas riski açısından katılım bankacılığı ile konvansiyonel bankacılığı karşılaştırsak sizce hangisi daha dayanıklıdır?

-Tabi ki katılım bankacılığı daha dayanıklı olur. Bunu hristiyan dünyasının lideri Papa Hazretleri de söylemişti. Yani biz doğrudan reel sektöre ve piyasaya finansman enjekte ettiğimiz için muhakkak bir karşılığı oluyor. Hani bir teori vardır ya evrende var olan hiçbir şey yok olmaz. Bir malın finansmanını sağlamışsak o mal duruyorsa finansmanı da karşılığındaki kaydi değer o parada duruyordur. Ama türev piyasalar işin içine girdiği zaman işte türev piyasalarda bu ürünleri kırdırıyorlar. Sonra götürüp sigorta ettirenler sigorta poliçesini başka bir reasürans şirketine kırdırıyorlar. Sonra onu alıp nakde dönüyorlar vesaire gibi işte yaklaşık 300 çeşit enstrüman var yabancı ülkelerde. Dolayısıyla bu birbirine dolanmış oluyor ve işte 2008' de yaşandı 2001' de 1998' de Asya krizi olmuştu. Büyük buhranlar 1971 petrol krizi var. Karşılığında bir mal veya

hizmet olmadığı zaman krizlere kapı açık oluyor ki şu anda bir krizin içindeyiz diyebiliriz. Pandemi ile eşleşse de aslında pandemi olmasaydı da bir finansal kriz olacaktı. Çünkü dünya paraya boğulmuştu. Faizler aşağı doğru gidiyor dolayısıyla daha riskli görünüyor. Ben bu dönemden sonra yani şu 3-5 yıllık geçiş sürecinden sonra katılım bankacılığı tarzı bankacılığı ismi yurt dışında farklı olabilir. Daha yoğun daha böyle kullanışlı daha böyle yaygın şekilde insanlar tarafından benimseneceğine inanıyorum. Çünkü bir tabanı, bir zemini var, bir karşılığı var. Dolayısıyla riskleri de minimize etmiş olacak insanlar.

-Diğer soruya geçiyorum.

-Müşteri açısından katılım bankacılığının kullanımında yapılacak işlemlerin faturalandırılmasının müşteri portföyü üzerine nasıl bir etkisi vardır?

-Şimdi olay dönüp dolaşıp fıkıh-i konuya geliyor. Yani bazen aynı şeyi yaparsınız aynı şey farklı yollarla gittiğinizde helal ya da haram olur. Örnek veriyorum. Hep aynı örneği veririm. İki tane ikiz kuzumuz olsa. Böyle de koyunumuz olsa. İki bunlar. İşte boyları postları bacaklarındaki o siyah noktalar kulakları her yeri aynı olsa. Ondan sonra tüyleri bile adetleri bile aynı olsa. İki tane iki delikanlı olsa senin gibi biri olmuş olsa. Ondan sonra bunların da boyu posu rengi kilosu her şeyi aynı olsa iki tane de sürmene bıçağı olsa bıçaklarında gramajı işte çeliğin kalitesi her şey aynı olsa. Bu ikiz insanlar ikiz bıçakları alıp ikiz kuzuların koyunların başına gelseler biri bismillah deyip kesse diğeri bismillah demeden kesse. Sonra bu koyunlardan kebab yapsak biri helal olur biri haram olur. Çünkü ayet-i kerime var. Allah adı anılmadan kesilen hayvanlardan yemeyin. Sonucu aynı ama yöntem farkı var. Yani besmele bir şeyi haram ya da helal kılabilir. Bu fatura işi de biraz ona benziyor. Aslında adam yani müşteri ikisinde de mal alıyor ikisinde de bir ihtiyacını karşılıyor. İşte biz bu fatura meselesiyle aslında bir besmele çekmiş gibi hiss ediyoruz. Ondan sonra şer-i kurallara uyarak helal hale getiriyoruz. Yani şartlarını yerine getirmiş oluyoruz. Müşteriler tarafından bu da benimsenmiş durumda. Bazen can sıkıcı oluyor mu oluyor. Bu piyasada oluyor. Ama bunu da kolay izah ettiğinizde yani derine inmeden müşterinin anlayacağı şekilde izah ettiğiniz de bunun bir gereklilik olduğunu izah ettiğinizde karşılık buluyor. Bunun yerine şöyle olabilir limit açıldığında müşteriye genel vekalet verilir. Yani bence öyle olsa daha iyi olur. Bence öyle olsa daha rantable olur. Örnek veriyorum x firmasına on milyon limit

açtınız ve en başta limiti açtığınızda teminat aldığınızda yani genel kredi sözleşmesini ve kredi teminatını aldıktan sonra bir vekalet verirsiniz. Müşteriye dersiniz ki işte sayın x firması banka adına katılım bankası adına şu tutarda şu vade de şu şu malları alabilirsiniz diyerek vekil tayini yaptıktan sonra süresini de belirterek vekil tayini yaptıktan sonra tekrar ediyorum limit belirli olacak, fiyat belirli olacak vade belirli olacak, mal belirli olacak. Yani fıkıh-i şartları sağladıktan sonra vekil tayini yaparsınız bir sözleşme akit edersiniz. Müşteri gider alır mallarını ve işlemlerini rahatlıkla çözmüş olabilir. Vekaleten mal alım satımında sıkıntı yok. Fıkıh açısından sıkıntı yok. Çözülebilir ama genelde denenmiş katılım bankalarında suiistimal edilmiş. Geçmiş yıllarda. Yani bu defa müşteri sözleşme içerisinde yer almayan malları almış. Getirmiş bankaya öde bunları demiş. O demiş ödeyemem. Bu sefer demiş sen kötü bankasın bak ödemiyorsun. Hani böyle hikayemiz biraz çoğalsın ki bir olgu haline gelsin. Geçmişte böyle hikayeler az. Ülkemizdeki tarihi 30-40 yıl. Dünyada ki tarihi 1950' lere dayanıyor. İlk katılım bankaları 50-55' ler de kurulmuş. Dolayısıyla alacağımız çok yol var çok mesafe var anlatacağımız o kadar çok konu var inşallah Allah muvaffak eder yani.

-Son soruyu soruyorum Müdürüm.

-Katılım bankalarında kullanılan fonun direkt yatırıma dönüşmesi durumuna karşın konvansiyonel bankacılıkta kullanılan kredinin tüketim amacıyla kullanılmış olması mümkündür. Bu durum müşteri portföyünü nasıl etkilemektedir?

-Aslında katılım bankacılığının önemi ortaya çıkmış oluyor. Biz doğrudan mal ve hizmet temini yaptığımız için aslında bir nevi enflasyonun oluşmasına engel oluyoruz. Fiyat para sisteminden bahsedeyim kabaca kapitalist ekonomilerde bankalar para yaratır. Nasıl olur müdür bey şöyle olur. Bir devlet kuruldu diyelim ve iç piyasada para yok, vatandaşları var. Bu piyasaya dönmesi lazım. Önce hazine Merkez Bankası' na bir kağıt verir bir yetki verir. Derki şu kadar para bas bana ver parayı Merkez Bankası basar. Diyelim 100 birim parayı basar hazineye verir. Sonra hazine merkezden aldığı parayı alır devlet memuru maaşları ve diğer harcamalarla piyasaya sürer. Piyasa hareketlenir sonra bunu tekrar vergi olarak toplar. Sonra tekrar dağıtır. Çark döndüğünü düşün. Kapitalist sistemde de hazine merkezden aldığı parayı çalıştırırken aynı zamanda

bankalarda Merkez Bankası'ndan yetki alırlar. Sermaye kadar. Diyelim ki bankacılık yetkisi alırlar 100 birim de x bankaydı y de 100 birim sermaye ile kuruldu. Bu defa y bankası da x bankası 100 birim sermaye var 1000 birimlik kredi verir. Yani sistemin yüzde 90' ı hayalidir. Peki, bu para fiilen var mı? Yok. Bu sadece bizde mi böyle? Değil. Bu tüm dünyada böyledir. Kapitalizm böyle. Dolayısıyla her banka açıldıkça her banka sermayesi 10 birim olsun kredileri 100 birimdir. Tamam, aradaki 90 birim yine en başta vatandaşa dağıtılan paranın karşılığı olan mevduatlardan sağlanır. Anlatabildim mi? Yani aslında banka açıldıkça, şube açıldıkça, ekonomi büyüdükçe kaydı para artmış olur. Bu da enflasyonu getirir beraberinde. Bu bir sarmaldır. Ekonomi büyümeyi durdurduğu zaman veya durgunluk görüntüsü yani stagflasyon olduğunda sistem tıkanır. O yüzden dünya ekonomisi 100-150 yıldır büyütülmüştür. Çünkü durduğunda yıkılacaksınız. Devamlı büyümek zorundayız. Herkes o yüzden büyüme rakamı açıklar. Çünkü büyümenin itici gücü rüzgarı yalan. Yalandan kastım fiili para yok arkasına kaydı para oluşturdum. Piyasaya sürdün o mevduat olarak geldi. Yeni banka açtın, yeniden sürdün şişe şişe böyle olacak bir yerde patlayacak. Bu off the record olsun. Ben patlamanın başladığına inanıyorum. Üç beş sene içerisinde on yıla varacağını düşünmüyorum. Sistem sekteye uğradı, uğrayacak neden? Finansal piyasalar o kadar şişti o kadar büyüdü ki artık atalar da derler ya bu at bu arabayı çekmez. Ama ülke ekonomileri hala piyasaya para sürüyorlar. Amerika, İngiltere, Japonya bütün devletler bu geçmiş dönemde Romalılar zamanında da olmuş. Romalılar önce kölelere gün de bir tas çorba veriyorlarmış. Sonra 1000 yıl sürmüş bir imparatorluk batmaya yakın öğünü 2' ye çıkarmışlar. Sonra üçe çıkarmışlar. Sonra çorbanın yanında karpuz da vermeye başlamışlar. Derken şu anda ne oluyor şey var herkes vatandaşına para dağıtıyor. ABD diyor ki vatandaşına vatandaşlık maaş veriyorum sana 1000 USD. İspanya diyor al ben de veriyorum. İşte bunun sonu muazzam bir fiyat artış olacak. Çünkü üretim kadar para olması gerekir. Başta katılım bankacılığında anlattık. Üretim kadar para olmadığı için her taraf para olacak üretim az olacak. Giderek çökecek diye inanıyorum. Bunun da işaret bir şeyi geçen senelerde 2019' da yani başlamıştı zaten. Bunu çok net görüyorsunuz işte FED' in bilançosuna bakarsanız para miktarına fark etmez borcu diyorlar Japon Merkez Bankası'na BOJ' a onlara bakarsanız orada İngiltere'de İspanya'nın Fransa' da hemen hemen her devlet para basıp para basıp parayı çoğaltıyorlar. Ama karşılığında o miktarda şeyimiz çoğalmadığı için mal ve hizmet

üretim olmadığı için enflasyon dönemi kaçınılmaz görünüyor. Bunun sonunda ne olacak bunun sonu da muhtemelen varlığı sınırlı malların fiyatları son derece yükselecek örnek altın, örnek gümüş, örnek demir.

-Çok teşekkür ediyorum. Çok keyifli bir sohbet oldu. Vakit ayırdığınız için teşekkürler.

2.MÜLAKAT

-Merhabalar. Katılım bankası şube yöneticisi ile gerçekleştireceğimiz görüşme için kendilerine çok teşekkür ederim. Kıymetli vaktinizi ayırdığınız için. Hemen ilk soru ile başlamak istiyorum.

-Konvansiyonel bankacılığının risklerini katılım bankacılığına göre nasıl buluyorsunuz?

-Merhabalar, hoş geldiniz. Katılım bankaları konvansiyonel bankalara göre pasif yönetiminde avantajları var. Yani mevduat taahhüdünde bulunmamak ve mevduat getirisini sabitlememek adına konvansiyonel bankalara göre bir avantajı var. Kazandığımız kazanç oranında kar payı dağıtıyoruz. Çünkü kar-zarar modellemesi zaten yaptığımız iş. Dolayısı ile bir taahhüt de bulunmuyoruz. Bilançonun pasifi açısından. Bu da konvansiyonel bankalara göre işimizi kolaylaştırıyor. Aktif tarafta da müşteri açısından şöyle bir avantajımız var. Bu sorunun cevabı mıdır bilmiyorum ama kredi geri çağırma olayı yok bizde. Kredi oranı değiştirme durumu yok. Tamamen ticari mantıkla yönettiğimiz için. Bilançonun aktifinde kredi borçlusu müşteri bize ne tarihte ne ödeyeceğini biliyor.

-Eklemek istediğiniz bir husus yoksa diğer soruya geçiyorum.

-Hayır yok.

-Katılım bankacılığında enstrüman eksikliği nasıl giderilebilir?

-Bu son yıllarda kısmen giderildi. Halende devam ediyor çalışmalar. Sukuklar çıktı mesela, sukuk ihraçları yapıyoruz. Günlük sukuk modellemesi çıktı bunla ilgili icazetler alındı. Konvansiyonel bankalarda günlük repo gibi günlük faiz modellemesine benzer katılım bankacılığı prensiplerine uygun günlük sukuk modellemesi yapıyoruz. Bu modeli de bir alternatif olarak müşterimize sunabiliyoruz. Bunun yanında zaruri durumlarda finanse ederken parayı tevrrüt modellemesini kullanıyoruz. Bu da biraz

daha katılım bankalarının elini güçlendiriyor. Diğer ürünlerimizin zaten hepsi mevcut. Kredi kartı olsun, pos olsun, teminat mektubu olsun. Sözün özü son yıllarda rekabet açısından yeterli hale geldik.

-Diğer soruya geçiyorum. Katılım bankacılığını acil ihtiyaçları karşılamadaki likidite eksikliği açısından konvansiyonel bankacılık ile kıyasladığımızda neler söylemek istersiniz? Çözüm önerileriniz?

-Tabi burada piyasa faizlerinin yükseldiği dönemlerde konvansiyonel bankalar hızlı şekilde hareket edip aksiyon alıp mevduat faizlerini çok cazip hale getirebiliyorlar. Katılım bankalarında ise bu çok mümkün olmuyor. Çünkü biz ancak yeni plase ettiğimiz karları, proje karlarımızı havuza dağıtacağımız için biraz zaman alıyor. Burada katılım bankacılığının bir dezavantajı var. Likidite açısından. Yani likiditenin değerli olduğu mevduat faizlerinin yüksek olduğu dönemde katılım bankalarının rekabet noktasında bir dezavantajı oluyor. Neden? Çünkü müşterinin eğer katılım hassasiyeti zayıfsa veya yoksa konvansiyonel bankaları tercih ediyor. Tabi kamu katılım bankalarının çıkması ile birlikte geçmişte özel katılım bankalarına olan güvensizlik ciddi olarak kırıldı. Müşteride kamu katılım bankası algısı yüksek olduğu için eğer katılım hassasiyeti varsa ve aradaki makas da çok fazla değilse kamu katılım bankalarını tercih edebiliyor.

-Bir sonraki soruya geçiyorum hemen. Rekabet açısından iki bankacılığı kıyasladığımızda katılım bankacılığı ile konvansiyonel bankaları nasıl yorumlarsınız?

-Türkiye’ de sonuçta pazar payı %5 civarı katılım bankacılığı açısından daha çok alınacak yol var diye düşünüyorum. Çok ilerlenecek alanı var katılım bankacılığının. Burada katılım bankacılığının ileriki dönemlerde büyümeye devam edecek gerek aktifinde gerekse şube olarak büyüyecek. Katılım bankacılığı olarak o yönden önü açık. Konvansiyonel bankalar ise bir noktadan sonra kısır döngüye girdi. Ciddi bir rekabet var. Dolayısı ile orda kar marjları daha da düşüyor. Hatta sık sık şube kapatmalarda duyuyoruz. Katılım bankalarında tam tersi beklentilere göre daha yavaş büyüyor. Daha hızlı büyümesi gerekir. Gelecekte konvansiyonel bankalara göre katılım bankalarının önü daha açık olduğunu düşünüyorum. Burada da katılım bankacılığının müşterilere

anlatılması ve yeni ürün çeşitliliği ile beraber müşterilerinde bilinçlenmesi ile birlikte katılım bankalarının bu manada önünü açık görüyorum.

-Eklemek istediğiniz bir husus var mı?

-Hayır yok.

-Müşteri açısından konvansiyonel bankacılık ile işlem yaparak kesin net bir gelir elde etmek mi? Yoksa kar zarar ortaklığı olan katılım bankacılığı ile işlem yapmak mı daha riskli olarak algılanmaktadır?

-Şimdi şöyle, katılım bankacılığı modellemesini bilen müşteri açısından katılım bankacılığı modellemesi gayet istikrarlı ve güvenli. Neden? Çünkü, işin manevi boyutu icazet durumu bir tarafa pratikte uygulamalarda katılım bankacılığı basiretli bir tüccar gibi davranmak zorunda. Riski birçok sektöre ve binlerce müşteriye yayıyor. Dolayısı ile burada kar-zarar modellemesinde teorik olarak zarar ihtimali varsa da pratikte atıyorum 100 adet proje yapıyorsanız bunun 98' inde kar ettiğimiz için sistem havuza kar dağıtıyor. Sonuç olarak havuz mutlak olarak kar veriyor. Buna ilave olarak son yıllarda özel sektörde konvansiyonel bankalarla çalışan reel sektördeki müşterilerimizin şikayetlerini duyduğumuzda krediyi geri çağırma, limiti olmasına rağmen kullandırmama piyasa şartlarından dolayı ya da yüksek fiyatlama çekme gibi durumların olduğu dönemlerde müşteri kendini yalnız hissedebiliyor. Gerek kamu, gerek özel katılım bankaları bu durumlarda müşteriye daha yakın duruyor. Müşterilerden birtakım özel isimler altında hesap işletim ücreti gibi limit tahsis ücreti gibi ücretleri totalde inanılmaz rakamlar çıkan birtakım maliyetleri katılım bankacılığı almıyor. Dolayısıyla bilinçli bir müşteri bunu da göz önünde bulunduruyor.

-Teşekkürler eklemek istediğiniz bir husus var mı?

-Hayır yok.

-Bankalara küresel krizlerin etkisi ya da iflas riski açısından katılım bankacılığı ile konvansiyonel bankacılığı karşılaştırırsak sizce hangisi daha dayanıklıdır?

-Katılım bankacılığı olarak reel sektörle iç içeyiz. Bizim projeleri yayıyoruz. Farklı sektörlerle çalışıyoruz. Bir sektörde konjonktür olarak daralma olsa bile biz diğer sektörlerle yoğun olarak çalıştığımız için onu çok rahat kompanse edebiliyoruz. Dolayısıyla orada blok manada münferit büyük projeleri değil özellikle Anadolu da çok

yaygın farklı sektörlerle çalıştığımız için riski yayıyoruz. Piyasadaki kaynaklanan krizleri çok rahat kompanse edebiliyoruz. Kaldı ki Türkiye dinamik bir ülke malum birkaç aylık dışardan kaynaklı dönemsel kriz olsa da çok rahat kendini toparlıyor. Bu manada bence bu da bir avantaj. Katılım bankacılığı açısından daha sağlıklı olduğunu düşünüyorum. Katılım bankacılığı çok agresif piyasada olmaz. Ayakları yere basar. Özel bankalarda bunu zaman zaman görürüz piyasaya acayip girer inanılmaz fiyatlamlar yapar. Bir girer sonra kısa bir süre sonra çıkar. Katılım bankaları özellikle kamu katılım sürekli piyasadadır. Sonuç olarak müşteri açısından da daha istikrarlı bir alan olarak görüyorum katılım bankalarını.

-Diğer soruya geçiyorum. Müşteri açısından katılım bankacılığının kullanımında yapılacak işlemlerin faturalandırılmasının müşteri portföyü üzerine nasıl bir etkisi vardır?

-Şimdi zaten bunu katılım banları ile çalışan müşteri biliyor. Eğer bilmiyorsa konvansiyonel bankalarla çalışıyorsa biz bunu anlatıyoruz zaten. Esasında bu birçok müşteri için sıkıntı oluşturmuyor. Biz ağırlıklı olarak reel sektörde olduğumuz için ha müşteriye biz ödemişiz o satıcıya ödemiş ha biz satıcıya ödemişiz. Müşteri bunu problem yapmıyor. Çünkü bu yapılan iş neticede güzel bir iş. Sonuç da para sürekli kayıt altında kaybolmuyor. Ekonomi içerisinde bu da açıkçası güzel bir şey. İstisnai olarak faturanın olmadığı veya işlem özelinde nakit finansmanı yapıldığı durumlarda biz buna teverrüt diyoruz. Bu istisnai bir modellemedir. Suistimal edilmemek kaydıyla.

-Teşekkürler müdürüm. Son soruya geçiyorum. Katılım bankalarında kullanılan fonun direkt yatırıma dönüşmesi durumuna karşın konvansiyonel bankacılıkta kullanılan kredinin tüketim amacıyla kullanılmış olması mümkündür. Bu durum müşteri portföyünü nasıl etkilemektedir?

-Bizim portföy zaten %95 yatırım amaçlı ve reel sektör. Hammadde alımı, mamul alımı, makine alımı, ithalat, ihracat bu yerlerde varız. Tabi tüketiciye yönelik ürünlerimiz var mı? Var. Örneğin konut var, araç var, ihtiyaç kartımız var. Burada yine bir ürün var. Burada da yine müşteriye bir kart veriyoruz. Müşteri gidip yine ihtiyacını alıyor. Yine nakit vermiyoruz. Müşteri ev almıştır. Perde alacaktır, dolap alacaktır gibi. Biz her halükarda yine ekonominin içerisinde oluyoruz. Parayı müşterinin cebine koymadığımız için müşteri bu parayı alıp istediği gibi kullanma hakkına sahip olmuyor. Biz müşterinin

orada ihtiyacını görüyoruz. Bizim açımızdan sıkıntı olduğunu düşünmüyorum. Nakit ihtiyacı olan müşteriler azda olsa var. Tabi biz bunlara yeterli karşılığı veremiyoruz. Yatırım, hizmet gibi yerlerde biz varız.

-Çok teşekkür ederim. Vakit ayırdığınız için.

-Biz teşekkür ederiz. Çalışmalarınızın devamını dileriz.

3.MÜLAKAT

-Merhabalar. Katılım bankası şube yöneticisi ile gerçekleştireceğimiz görüşmeye ilk soru ile başlamak istiyorum.

-İlk önce hoş geldiniz. Tabi ki başlayabiliriz.

-Konvansiyonel bankacılığının risklerini katılım bankacılığına göre nasıl buluyorsunuz?

-Konvansiyonel bankalarının riskleri genelde topladıkları mevduata net bir gelir sundukları için katılım bankalarına göre daha risklidir. Elde ettikleri getiriye sağlamakla meşgul oluyorlar. Katılım bankacılığında biz elde ettiğimiz gelirden belirli bir şekilde kar payı veriyoruz müşterilerimize. Bu şekilde bir riski var. İlave olarak kredi bacağından baktığımız zaman konvansiyonel bankalar sizin ne alacağınızla pek ilgilenmiyorlar. Daha çok onlar verdikleri parayı daha fazlasıyla alma düşüncesindedir. Katılım bankacılığında bu böyle değil. Katılım bankalarında bu verilen finansman muhakkak bir mala ya da hizmete dönüşmesi gerekmektedir. Böyle olunca da firma sıkıntıya girse bile aldığı malı daha düşük bir bedelle elinden çıkarırsa tabi iyi niyetliyse katılım bankalarına olan borçlarını ödeyebilirler. Bana göre en büyük risk hem getirilerine işin başında net bir tutar belirlemeleri hem de verdikleri kredileri bir nedene sonuca bağlamamaları. Bizde böyle değil. Biz hem kaynağı hem de yatırımı sorgularız. Biz bunu şöyle düşünüyoruz. Kaynak temizse sonuçta temiz oluyor. Örnek olarak siz geldiniz. Milli piyangodan ikramiye çıkmış. Bana nasıl değerlendiririz diye sorduğunuzda ben teşekkür edip sizi konvansiyonel bankalara yönlendirmek zorundayım.

-Pekala, diğer soruya geçiyorum hemen. Katılım bankacılığında enstrüman eksikliği nasıl giderilebilir?

-Bizim katılım bankaları olarak enstrüman eksikliği açısından en büyük olanı nakit ihtiyaç. Yani likit. Müşterinin biz diğer türlü taleplerine karşılık verebiliyoruz. Makine alacaktır, iş yeri alacaktır, hammadde alacaktır bunların hepsine bir şekilde ürünümüz var. Hatta mobilya alacaktır evini tadilat ettirecektir bunlara da bir kart ürünümüz var. Bireysel kredilerde gelen taleplerin geneli nakdi para. Bu parayı da sorguladığımızda esasında o paranın da gideceği bir yer katılım bankacılığının bir ürünü ile buluyor. Belki mobilya alacaktır, evini tadilat ettirecektir. Biz teklif ediyoruz ama müşteri ben ustalardan fatura mı toplayacağım diyebiliyor ya da uğraşmak istemiyor. Konvansiyonel bankalara baktığımızda ise kredi notu iyi ise yarım saat içerisinde tüm ihtiyacınızı karşılayabilirsiniz. Bu da insanların hoşuna gidiyor. Bizim piyasada en az olduğumuz kısım burası ihtiyaç kredileri. Bunu tamamen çözmeye şansımız yok. Olmayacakta ama kırtasiyeyi kolaylaştırarak müşteri ihtiyaçlarına karşılık vermeye çalışıyoruz. Son dönemlerdeki çalışmaların geneli bunlara yönelik. Mobilyacılarla anlaşma yapıyoruz vb. çalışmalar yapılıyor. Bizim verdiğimiz kartla gidip sadece mobilya alabilirsiniz. Gidip sarraftan altın alamazsınız ve tek seferlik işlem yapabiliyorsunuz.

-Ekleme istediğiniz bir husus var mı?

-Teşekkürler.

-Katılım bankacılığını acil ihtiyaçları karşılamadaki likidite eksikliği açısından konvansiyonel bankacılık ile kıyasladığımızda neler söylemek istersiniz? Çözüm önerileriniz?

-Müşterinin ihtiyacı acil tamam ama gerçekte nakit olmasa da çözülebilecek bir ihtiyaç. Bizim onu bilmemiz gerekiyor. Bazen müşteri geliyor bana nakit kredi lazım diyor. Biz yok dediğimizde dönüp gidiyordu. Böyle demiyoruz artık. Şimdi müşteri oturduğu zaman bir çay içme esnasında şunu soruyoruz siz nakit kredi istiyorsunuz ama ne için istiyorsunuz. Sonrasında müşteri sebep olarak örneğin çocuğun özel okulu için dediğinde bizde müşteriye eğitim kart verelim sizde bunu okul kaydı için kullanın dediğimizde inanan bu da müşterinin hoşuna gidiyor. Yarım saat içerisinde limitini tahsis edip ihtiyacına karşılık verince müşteride memnun oluyor. Hem bu şekilde nakit taşıma riskini de minimize ediyoruz. Resmiyette de devlete esas olarak çok büyük katkımız oluyor katılım bankaları olarak. Biz faturasız işleme müsaade etmediğimiz için bizim katılım bankaları olarak yaptığımız işlemler kaydi. Devletin burada bir vergi

kaybı, kdv kaybı olmuyor. Biraz bunun için katılım bankalarının devlet tarafından desteklenmesi gerektiğine inanıyorum. 3 kamu katılım bankamız var evet ama maalesef bankacılık sektör açısından baktığımızda bankacılık payı %5' i hala geçemiyoruz. Burada esas olan bence katılım bankacılığının anlatılmasıdır. Bizler eğer başta üniversiteler olmak üzere anlatılırsa sizin gibi mesela çalışmalar yapılırsa daha güzel sonuçlar alınır diye düşünüyorum.

-Müdürüm eklemek istediğiniz bir husus var mı?

-Yok teşekkürler.

-Hemen diğer soruya geçelim o zaman. Rekabet açısından iki bankacılığı kıyasladığımızda katılım bankacılığı ile konvansiyonel bankaları nasıl yorumlarsınız?

-Esasında bizim kanayan yaralarımızdan bir tanesi. Aynı kulvardayız, aynı kanunlara tabiyiz, BDDK' a bağlıyız. Fakat bazı ürünleri biz kullanamıyoruz. Topladığımız mevduatların bir kısmını MB' de bloke etmek zorundayız. MB' de bu toplanan paralara bir getiri vermek zorunda. Biz buradan elde edilen getiriyi karın içerisine koyamıyoruz. Konvansiyonel bankaların öyle bir kaygısı yok. Bunu da kendi kredi maliyetlerine yansıtığı için bizden daha düşük maliyetli kredilendirmeyi kolaylıkla yapabiliyor. Rekabette 1-0 öne geçiyorlar. Bizde son dönemlerde onlara yaklaştırmaya başladık. Nasıl yapıyoruz? Bizde topladığımız mevduatları sukuk yapıyoruz. Elde bulunan paraların bir maliyeti var. Elde ne kadar para bulundurursanız o kadar maliyeti olur. Bizde minimize edip karlılığımızı artırıyoruz. Ne yapıyoruz? Piyasaya kredi veriyoruz, artan kısmı ile sukuk yapıyoruz, kıymetli maden alım-satımı yapıyoruz. Bu nedenle şu an artık daha rahat rekabet ediyoruz. Buna ilave olarak ek bir artımız topladığımız mevduatları dağıtırken garanti bir puanlamamız yok. Bize gelen eleştirilerde şu şekilde oluyor. Konvansiyonel bankalar 10 puan verirken sizde 9,5 puan veriyorsunuz ve neticesinde sizde aynısınız. Cevap olarak şöyle söylüyoruz tamam biz kar-zarar kuruluşuyuz. Aynı piyasada olup, aynı şartları taşıyıp onlardan uzak olma şansımız yok diyoruz. Onlara yakın oranlarımız olsun ki onlarla rekabet edebilelim. Bir diğer rekabet noktası ise nakdi kredi. Onlar açık ara öndeler.

-Diğer soruya geçiyorum. Müşteri açısından konvansiyonel bankacılık ile işlem yaparak kesin net bir gelir elde etmek mi? Yoksa kar zarar ortaklığı olan katılım bankacılığı ile işlem yapmak mı daha riskli olarak algılanmaktadır?

- Müşteri açısından risk katılım bankacılığında daha çok gözükyor. En çok değer verdiğiniz yılların birikiminizi götürüp bir katılım bankasına emanet ediyorsunuz. Ne getireceğini bilemeden. Buna kar-zarar deniyor. Yaklaşık 20 yıldır katılım bankacılığında çalışıyorum. Katılım bankaları katılım hesaplarında hiç zarar açıkladı mı? Açıklamadı. Bu tepki çeken konulardan birisi. Hem kar-zarar diyorsunuz hem zarar etmiyorsunuz? Şunu izah etmek gerekir. Benim bir havuzum var. Havuzumdaki 1000 müşteriden mevduat topluyorum. Bu mevduatları da 1000 esnafa kredi olarak veriyorum. Bu kredilerin elbette 10 tanesi batıyor. Ama bu havuz o kadar büyük bir havuz ki o batan krediler sizin karınızı 100 değil 95' e düşürür. Yine kar edersiniz. Fakat karlılığınız düşer. Anaparanızı düşürmez. Anapara düşerse bir diğer sene zaten siz olmazsınız demektir. Konvansiyonel bankalarda ki gelir insanların hoşuna gidiyor. Ne alacağını biliyor. Türkiye' de ekonomi bazen çok dalgalı olabiliyor ve bu dezavantaja dönüşüyor. Bankalar net bir geliri tebliğ ettikleri için o anki ekonomik gelişmeleri anında yansıtıyorlar. Bir anda % 20 faiz oranı varken %10 olarak açıklayabiliyorlar. Biz yaptığımız ticaretten dolayı kar açıkladığımız için bizim karlılığımız nasıl oluyor % 20 olarak başlıyor, 19' a düşüyor, 18' e düşüyor. Bankaların nakde ihtiyacı olduğu zaman direkt 20 diyebiliyorlar. Bu seferde biz zorlanıyoruz. Çünkü biz 10-11 diye çıkabiliyoruz. Genelde düşüşler katılım bankaları avantajlı, yükselişler konvansiyonel bankalar avantajlı konuma düşüyor.

-Diğer bir soruya geçiyorum. Bankalara küresel krizlerin etkisi ya da iflas riski açısından katılım bankacılığı ile konvansiyonel bankacılığı karşılaştırsak sizce hangisi daha dayanıklıdır?

-Katılım bankasında çalışıyorum diye değil ama bana göre katılım bankaları daha dayanıklı diye düşünüyorum. Niye böyle düşünüyorum? Şimdi katılım bankalarının yönetim kurulları ya da ortakları aynen müşterinin bakış açısıyla bakıyor. Kar-zarar olarak yani. Ciddi karlılıklar oluşuyor. Lakin bu ortaklar kar almıyorlar. Söylemleri şu şekilde bunu da sermayeye ekleyin. Görüyoruz dünyayı sarsan krizlerde o çok büyük dediğimiz bankalar hemen personel azaltmaya gidiyorlar ya da şubeler kapanıyor. O

kadar sene katılım bankasında çalıştım herhangi bir şube kapanışını görmedim. Ufak tefek muhakkak bir şeyler oluyor. Ciddi şube kapattı, personel ayırımına gitti yok. Konvansiyonel bankalar gibi çok şükür yaşamadık, bundan sonrada yaşamayız umarım. İnşallah konvansiyonel bankalarda yaşamaz.

-Müdürüm diğer soruya geçiyorum. Müşteri açısından katılım bankacılığının kullanımında yapılacak işlemlerin faturalandırılmasının müşteri portföyü üzerine nasıl bir etkisi vardır?

-İşlemlerim resmi boyutunu artırmak için katılım bankalarının devlet tarafından çok ciddi desteklenmesi lazım. Biz ne kadar dikkat ediyor olsak da piyasada çok gayri resmi ciro var. Devlet bu cirodan hiçbir şekilde vergi alamıyor. Bu da normalleşmiş. Müşteri işlem yapacağı zaman fatura almasam ne olur? Gibi bir yaklaşımda bulunur. İndirim alabilmek için. Bu bir pazarlık konusuymuş gibi adeta oturmuş bir durum söz konusu. Biz katılım bankaları olarak sadece fatura demeyelim resmi belge ile işlem yapıyoruz. Biz çiftçiden de ürün alıyoruz. Müstahsil makbuzu denilen bir evrak var. Aslına bakarsanız yapılacak her işlemin bir belgesi var. En güzeli en doğrusu Müslüman olarak da olması gereken bu yaptığımız ticaretin içerisinde devletin de bir payı var. Devletle helalleşemezsiniz. Kişilerle bir şekilde helalleşirsiniz tamam ama. Mesela ben katılım bankasında çalışıyorum. Bu işletmede eğer faiz girdisi oluşursa diğer faiz hassasiyeti olan müşterilerim ile helalleşmem gerekiyor. Bu da mümkün değil. O yüzden ateşe elinizi sokmayın. Biz onu uygulamaya çalışıyoruz. Biz her türlü işlemi belgelendiririz. BDDK' da bizi bu şekilde denetler. Şöyle de bir durum var diğer taraftan. Alıcı ve satıcı anlaşıyorlar. Biliyorlar ki katılım bankaları faturasız işlem yapmaz. Finansman sonrası faturayı iptal ettiriyorlar. Biz bunu tespit ettiğimiz an kırmızı çizgiyi çekiyoruz. Krediyi kapatırız. Bu müşteri artık katılım bankaları ile işlem yapamaz. TKBB var oraya da bildirebiliyoruz.

-Katılım bankalarında kullanılan fonun direkt yatırıma dönüşmesi durumuna karşın konvansiyonel bankacılıkta kullanılan kredinin tüketim amacıyla kullanılmış olması mümkündür. Bu durum müşteri portföyünü nasıl etkilemektedir?

-Bizim katılım bankalarında kullandığımız kredilerin büyük çoğunluğu yatırıma gider. Mesela nasıl gider? Bizim en sevdiğimiz ürün leasingdir(Makine alımı).

Konvansiyonel bankalar direkt leasing yapamazlar. Her konvansiyonel bankanın leasing kuruluğu vardır. Katılım bankalarında ise ticarete destek amaçlı kuruldukları için direkt kendi bünyemizde leasing yapabiliyoruz. Leasing çok güzel ve katılım bankacılığına uygun bir ürün. Neden? Mal benim fatura bana kesilir. Ben yatırımcıya kiraya veririm. Vade sonunda da ben bu malı tekrar size geri iade ederim. Tam katılım bankacılığı ile birebir bir ürün. İstihdamı artırıcı bir üründür. Bunun yanı sıra işletme alımı, fabrika kurulumu vardır. Biz zaten müşterilerimize şunu izah etmeye çalışıyoruz. Yatırımlarınızı öz sermaye ile yapmayın. Yatırımlarınızı bizde gelin uzun vade de kullanın. Elinizdeki mevcut paranızı hammadde alımında kullanın diyoruz. Piyasada nakit paranın çok büyük bir gücü var. Eğer nakit paranız varsa çok ciddi indirimle hammadde alımı yapabilirsiniz. Eskinin bir sözü vardır. Mal alınırken kazanılır. Satarken değil. Diğer türlü konvansiyonel bankalarda alınan krediler genel manada tüketim amaçlı. Yanlış anlaşılmasın bu dediğim. Tatil için kredi var, kurban için kredi var, telefon için kredi var, yani hac umre için bile kredi var. İhtiyaç göstermek bile zorunda değilsiniz. Kredi notunuz iyi olsun. Banka bunu sorgulamıyor. Dönen para fiktif bir para. Normalde bankanın bu bir yatırıma dönüşün diye bir endişesi yok. Ama bizim olmak zorunda. Bu paranın ne kadarı geri gelsin istiyorsam yatırıma dönüştüğü kadarı size geri gelir zaten. Örnek veriyorum. Müşteri oturduğu evini almak istiyorsa başka, yatırım amaçlı bir ev alıyorsa başkadır. Çünkü insan oturduğu evi satmak istemez. Ama yatırım yaptığı evin taksitini ödeyemez durumda ise satar öder sıkıntı olmaz. Yatırım kredisi de aynen bu şekildedir. Tatil kredisi mesela banka canımımlı alacak diyor. Doğru alamıyoruz. Müşteri açısından konvansiyonel bankalar rahatlar bu konuda. Biz katılım bankaları olarak biraz daha ince eleyip sıkı dokuyoruz. Olması gerektiği gibi. Esasında krediyi verdiğiniz kişinin ahlakına bakmak lazım. Ya da inancına bakmak gerekir diyebiliriz. Teminatı aldık istediğimiz kadar alalım. Alan kişinin niyeti bozursa o kredi geri ödemesi çok zor hale geliyor. O teminatları satarım dediğinizde nakde dönüştürmek 3-4 yıl sürüyor. Prosedürü uzun bir süre. Biz işi sıkı tuttuğumuz için müşteriye kendi elimizle konvansiyonel bankalara yönlendirebiliyoruz. Bizimde katılım bankaları olarak tam manasıyla ticaretin piyasanın içerisinde olmamız gerekiyor. Müşteriye destek olmamız lazım. Bunu yaparken de bizim bir TKBB' miz var ama bizim bir kanunumuz yok. Ayrı bir kanunda toplanması gerekir. Konvansiyonel bankalarla aynı kanuna tabi olup farklı bir şekilde çalışma şansımız yok. Devletin bize

belirli bir oranda zarar etme olanağı da vermesi gerekir diye düşünüyorum. Ben çok teşekkür ediyorum size. İnşallah çalışmanız hayırlarla sonuçlanır.

-Bende çalışmama katkılarınızdan dolayı çok teşekkür ederim.

4.MÜLAKAT

-Merhabalar. Katılım bankası şube yöneticisi ile gerçekleştireceğimiz görüşmeye ilk soru ile başlamak istiyorum.

-Merhabalar, hoş geldiniz.

-Konvansiyonel bankacılığının risklerini katılım bankacılığına göre nasıl buluyorsunuz?

-Aynı sahada önceden olsaydı, bunun cevabı farklıydı. Katılım bankaları da konvansiyonel bankalar da reel sektörü finanse ediyor. Burada teminatlandırma yapısı açısından katılım bankalarının konvansiyonel bankalara göre daha güçlü olduğunu düşünüyorum. O yüzden katılım bankalarının riskin teminatlandırma avantajı nedeni ile riskin yönetim algısı daha yüksek olduğunu düşünüyorum.

-Katılım bankacılığında enstrüman eksikliği nasıl giderilebilir?

-Şu anda artık çok ciddi bir ayırım yok bence katılım bankaları ve konvansiyonel bankalar olarak benziyoruz. Risk farkı olmadığını düşünüyorum. Benzer risklerle karşılaşıyoruz. Sektör ortalamalarını ve takiplerin geri dönüşüm oranlarını karşılaştırdığımızda katılım bankaları olarak risk kalitesi anlamında sektörden kısmi ayrılmaktayız. Katılım bankacılığı konvansiyonel bankalara alternatif olarak düşünerek aynı ürünlere benzer ürünler oluşturmaya çalışmak yanlış bir düşüncedir. İslami çerçevede kalacak şekilde ürünlerle iktisadi sistem geliştirilmeli.

-Eklemek istediğiniz bir husus var mı?

-Yok teşekkürler.

-Katılım bankacılığını acil ihtiyaçları karşılamadaki likidite eksikliği açısından konvansiyonel bankacılık ile kıyasladığımızda neler söylemek istersiniz? Çözüm önerileriniz?

-Londra Metal borsası aracılığıyla emtia alımı yapılarak çözülmektedir. Türkiye' de tarıma dayalı bir borsa sistemi ile alternatif sistem arayışı devam etmektedir. Ayrıca

sermaye artırımını ve şube sayılarını artırarak bu eksiklik giderilebilir. Şubeden kastım yeni şube, yeni müşteri, yeni mevduat demek.

-Rekabet açısından iki bankacılığı kıyasladığımızda katılım bankacılığı ile konvansiyonel bankaları nasıl yorumlarsınız?

-Mevcut sistemin konvansiyonel bankalar merkezli kurulması sebebiyle gerek kaynağa ulaşma gerekse kaynağı kullanma çeşitliliğinin fazla olması sebebiyle konvansiyonel bankacılık daha avantajlı. Pazarda ki payımız %6,2 oldu. Oranlar açısından yakın oranlar verebiliyoruz. Genel anlamda konvansiyonel bankaların daha avantajlı olduğunu düşünüyorum.

-Müşteri açısından konvansiyonel bankacılık ile işlem yaparak kesin net bir gelir elde etmek mi? Yoksa kar zarar ortaklığı olan katılım bankacılığı ile işlem yapmak mı daha riskli olarak algılanmaktadır?

-Katılım bankası daha riski azaltmaktadır. Niye katılım bankaları? Çünkü net gelir belirtmiyor. Konvansiyonel bankalarda net bir oran belirtilmektedir. Biz kullandığımız fonlamaya göre oran veriyoruz. Biz de net bir getiri garanti olmadığı için bizle işlem yapmak normal bir müşteri açısından daha riskli gelir.

-Diğer soruya geçiyorum. Bankalara küresel krizlerin etkisi ya da iflas riski açısından katılım bankacılığı ile konvansiyonel bankacılığı karşılaştırırsak sizce hangisi daha dayanıklıdır?

-Katılım bankacılığı daha dayanıklıdır. Sebebi 2008 krizinin aşırı finansallaşma tezgahüstü işlemler ile balon bir finansal yapıdan kaynak olması için katılım bankacılığı reel ekonomi içinde olup mal hizmet finansmanı yaparak o balon dışında olmuştur. Sanırım bugüne kadar 30' a yakın Türkiye' de banka iflas etmiştir. Bunun sadece 2' si katılım bankası. Burada açıkça görebiliyoruz ki katılım bankaları daha sağlam.

-Müşteri açısından katılım bankacılığının kullanımında yapılacak işlemlerin faturalandırılmasının müşteri portföyü üzerine nasıl bir etkisi vardır?

-Katılım bankacılığında müşterinin yabancı kaynak kullanımının faturalı olması münasebetiyle gerçek bir finansal hizmet etmesi münasebetiyle açığa borçlanma söz konusu değildir. Konvansiyonel bankalarda ise sorgusuz sualsiz açığa kredi kullandırımı söz konusu olabiliyor. Bu da müşteri portföyünün sağlıklı

borçlandırılmadığını gösteriyor. Katılım bankalarında ise müşteri sağlıklı borçlandırılarak ticaretin içerisinde kalarak risk kalitesini artırmaktadır.

-Son soruyu soruyorum. Katılım bankalarında kullanılan fonun direkt yatırıma dönüşmesi durumuna karşın konvansiyonel bankacılıkta kullanılan kredinin tüketim amacıyla kullanılmış olması mümkündür. Bu durum müşteri portföyünü nasıl etkilemektedir?

-Burada bir önceki soruda da olduğu gibi normalde katılım bankalarında kullanılan fon direkt yatırıma dönüşmesi muhtemeldir. Konvansiyonel bankalarda sorunuzda olduğu gibi tüketim amaçlı fonlama da yapılabiliyor. Bu müşteri açısından kredi geri ödemesi durumu için pek sağlıklı olduğunu düşünmüyorum. Bizde ise mutlak suretle kredi finansmanlarımız yatırıma dönüşür. Bize gelen müşteri zaten ne işlem yapacağını bilerek geldiği için çok da olumsuz bir etkisi olduğu söylenemez.

-Çok teşekkür ediyorum. Vakit ayırdığınız için.

-Biz teşekkür ederiz.

5.MÜLAKAT

-Merhabalar. Şu anda konvansiyonel banka şube yöneticisi ile gerçekleştireceğimiz mülakata ilk soru ile başlamak istiyorum.

-Merhabalar. Hoş geldiniz.

-Katılım bankacılığının risklerini konvansiyonel bankacılığa göre nasıl buluyorsunuz?

-Konvansiyonel bankalara göre katılım bankaları daha esnek olmadıklarını düşünüyorum. Bu müşteriler açısından dezavantaj oluşturmaktadır. Örneğin bir kurulları var. İşte bu kurulların görüşlerine göre hareket ediyorlar. Firma her durumda anlık hızlı cevap bekliyor. Bazen müşteri beklemiyor böyle durumlarda. Bizden gidip konvansiyonel bankalardan işlemini yapabiliyor.

-Kredi geri dönüşümü riski için katılım bankalarını konvansiyonel bankalarla kıyasladığımızda müşteri portföyü açısından bu risk nasıl algılanmaktadır?

-Katılım bankaları genellikle bir malın alımını finanse ettiği için kredi geri dönüşüm riskinin daha düşük olduğunu düşünüyorum. Paranın verilmiş amacı yatırım kaynağı belirli olduğu için dezavantajı düşük olduğunu düşünüyorum.

-Konvansiyonel bankalar açısından likidite riski nasıl önlenebilir? Çözüm önerileriniz?

-Genel itibarıyla ülkenin genel bir sorunu kredi vadelerinin yüksek olması. Son dönemde işe devam, KGF teminatlı krediler likidite sıkıntısı oluşturuyor. Bankaları yurtdışı sendikasyon kredilerine yönlendiriyor. Bu şekilde yönlendirilmeye çalışılıyor. Çözüm önerisi olarak mevduatı yönetme açısından devlet destekli uzun vadeli ürünler çıkarmamız gerekiyor. Fon bulma konusunda çok yetenekli olduğumuz söylenemez. Yastık altı altınların ortaya çıkarılması gibi ürünler oluşturulması ve likidite vade programı yapılması gerekiyor.

-Diğer bir soruya geçiyorum. Rekabet açısından iki bankacılığı kıyasladığımızda katılım bankacılığı ile konvansiyonel bankaları nasıl yorumlarsınız?

-Rekabet açısından pazardaki Payı %4,9 civarı. Bu yüzden rekabet durumları zaten yok. Özellikle Konya, Urfa ve Ankara gibi yerlerde faiz hassasiyeti olan yerlerde rekabet onlara kayıyor. Katılım bankaları sermaye birliklerine yönelmesi gerekiyor. Bankalar bunu yapamıyorlar. Ülkemizde hala ihracat ve üretim konvansiyonel bankalarda yeterli değil. Bu yöntemle katılım bankaları kendi lehlerine rekabet açısından pozitif etki oluşturabilir.

-Konvansiyonel bankacılığı sermaye yetersizliği riski açısından nasıl değerlendirirsiniz? Çözüm önerileriniz nelerdir?

-Bankacılık sektörü genel problemi öz kaynakların sürekli düşmesidir. Faiz dışı gelir azaltması BDDK tarafından bu sermaye gelişimini kısıtlamaktadır. Çözüm önerisi kim para kazanıyorsa bir sektörden o sektöre yatırım yaparsa bu sorun çözülür diye düşünüyorum. Banka enflasyonun altında oran verirse karlılık olmaz. Belki bankalar bazı kalemlerinde bankacılık işlemlerinde serbest masraf alabilirse bu çözüm olabilir.

-Bankalara küresel krizlerin etkisi ya da iflas riski açısından katılım bankacılığı ile konvansiyonel bankacılığı karşılaştırsak sizce hangisi daha dayanıklıdır?

-Normal şartlarda katılım bankaları daha dayanıklıdır. Yatırım işleri olduğu için yani katılım bankaları direkt olarak yatırımı finanse etmeye çalıştıkları için daha dayanıklı olması gerekiyor. Bankacılık sektöründe Katılım bankalarının payı düşük olduğu için büyüklük anlamında Türkiye’de konvansiyonel bankalar daha dayanıklı görünüyor. Buna şöyle diyebiliriz olması gereken ve olan.

-Müşteri açısından konvansiyonel bankacılık ile işlem yaparak kesin net bir gelirdede etmek mi? Yoksa kar zarar ortaklığı olan katılım bankacılığı ile işlem yapmaktır mı daha riskli olarak algılanmaktadır?

-Bu biraz inanışla alakalı bit durum. Faiz hassasiyeti olan müşteriler konvansiyonel bankaları tercih etmezler bir de ikisiyle birlikte çalışan getiriye net bilmek isteyen müşteriler daha çok konvansiyonel bankalarla çalışıyorlar. Bunu net ayırmak gerekir.

-Dijitalleşmenin konvansiyonel bankalarda operasyonel riski nasıl etkileyeceği hakkında neler düşünüyorsunuz?(Teknolojik, organizasyon vb.)

-Burada teknolojinin artması ile birlikte şube içi yoğunluğunun azalma ve işlemlerin şube dışı yapılması gibi bir durum var. İşte ATM telefon bankacılığı internet bankacılığı kat ve kat arttı. Özellikle korona ile birlikte hem ticari hem bireysel sözleşmeler dahil talimatla ve diğer ADK ‘lar ile yapılmakta. Teknolojik gelişmelerin yani dijitalleşmenin banka yararına olduğunu düşünüyor gelecek yıllarda tamamen bu şekilde işlemlerin yapılacağını düşünüyorum.

-Konvansiyonel bankalarda ihtiyaç kredilerinde müşterilerden kullanım yerleri ve faturaları gibi evraklar talep etmesi gündemde. Bu konu ile ilgili olarak fon kullandırımında tüm bankalar aynı hale gelmiş olacak. Böyle bir durumun ekonomi otoriteleri tarafından talep edilmesi, acaba katılım bankacılığında kullanılan bu sistemin daha uygun olduğu vurgusu olabilir mi?

-Kendi şahsi kanaatim bu yönde. Amacı dışında kredi kullanımı ekonomik gelişimi olumsuz etkilemektedir. Her iki taraf için de ihtiyacı karşılamaya yönelik kredi kullanımı yapılması uygundur. Ticaretin aktifinin atmasının ticari sistem için daha sağlıklı olduğunu düşünüyorum. Müşteri ziyaretlerinde bunu görüyorum. Banka açısından da devlet açısından da uygun olduğunu düşünüyorum. Bunu da hükümetin gerçekleştirmek istediğini görüyoruz.

6.MÜLAKAT

-Merhabalar. Şimdi konvansiyonel banka şube yöneticisi ile gerçekleştireceğimiz mülakata ilk soru ile başlamak istiyorum.

-Merhabalar. Hoş geldiniz.

-Katılım bankacılığının risklerini konvansiyonel bankacılığa göre nasıl buluyorsunuz?

-Katılım bankaları daha az riskli. Sebebi her yapılan işlemin karşılığı var. Kar-zarar ortaklığına dayandırılan işlemler yapılmakta. Kredilendirmelerde karşılığı olan hammadde ve benzeri işlemler yapmakta. Bu yüzden katılım bankacılığı daha az riskli bana göre.

-Kredi geri dönüşümü riski için katılım bankalarını konvansiyonel bankalarla kıyasladığımızda müşteri portföyü açısından bu risk nasıl algılanmaktadır?

-Faiz duyarlılığı olduğu için borç ödemede de sıkıntı yaşanmamakta. O müşteriler daha duyarlıdır. Bizim daha riskli olduğumuzu düşünüyorum. Çünkü karşılıksız olarak kredi verebiliyoruz. Açığa kredi olarak kefaletsiz, kefaletli krediler olduğundan biz daha riskli olarak görünmekteyiz.

-Konvansiyonel bankalar açısından likidite riski nasıl önlenebilir? Çözüm önerileriniz?

-Tabana yaygın bir mevduat politikası uygulayarak çözüme ulaşılabilir. Riski yayarak toplanan mevduatları kredilendirirsek çözüm olabilir. Faiz oranının yükselmesi ile likidite toplamak bize göre daha kolay.

-Diğer bir soruya geçiyorum. Rekabet açısından iki bankacılığı kıyasladığımızda katılım bankacılığı ile konvansiyonel bankaları nasıl yorumlarsınız?

-Onların çerçevesi dar. Karşılık talep etmeleri, fatura istemeleri gibi kısıtlayıcı prosedürleri var. Biz ihtimali bile kredilendiriyoruz. Bizim hareket kabiliyetimiz daha hızlı. Hızlı aksiyon alabiliyoruz. Katılım bankalarını konvansiyonel bankalara personel sayısı, şube sayısı olarak kıyasladığımızda şu an için çok zayıflar.

-Konvansiyonel bankacılığı sermaye yetersizliği riski açısından nasıl değerlendirirsiniz? Çözüm önerileriniz nelerdir?

-Sermaye yeterliliği riski devlet bankalarında gerektiğinde sermaye artırımını, hazineden aktarım yoluyla çözülebilir. Karlılığı öngörebildiğimizden halka arz bile yapılsa çözülebilir. Çünkü bizi işleten ana etken faizdir. Özellerde ise sermayedarlar akçe artırımına gitmeli ki sermaye yetersizliğini giderebilirsin.

-Bankalara küresel krizlerin etkisi ya da iflas riski açısından katılım bankacılığı ile konvansiyonel bankacılığı karşılaştırsak sizce hangisi daha dayanıklıdır?

-Katılım bankaları daha az risklidir. Bizim daha riskli olduğumuzu düşünüyorum. Açığa kredi örneği ve şahsi taahhüt kredileri kullanılabiliyoruz onlar kullanırmıyor. Katılım bankaları daha dayanıklıdır. Fonlama konusunda örneğin biz yarım bir projeye kredi verirken katılım bankaları bu şekilde işlem yapmazlar.

-Müşteri açısından konvansiyonel bankacılık ile işlem yaparak kesin net bir gelir elde etmek mi? Yoksa kar zarar ortaklığı olan katılım bankacılığı ile işlem yapmak mı daha riskli olarak algılanmaktadır?

-Faiz hassasiyetini işlemde ön plana çıkarmıyorsa katılım bankaları daha risklidir. Konvansiyonel bankalar daha az riskli ve garanti. Faiz hassasiyeti varsa da zaten bize gelmez. Onlarla işlem yapar ve riskin bir önemi kalmaz.

-Dijitalleşmenin konvansiyonel bankalarda operasyonel riski nasıl etkileyeceği hakkında neler düşünüyorsunuz?(Teknolojik, organizasyon vb.)

- Otokontrolü dijitalleşmenin daha güvenilir ve kolay olduğunu düşünüyorum. Buna aşırı derecede yatırım yapılmalı kurum operasyonu maliyetleri azalışa gidip karlılığı artırabilir.

-Konvansiyonel bankalarda ihtiyaç kredilerinde müşterilerden kullanım yerleri ve faturaları gibi evraklar talep etmesi gündemde. Bu konu ile ilgili olarak fon kullandırımında tüm bankalar aynı hale gelmiş olacak. Böyle bir durumun ekonomi otoriteleri tarafından talep edilmesi, acaba katılım bankacılığında kullanılan bu sistemin daha uygun olduğu vurgusu olabilir mi?

-Temel mantık budur. Bence de daha uygundur. Yapılan işlemin karşılığını görmek gerekiyor. Bundan dolayı ilerleyen zamanlarda yaygınlaşacaktır. Fatura talep edersin ama ödeme satıcı tarafına aktarılmalı. Mal karşılığı satıcıya gönderilmesi şeklinde yapılması uygundur. Örneğin bir kredi de fatura karşılığı kredi kullandırdık. 6 ay sonra

makine alımı kredisiydi. Müşteri vazgeçti. Bizim kullandırdığımız kredi sanal olmuş oldu. Normalde müşteri firmadan alsaydı makineyi. Biz satıcıya gönderseydik parayı. Firma makineyi alıcıya teslim edecekti. Şimdi müşteri vazgeçti kredi geri dönmüş oldu.

-Değerli vaktinizi ayırdığınız için çok teşekkür ederim.

-Biz teşekkür ederiz.

7.MÜLAKAT

-Merhabalar. Şimdi konvansiyonel banka şube yöneticisi ile gerçekleştireceğimiz mülakata ilk soru ile başlamak istiyorum.

-Merhabalar. Hoş geldiniz.

-Katılım bankacılığının risklerini konvansiyonel bankacılığa göre nasıl buluyorsunuz?

-Katılım bankacılığında, konvansiyonel bankacılıktan farklı olarak kredilendirmede çoğunlukla fatura karşılığı finansmanların sağlanıyor olması, finansmanın hangi alanda kullanıldığının net olarak görülmesini sağlamakta, dolayısıyla risk yönetiminin daha etkin yapılmasını sağlayabilmektedir.

-Kredi geri dönüşümü riski için katılım bankalarını konvansiyonel bankalarla kıyasladığımızda müşteri portföyü açısından bu risk nasıl algılanmaktadır?

-Konvansiyonel bankacılıkta, bireysel işkollarında tüketici kredisi, ticari segmentler de ise işletme sermayesi ihtiyacının finansmanı amaçlı kullanılan spot ya da rotatif tipinde krediler her ne kadar bireyin ya da firmanın finansmanında kullanılmış olsa da kullanım amacı tam olarak gözlemlenemediği için katılım bankacılığına kıyasla nispeten yüksek riskli bir finansman uygulaması olduğunu söyleyebiliriz.

-Konvansiyonel bankalar açısından likidite riski nasıl önlenebilir? Çözüm önerileriniz?

-Konvansiyonel bankalar katılım bankalarına kıyasla daha geniş ve daha global likidite erişim imkanlarına sahiptir. Dolayısıyla konvansiyonel bankalarının likidite riskinin, katılım bankalarına kıyasen daha düşük olduğu kanaatine sahibim. Sermaye artırımını, ortaklıklar, sendikasyon kredileri gibi çözüm önerilerinde bulunabiliriz.

-Diğer bir soruya geçiyorum. Rekabet açısından iki bankacılığı kıyasladığımızda katılım bankacılığı ile konvansiyonel bankaları nasıl yorumlarsınız?

-Konvansiyonel bankaların daha geniş ürün yelpazesi ile hizmet veriyor olması, bununla beraber hem finansal hem de finansal olmayan hizmetlerin adet ve kalitesinin katılım bankalarına göre yüksek olması, rekabette konvansiyonel bankaları öne çıkartmaktadır.

-Konvansiyonel bankacılığı sermaye yetersizliği riski açısından nasıl değerlendirirsiniz? Çözüm önerileriniz nelerdir?

-Konvansiyonel bankacılık yapan finansal kuruluşların sermaye yeterlilik rasyoları, göreceli olarak katılım bankalarına göre daha yüksek seyretmektedir. 2019 yıl sonu itibariyle Sermaye yeterlilik rasyosu en yüksek olan 10 finansal kuruluş içerisinde sadece 1 adet katılım bankasının bulunuyor olması da sermaye yeterlilik rasyosunun konvansiyonel bankalarda daha etkin yönetildiğini göstermektedir. Diğer yandan, Basel kabul kriteri olan %8 ya da %8 in altında ülkemizde hiçbir finansal kuruluşun bulunmuyor olması, kısa ve orta vadede sermaye yeterlilik riskinin hiçbir finansal kurumda bulunmadığını işaret etmektedir.

-Bankalara küresel krizlerin etkisi ya da iflas riski açısından katılım bankacılığı ile konvansiyonel bankacılığı karşılaştırsak sizce hangisi daha dayanıklıdır?

- Global riskler için finansal kuruluşun konvansiyonel ya da katılım bankacılığı yapıyor olması etken değildir. Önemli olan, kriz öncesinde ilgili finansal kuruluşun aldığı finansal pozisyonlar ve beraberinde gelen sonuçların yönetimidir. Kriz öncesi kredi riskini, kur riskini, likidite pozisyonlarını ve sermaye yeterliliği etkin yöneten finansal kuruluşlar krizden nispeten az etkilenirken, bu riskleri doğru yönetemeyen finansal kuruluşlar daha fazla etkileneceklerdir.

-Müşteri açısından konvansiyonel bankacılık ile işlem yaparak kesin net bir gelir elde etmek mi? Yoksa kar zarar ortaklığı olan katılım bankacılığı ile işlem yapmak mı daha riskli olarak algılanmaktadır?

- Müşteriler açısından kar-zarar ortaklığı riskli algılanmaktadır. Neden? Çünkü kesin bir gelir elde etmek varken neden daha az bir getiri ihtimalini değerlendirsin ki müşteri. Burada tek ayırt edici nokta faiz hassasiyeti olabilir. Bu devreye girse ancak katılım bankalarına bir yönelme olur.

-Dijitalleşmenin konvansiyonel bankalarda operasyonel riski nasıl etkileyeceği hakkında neler düşünüyorsunuz?(Teknolojik, organizasyon vb.)

-Dijitalleşmenin operasyonel riske etkisinin pozitif olacağı kanaatindeyim. Arşivlenen ıslak imzalı kıymetli evrak, sözleşme vb. belgelerin kaybolma, çalınma, sehven imha edilme, yangın vb. birçok riski olmasına karşılık dijital süreçlerde bu risklerin tamamı ortadan kalkmaktadır.

-Konvansiyonel bankalarda ihtiyaç kredilerinde müşterilerden kullanım yerleri ve faturaları gibi evraklar talep etmesi gündemde. Bu konu ile ilgili olarak fon kullandırımında tüm bankalar aynı hale gelmiş olacak. Böyle bir durumun ekonomi otoriteleri tarafından talep edilmesi, acaba katılım bankacılığında kullanılan bu sistemin daha uygun olduğu vurgusu olabilir mi?

-Bu sistem her ne kadar kullanım yerinin net olarak görülebilmesine ve dolayısıyla kredi riskinin daha etkin yönetilebilmesine olanak sağlasa da ülkemiz ekonomi dinamiklerinin bu geçişe henüz tam olarak hazır olmadığını düşünüyorum. Bazı sektörlerde halen kayıt dışının resmi işlemlerden daha yüksek seyrettiği realitesi göz önüne alındığında, böyle bir geçiş ilk etapta satış fiyatların artmasına sebep olacak, akabinde de enflasyonist etki ile faiz oranlarının artmasına zemin hazırlayacak. Dolayısıyla şu aşamada böyle bir geçiş ile tüketici ihtiyaçlarının fatura karşılığı finanse edilmeye teşvik edilmesinin, orta vadede olumsuz etki yaratacağı kanaatindeyim. Lakin özellikle İskandinav ülkeleri gibi ekonomi çarklarının neredeyse tamamının bankacılık sistemi içerisinde döndüğü ekonomilerde böyle bir geçiş, kısa-orta ve uzun vadelerde süreklilik arz eden pozitif etki yaratacaktır.

-Gerçekten çok keyif aldım kendi adıma. Değerli vaktinizi ayırdığınız için çok çok teşekkür ediyorum.

-Biz teşekkür ederiz. Umarım faydalı olmuştur.

8.MÜLAKAT

-Merhabalar. Şimdi konvansiyonel banka şube yöneticisi ile gerçekleştireceğimiz mülakata ilk soru ile başlamak istiyorum.

-Merhabalar. Hoş geldiniz.

-Katılım bankacılığının risklerini konvansiyonel bankacılığa göre nasıl buluyorsunuz?

-Bana göre çok farklı değil. Çünkü adı katılım olsa da bütün rasyolar konvansiyonel bankacılık ile aynı sadece terimler ve terimlerin adı farklı.

-Kredi geri dönüşümü riski için katılım bankalarını konvansiyonel bankalarla kıyasladığımızda müşteri portföyü açısından bu risk nasıl algılanmaktadır?

-Şöyle söyleyeyim katılım bankacılığı kredi geri dönüşümü olarak murabaha tarafına daha güçlü yapabiliyorlar. Biz de normalde kullanılmıyor. Bizdeki şekli şu şekilde örneğin; bir adam 100 TL fatura karşılığı kredi kullanabilir. Bizde de bu şekilde işlemler yapılabiliyor. Daha çok muhafazakar banka olarak düşünürsek kredi geri dönüşüm daha kolay olur diye düşünüyorum.

-Konvansiyonel bankalar açısından likidite riski nasıl önlenebilir? Çözüm önerileriniz?

-Mevduat ve sermaye olarak ayırabiliriz. Sürekli büyüyen bir piyasa olduğu için bankacılık sektörü bana sorarsan bunun adını değiştirmek lazım. Bence insanları inançlarının suistimal edilmemesi gerektiğini düşünüyorum. Sermaye artışını niye yapması lazım? Krediyi artırması gerekir. Sermaye açığı olsun ve sermaye artırımını yapsın.

-Diğer bir soruya geçiyorum. Rekabet açısından iki bankacılığı kıyasladığımızda katılım bankacılığı ile konvansiyonel bankaları nasıl yorumlarsınız?

-Benim gözümde ikisi de aynı maalesef. Müşterilerden duyduğumuz ben kredi kullanmıyorum. MB riski var. Biz görüyoruz burada sorgulamada çıkıyor. Hocalar fetva verdi caiz diyorlar. Müşterilerden şunu bile duyduk. Örneğin müşteri kullandığı kredi için 10.000 lira masraf alınması gerekirken. 20.000 aldıklarını gördük.

-Konvansiyonel bankacılığı sermaye yetersizliği riski açısından nasıl değerlendirirsiniz? Çözüm önerileriniz nelerdir?

-Baktığımızda kamu hariç konvansiyonel bankaların %90 'ı yabancı ortaklıklar. Yabancıların niye gelmesi lazım kar etmesi için. Karlı mı sektör açıklanan rakamlar bunu gösteriyor. Çok fazla kar ediliyor. Sermaye karşılığı alınan kâra baktığımızda öyle değil.

Yanlış bilmiyorsam bankacılık kanunu gereği yapılan anlaşmada yaptığı yatırımı geri çekemiyor.

-Bankalara küresel krizlerin etkisi ya da iflas riski açısından katılım bankacılığı ile konvansiyonel bankacılığı karşılaştırırsak sizce hangisi daha dayanıklıdır?

-İkisi için de hem katılım bankacılığı hem konvansiyonel bankalar açısından aynı olduğunu düşünüyorum. Katılım ya da konvansiyonelden ziyade bankaların güçlü olması ile alakalı olduğunu düşünüyorum. Geçmişte de bunlar görüldü. Günümüzde de çekilmeyi düşünenler oldu kulislerden duyuyoruz. Küçük bankalarda böyle bir risk olduğunu düşünmüyorum.

-Müşteri açısından konvansiyonel bankacılık ile işlem yaparak kesin net bir gelir elde etmek mi? Yoksa kar zarar ortaklığı olan katılım bankacılığı ile işlem yapmak mı daha riskli olarak algılanmaktadır?

-Müşteri az riski bol getiriye seviyor. Baktığımızda eğer kişisel görüşün de bir sıkıntı yoksa katılım olmuş konvansiyonel bankacılık olmuş çok da önemli değil. Bir müşteri söyle söylemişti. Bizdeki 100 TL de mavi onlardaki 100 TL de mavi.

-Dijitalleşmenin konvansiyonel bankalarda operasyonel riski nasıl etkileyeceği hakkında neler düşünüyorsunuz?(Teknolojik, organizasyon vb.)

-Bunun güncel etkisini pandemide de gördük. Dijitalleşme çok çok önemli. Bizler bu süreçte home ofis olarak hizmet verdik. Örnek şu an Konya şubelerinde 100 müşteri varsa ortalama 10 yıl içerisinde 50' ye düşeceğini düşünüyorum. Bu şekilde operasyonel risk minimize edilmiş ve müşteri tarafına yıkılmış olacak. Üç dört kişilik şubeler hali hazırda gündemde.

-Konvansiyonel bankalarda ihtiyaç kredilerinde müşterilerden kullanım yerleri ve faturaları gibi evraklar talep etmesi gündemde. Bu konu ile ilgili olarak fon kullandırımında tüm bankalar aynı hale gelmiş olacak. Böyle bir durumun ekonomi otoriteleri tarafından talep edilmesi, acaba katılım bankacılığında kullanılan bu sistemin daha uygun olduğu vurgusu olabilir mi?

-Otorite ya da kanunundan ziyade bankacının nitelikli işlem yapması gerektiğini düşünüyorum. Örnek olarak müşteri 50.000 TL kredi istedi. Hemen vermemek gerek. Sorgulayarak vermemiz gerektiğini düşünüyorum. Müşteri sizi ilgilendirmez

diyememeli. Türkiye bankalar birliği ya da kamu otoritesi bu tür bankalara uygulama hususunda yön verebilmelidir. Bankacılık maalesef şu an finans sektörü değil hizmet sektörü haline geldi.

-Değerli vaktinizi ayırdığınız için çok teşekkür ederim.

-Biz teşekkür ederiz.

9.MÜLAKAT

-Müdürüm merhabalar. Kıymetli vaktinizi ayırdığınız için çok teşekkür ederim. Hemen ilk soru ile başlamak istiyorum. Katılım bankacılığının risklerini konvansiyonel bankacılığa göre nasıl buluyorsunuz?

-Merhabalar hoş geldin. Öncelikle katılım bankalarında bir risk görmüyorum. Çünkü İslami finansın dünyadaki modeli çok farklı. Ülkemizdeki gibi değil. Dünyada da ülkemizde de herhangi bir risk görmüyorum. Önü çok açık ve çokta yatırım yapılıyor. Önemli noktaya ulaşacaktır diye düşünüyorum.

-Teşekkürler. İkinci soruya geçiyorum hemen. Kredi geri dönüşümü riski için katılım bankalarını konvansiyonel bankalarla kıyasladığımızda müşteri portföyü açısından bu risk nasıl algılanmaktadır?

-Kredi geri dönüşüm riski olarak katılım bankaları daha dayanıklı görünse de konvansiyonel bankalarda kar oranı daha yüksek olduğu için bizde daha az riskli olarak görüyorum. Onlar aşırı evrak, kağıt istiyorlar bu yüzden onlar daha riskli.

-Yani alınan bu fatlura vb. evrakları müşterileri uğraştırdığı için riskli görüyorsunuz değil mi?

-Evet aynen bu şekilde düşünüyorum. Sadece prosedüre uyarlıyorlar.

-Anladım müdürüm eklemek istediğiniz bir husus yoksa diğer soruya geçiyorum.

-Yok teşekkürler.

-Konvansiyonel bankalar açısından likidite riski nasıl önlenebilir? Çözüm önerileriniz?

-Likidite riskine genel manada bakmak gerekir. Güvene dayalı bir durum. Güven arttıkça likidite riski azalır. Adaleti daha şeffaf hale getirirsek bunu daha kolay

yapabiliriz. Bunun yanında BES sistemi gibi işsizlik fonu gibi yenilikler getirerek içeride bu riski önleyebiliriz. Ayrıca dış sermayenin ülkemize girmesi de çok önemli.

-Rekabet açısından iki bankacılığı kıyasladığımızda katılım bankacılığı ile konvansiyonel bankaları nasıl yorumlarsınız?

-Burada aslında farklılaşıyor. Konvansiyonel bankalar çok kurumsal çalışıyorlar. Rekabet açısından bir adım öne geçiyoruz bu noktada. Fırsat penceresinden baktığımızda alternatif banka çözümü olarak katılım bankalarını daha avantajlı buluyorum. Dini hassasiyeti olan müşterilerin yastık altı birikimlerinin değerlendirilmesi gibi.

-Konvansiyonel bankacılığı sermaye yetersizliği riski açısından nasıl değerlendirirsiniz? Çözüm önerileriniz nelerdir?

-Sermaye yetersizliği riskini konvansiyonel bankalarda biliyorsunuz Basel kriterleri var. Basel kriteri %8, BDDK bizde %12 uyguluyor. Yeterlilik rasyosu bence ülkemizde yeterli. BDDK dikkat ediyor. Bunun dışında başka bir riskin olduğunu düşünmüyorum.

-Ekleme istediğiniz bir nokta var mı? Müdürüm.

-Yok teşekkürler.

-Bankalara küresel krizlerin etkisi ya da iflas riski açısından katılım bankacılığı ile konvansiyonel bankacılığı karşılaştırsak sizce hangisi daha dayanıklıdır?

-Konvansiyonel bankalar Türkiye olarak bakarsak daha dayanıklı. Neden? Çünkü konvansiyonel bankaların mevduat tabanı daha geniş. Bu genişliğin verdiği riski yaymadan dolayı konvansiyonel bankaları katılım bankalarına nazaran daha az riskli ve dayanıklı olarak görüyorum.

-Müşteri açısından konvansiyonel bankacılık ile işlem yaparak kesin net bir gelir elde etmek mi? Yoksa kar zarar ortaklığı olan katılım bankacılığı ile işlem yapmak mı daha riskli olarak algılanmaktadır?

-Bence burada müşterinin algısı önemlidir. Müşterinin algısı hangi taraftaysa orası daha az riskli. Müşteri teminatsız, maliyetsiz ve karlı işlem yapmak istiyor. Bu yönden bakarsanız kesin net bir gelir elde etmek için konvansiyonel bankalar daha az riskli olarak algılanır. Diğer taraftan bence dini hassasiyeti olan müşterilere katılım bankaları

daha az riskli olarak algılanmaktadır. Kamunun desteği ile katılım bankaları ilerleme kaydetti. Müşteriler bu kriterlere bakıyor.

-Dijitalleşmenin konvansiyonel bankalarda operasyonel riski nasıl etkileyeceği hakkında neler düşünüyorsunuz?(Teknolojik, organizasyon vb.)

-Dijitalleşme şöyle personel sayılarının azalması, işsizlik, kira geliri ve en önemlisi siber güvenlik riski gibi risklerde göz önünde bulundurulmalı. İlave olarak kamusal düzenlemelerle desteklenmesi gerekir. Hapis cezası vb. siber suçlara düzenlemeler olması gerekir. Bunu yaparken şöyle olmalı. Şubede müşteri on kişi çalışırken işlem yaparken aldığı hizmetle beş kişi çalışırken ki hizmet arasında fark olmamalı. Belki daha da hızlı ve kolay hizmet almalı diye düşünüyorum.

-Son soruya geçiyorum müdürüm. Konvansiyonel bankalarda ihtiyaç kredilerinde müşterilerden kullanım yerleri ve faturaları gibi evraklar talep etmesi gündemde. Bu konu ile ilgili olarak fon kullandırımında tüm bankalar aynı hale gelmiş olacak. Böyle bir durumun ekonomi otoriteleri tarafından talep edilmesi, acaba katılım bankacılığında kullanılan bu sistemin daha uygun olduğu vurgusu olabilir mi?

-Bence şu şekilde kıt kaynakların optimum kullanılması ile alakalı. Bunu küresel olarak düşündüğümüzde pandemi döneminde otokontrol için yapıldı. Olması gereken sistem için gerekli olduğunu düşünüyorum. Katılım bankacılığındaki sistemle aynı olduğunu düşünmüyorum. Orada faturanın ne şekilde düzenlendiği ile ilgili müşterilerden duyuyoruz. Söyleyeceklerim bu kadar.

-Müdürüm çok teşekkür ederim.

-Bizde teşekkür ederiz. Başarılar.

10.MÜLAKAT

-Merhabalar müdürüm. Kıymetli vaktinizi ayırdığınız için teşekkür ederim. Yoğun olduğunuz için vakit kaybetmeden ilk soru ile hemen başlıyorum. Katılım bankacılığının risklerini konvansiyonel bankacılığa göre nasıl buluyorsunuz?

-Merhabalar. Hoş geldiniz. Katılım bankaları ve konvansiyonel bankaları genel olarak her ikisini de aynı oranda riskli olarak görüyorum. Katılım bankaları kar payı adı altında işlem yapıyorlar. Bence faizle bir farkı yoktur. Bu şekilde düşünersek işlevler aynı ve her ikisinde de aynı risk olur diye düşünüyorum. Diğer taraftan farklı olarak bize

nazaran katılım bankaları karşılıksız işlem yapmadıkları için belki daha az riskli de olabilirler.

-Kredi geri dönüşümü riski için katılım bankalarını konvansiyonel bankalarla kıyasladığımızda müşteri portföyü açısından bu risk nasıl algılanmaktadır?

-Kredi geri dönüşüm riski için şöyle söyleyebilirim. Fatura karşılığı işlem yapma, reel finans sektörünü finanse etme ve yatırımları fonlama olarak düşünürsek katılım bankalarının bize göre daha net bir kredi geri dönüşümü olmalı. Fakat bunlar dışında bence iki bankacılıkta da aynıdır.

-Diğer soruya geçiyorum eklemek istediğiniz bir husus yoksa.

-Yok teşekkürler.

-Konvansiyonel bankalar açısından likidite riski nasıl önlenbilir? Çözüm önerileriniz?

-Aslında bankaların tamamı olarak uluslararası piyasada çok rahatlıkla finansman sağlayabiliyoruz. Sendikasyon kredileri ile likidite riski önlenbilir. Bir nokta olarak şunu söylemek istiyorum. Kamu bankaları ile rekabet edemiyoruz. Likidite sorunları onların bize göre yok. Neden? Çünkü hazine destekliyor. Bunlara ilave olarak düşük faizli kredilerle mevduat toplayarak ve dış yatırımcının ülke içerisine çekilmesi ile likidite riski için çözüm önerileri olabilir.

Rekabet açısından iki bankacılığı kıyasladığımızda katılım bankacılığı ile konvansiyonel bankaları nasıl yorumlarsınız?

-Şöyle düşünmek gerekir. Her iki bankanın da müşteri profili farklı. Faizsiz bankacılık yani dini hassasiyet yönü olan müşteriler daha çok onları tercih edebiliyor. Katılım bankaları bunu istismar etmemeli. Gerçekten hassas davranmalılar. Niye böyle diyorum. Bir müşterimiz anlattı. Bize geldi kredi kullandı bu müşteri. Katılım bankasından kredi çekmiş. İki ay sonra bu krediyi kapatmaya gittiğinde bizde aynı durumda az bir komisyon alınırken onlarda değişiklik olmamış. Bu da bizim avantajımız olmuş oluyor.

-Diğer soru ile devam ediyorum. Konvansiyonel bankacılığı sermaye yetersizliği riski açısından nasıl değerlendirirsiniz? Çözüm önerileriniz nelerdir?

-BDDK ciddi kontroller yapıyor. Normal şartlarda günümüzde çok banka batabilirdi. Ama devlet çok temkinli yaklaşıyor finans piyasasına. Bu nedenle de sıkıntı olmuyor. Sermaye yeterliliğini bankalar kendileri kontrol etmeli ve çözüm önerisi olarak ortaklıklar ve sermaye artırımını diyebiliriz.

-Bankalara küresel krizlerin etkisi ya da iflas riski açısından katılım bankacılığı ile konvansiyonel bankacılığı karşılaştırsak sizce hangisi daha dayanıklıdır?

-Küresel krizlerde ya da iflas riskinde önemli olan noktalar sermaye ve likidite dayanıklılığıdır. Bilançoya bakmak gerekir. Katılım bankaları genellikle döviz alım satımı ya da emtia alım satımı yapıyorlar. Bu yüzden daha riskli olarak görüyorum onları. Diğer taraftan reel sektöre finansman sağladıkları içinde bu riski azaltıyor olabilirler diyebilirim.

-Müşteri açısından konvansiyonel bankacılık ile işlem yaparak kesin net bir gelir elde etmek mi? Yoksa kar zarar ortaklığı olan katılım bankacılığı ile işlem yapmak mı daha riskli olarak algılanmaktadır?

-Müşteri riski seviyorsa ve karlılığı ön planda tutuyor ise biz daha avantajlıyız. Bizde kesin net bir gelir elde etmek varken kar zarar ortaklığını tercih etmez müşteri. Dini hassasiyet noktasında müşteri ayrışıyorsa bu seferde katılım bankaları daha az riskli diyebiliriz. Sonuç olarak bu müşteri profiline bağlı.

-Dijitalleşmenin konvansiyonel bankalarda operasyonel riski nasıl etkileyeceği hakkında neler düşünüyorsunuz?(Teknolojik, organizasyon vb.)

-Özellikle bu pandemi döneminde hepimiz evden çalıştık. Dijitalleşme çok önemli ve çokta yatırım yapılıyor zaten. Müşterilerle birlikte bizlerde dijitalleştik. Operasyonel riski kaldırırken birlikte yanında çeşitli riskleri de getiriyor. Mesela müşterinin istemeyerek onayladığı bir işlemi biz düzeltmiyoruz. Bu tarz online işlemlerle ilgili risklerde doğuyor bunları da görmek gerekir.

-Son soruya geçiyorum. Konvansiyonel bankalarda ihtiyaç kredilerinde müşterilerden kullanım yerleri ve faturaları gibi evraklar talep etmesi gündemde. Bu konu ile ilgili olarak fon kullandırımında tüm bankalar aynı hale gelmiş olacak. Böyle bir durumun ekonomi otoriteleri tarafından talep edilmesi, acaba katılım bankacılığında kullanılan bu sistemin daha uygun olduğu vurgusu olabilir mi?

-Bence mantıksız. Müşteri ihtiyaç kredisini 5000-10000 arasında çekiyor zaten. Buna fatura talep etmenin doğru olduğunu düşünmüyorum. Pandemi döneminde bu fatura talebi arttı biraz. İhtiyacı olan müşterinin kredi kullanması önemli ve mantıklıdır. Genel manada bence yanlış. Dijital ortamda özellikle bu kontrol edilemez bence. Doğruluğu, paranın nereye gittiğinin bilinmesi yanlışlığı ise küçük tutarlarda müşteriyi kısıtlamak diye söyleyebilirim.

-Çok teşekkür ederim vakit ayırdığınız için müdürüm.

-Bende teşekkür ederim. Başarılar.

11.MÜLAKAT

-Merhabalar müdür bey. Öncelikle vakit ayırdığınız için teşekkür ederim.

-Rica ederim. Zaten meslektaşmışız. Yardımcı olacağız tabi ki.

-İlk soruyu soruyorum o zaman müdürüm. Katılım bankacılığının risklerini konvansiyonel bankacılığa göre nasıl buluyorsunuz?

-Ben katılım bankaları ve konvansiyonel bankalar arasında riskin farklı olduğunu düşünmüyorum. Sonuç olarak aynı ürünleri veriyoruz. Aynı şekilde çalışıyoruz. Onlar da para verip geri dönüşümünü bekliyorlar bizde. Onlar karşılığında kar payı alıyor biz ise faiz. Yani aynı risklere sahibiz.

-Anladım müdürüm. Ekleme istediğiniz bir husus yoksa diğer soruya geçiyorum.

-Yok, teşekkür ederim.

-Kredi geri dönüşümü riski için katılım bankalarını konvansiyonel bankalarla kıyasladığımızda müşteri portföyü açısından bu risk nasıl algılanmaktadır?

-Müşteri genel anlamda karlılığa bakıyor. Kim ucuz? Kim karlı? Kim daha az masraf alıyor? Müşteri bunlara göre hareket ediyor. Müşteri her tarafı inceliyor. Bizimde katılım bankalarının da kredi geri dönüşüm riski hemen hemen aynıdır diye düşünüyorum.

-Konvansiyonel bankalar açısından likidite riski nasıl önlenebilir? Çözüm önerileriniz?

-Likidite riskini kimsenin önleyebileceğini düşünmüyorum. Çünkü buna sen karar vermiyorsun. Bir gecede swap anlaşması ile ekonomiyi karıştırabiliyorlar. Çok paranın

çözüm olduğunu da düşünmüyorum. Satamazsan elinde patlar. Ülkemizde insanlar paralarını genelde ellerinde seviyorlar. Yurt dışında böyle değil. Hatta bir müşteri anlatmıştı. İngiltere’de cebinden bir miktar para çıkarmış. Hemen polis gelmiş sormuş. Hayırdır? Onlarda para kullanımı bu şekilde değil.

-Rekabet açısından iki bankacılığı kıyasladığımızda katılım bankacılığı ile konvansiyonel bankaları nasıl yorumlarsınız?

-Burada şöyle diyebilirim. Müşteri açısından dini hassasiyeti olan insanlar onları tercih ediyorlar. Geri kalan tarafta onların bizimle rekabet edebileceğini düşünmüyorum. Katılım bankalarının en büyük eksikliği anlatılmamalarıdır. Yıllarca herkes tarafından hocalar işte hassasiyeti olan insanlar onları tercih eder diye bilindi. Ayrıca aynı kanuna tabi olup farklı çalışma şanslarının da olması mümkün değil bence. Tek rekabet edilebilecek nokta fiyat rekabetidir.

-Teşekkürler müdürüm. Hemen diğer soruyla devam ediyorum. Konvansiyonel bankacılığı sermaye yetersizliği riski açısından nasıl değerlendirirsiniz? Çözüm önerileriniz nelerdir?

-Türkiye’nin her tarafında sermaye sorunu var. Bizde ki sermaye sorunu gerçekten şirketin içerisinde bulunan bir sermaye sorunu. Ortaklıklar, sermaye artırımını sistemsel oluyor. Gerçekte büyüme yok. Sermaye artırımını gerçekten bir sebebe bağlı olarak mesela ürettiği makine karşılığı içerde sermaye artırımını yaparsa o zaman bu riske çözüm olmuş olur.

-Bankalara küresel krizlerin etkisi ya da iflas riski açısından katılım bankacılığı ile konvansiyonel bankacılığı karşılaştırsak sizce hangisi daha dayanıklıdır?

-Şu anda ikisi de aynıdır. Krizleri, iflasları yine içeriden olduğunu düşünüyorum. Önce şirketi boşaltıyorlar sonra kriz oldu bitti. 2001 krizi gibi döviz dalgalanması gibi bir durumda her ikisi de aynı oranda zarar görür. Bu şekilde düşünüyorum. Mevduat ve kredi ayağını yakın tutarsanız sıkıntı olur. Burada katılım bankaları daha dayanıklı diyebiliriz. Çünkü onların buradaki çalışması net oran olmadığı için daha az riskli diyebiliriz.

-Müşteri açısından konvansiyonel bankacılık ile işlem yaparak kesin net bir gelir elde etmek mi? Yoksa kar zarar ortaklığı olan katılım bankacılığı ile işlem yapmak mı daha riskli olarak algılanmaktadır?

-İkisi de risksiz. Kar-zarar ortaklığı ve faizin farklılığı yok bence. Ben %2 faiz veriyorum mesela. Onlarda %2 kar payı veriyor. İkisi de aynı sonuç olarak. İlave olarak kar-zarar ortaklığını pek reel görmüyorum. Bu bence dini hassasiyetle yaklaşmakla alakalı bir durum.

-Dijitalleşmenin konvansiyonel bankalarda operasyonel riski nasıl etkileyeceği hakkında neler düşünüyorsunuz?(Teknolojik, organizasyon vb.)

-Dijitalleşme tehlikeli bir durum. İlerde herkes vazgeçecek. Hata yapmaya çok müsait. İş gücü açısından mantıklyken, kalifiyeli personel azalımı gibi sıkıntılar oluşacak. Güvenlik zafiyeti oluşabilir. Örnek olarak sisteme müşterinin telefonu yanlış girilmiş. Biz mesaj gönderiyoruz. Yanlış kişiye gidiyor. Müşteri güncellememişte. Şimdi ne olmuş oluyor? Hatalı gönderim yapılmış oluyor. En ufak bir sistem kaybında iş sekteye uğrar.

-Son sorumu soruyorum. Konvansiyonel bankalarda ihtiyaç kredilerinde müşterilerden kullanım yerleri ve faturaları gibi evraklar talep etmesi gündemde. Bu konu ile ilgili olarak fon kullandırımında tüm bankalar aynı hale gelmiş olacak. Böyle bir durumun ekonomi otoriteleri tarafından talep edilmesi, acaba katılım bankacılığında kullanılan bu sistemin daha uygun olduğu vurgusu olabilir mi?

-Doğru olduğunu düşünüyorum. Bence de olması gereken bir sistem. Neyi, ne zaman, ne kadar vereceğini bankacı hesaplamalı. Bir müşteri geldi muhasebe kayıtlarını istedim. Bana vermek istemediğini söyledi. Bende kontrol etmem gerektiğini yoksa çalışma yapmayacağımı söyledim. Olması gereken tam olarak bu çok doğru bence.

-Çok teşekkürler vakit ayırdığınız için.

-Rica ederiz. İyi çalışmalar dilerim.

12.MÜLAKAT

-Merhabalar müdürüm. Pandemi döneminde beni kırmayıp karantinadayken telefonla görüntülü olarak mülakatta bana yardımcı olduğunuz için sizlere şükranlarımı sunuyorum.

-Merhabalar. Gerçekten zor bir dönem geçiriyoruz. Akademik bir çalışmaya katkıda bulunmak bizim içinde mutluluk.

-İlk soru ile başlıyorum müdürüm. Katılım bankacılığının risklerini konvansiyonel bankacılığa göre nasıl buluyorsunuz?

-Katılım bankacılığı ile konvansiyonel bankacılık riskleri arasında fark görmüyorum. İkisi içinde aynı risklerin paylaşıldığını düşünüyorum. Aradaki tek fark isim değişikliği olarak görüyorum. Onun dışında herhangi bir farklılık yok bence.

-Kredi geri dönüşümü riski için katılım bankalarını konvansiyonel bankalarla kıyasladığımızda müşteri portföyü açısından bu risk nasıl algılanmaktadır?

-Aslında konvansiyonel bankalardaki kredi geri dönüşümü katılım bankalarına göre daha sağlamdır diye düşünüyorum. Sebebi olarak kredi verirken yeterli araştırma yapılması ve daha dikkatli olduğumuzu düşündüğüm için diyebilirim. Bu yüzden kredi geri dönüşüm riski katılım bankalarına göre daha az risklidir bence.

-Diğer soruya geçiyorum müdürüm. Konvansiyonel bankalar açısından likidite riski nasıl önlenebilir? Çözüm önerileriniz?

-Şu an faiz oranlarının ciddi anlamda düşük olduğunu düşünüyorum. Olması gereken faiz oranlarının çok altında işlem yaptığımız için likidite sıkıntısı oluşabilir. Dolayısı ile normal şartlarda finanse ederken faiz oranları normal düzeyde uygulanırsa likidite eksikliği giderilebilir.

Rekabet açısından iki bankacılığı kıyasladığımızda katılım bankacılığı ile konvansiyonel bankaları nasıl yorumlarsınız?

-İki bankacılığı rakip olarak göremeyiz bence. Çünkü rakip değil bir defa. Portföyler farklı. Biz her kesime hitap edebilirken onlar genel anlamda dini hassasiyeti olan müşterilere hitap ediyorlar. Bu nedenle bizimle rekabet edebileceklerini düşünmüyorum.

-Eklemek istediğiniz bir husus var mı? Müdürüm.

-Yok diğer soruya geçebiliriz.

-Konvansiyonel bankacılığı sermaye yetersizliği riski açısından nasıl değerlendirirsiniz? Çözüm önerileriniz nelerdir?

-Faiz oranlarının düşük olması dış sermayenin ülke dışına çıkmasına sebep olur. Bu yüzden faiz oranlarının ayarlı olması gerekiyor. Gerçekten ihtiyacı olan müşteriler kredi çekerse sermaye yetersizliği ortadan kalkar. Çözüm önerisi olarak ortaklıklar, sermaye artırımını, kamuda hazine desteği ile bu yetersizlik giderilebilir.

-Bankalara küresel krizlerin etkisi ya da iflas riski açısından katılım bankacılığı ile konvansiyonel bankacılığı karşılaştırırsak sizce hangisi daha dayanıklıdır?

-Katılım bankaları herkese kredi vermiyor. Fatura karşılığı işlem yapıyorlar. Bizde açığa işlem yapılabilir. Dolayısı ile karşılıksız işlemlerin az olması nedeni ile bence katılım bankalarının krizlerden etkilenme riski bizden daha azdır. Geçmişteki krizlere baktığımızda da bunu görebiliriz zaten. Batan bankaların oranına bakılırsa bence onlar daha az riskli.

-Müşteri açısından konvansiyonel bankacılık ile işlem yaparak kesin net bir gelir elde etmek mi? Yoksa kar zarar ortaklığı olan katılım bankacılığı ile işlem yapmak mı daha riskli olarak algılanmaktadır?

-Reel boyutta ben kar-zarar ortaklığı ile faiz arasında bir fark görmüyorum. 10 yıllık kredi vereceksiniz. Sabit olacak ya da mevduat faizi vereceksin bu mümkün değil. Onun dışında müşteri portföyü açısından dini hassasiyetlerden ötürü ayrıştığını düşünüyorum. Eğer müşteri net kesin bir kazanç isterse biz, hassasiyeti varsa onlar daha az riskli olarak görülüyor.

-Dijitalleşmenin konvansiyonel bankalarda operasyonel riski nasıl etkileyeceği hakkında neler düşünüyorsunuz?(Teknolojik, organizasyon vb.)

-Dijitalleşme olması gereken bir sistem. Dış ülkelerde müşterilerin bu kadar yoğun olduğu bir şubecilik yok. Benim akrabalarım var yurt dışında senin de vardır. Birlikte gittik sistemlerini anlattılar. Bütün işlemler dijital. Şubede işlem yapacağına randevunu alıyorsun işlemlerini ona göre tamamlıyorsun. Bizde maalesef böyle değil. Hala çok

yoğunuz. Operasyonel riski azalttığını düşünüyorum. İşsizlik dezavantajı gibi görünüyor. Kalifiyeli personelde azalır bununla birlikte. Söyleyeceklerim bunlar.

-Teşekkürler. Son soruya geçiyorum müdürüm. Konvansiyonel bankalarda ihtiyaç kredilerinde müşterilerden kullanım yerleri ve faturaları gibi evraklar talep etmesi gündemde. Bu konu ile ilgili olarak fon kullandırımında tüm bankalar aynı hale gelmiş olacak. Böyle bir durumun ekonomi otoriteleri tarafından talep edilmesi, acaba katılım bankacılığında kullanılan bu sistemin daha uygun olduğu vurgusu olabilir mi?

-Bence evet. Konvansiyonel bankalar olarak kullanılan kredilerin ne amaçla kullandırıldığını tam olarak bilindiğini düşünmüyorum. Paranın nereye gittiği belirli değil. Bu kredi geri dönüşümünü de etkileyen bir durum. Eğer bu şekilde olursa kredi geri dönüşümünün de daha kolay olabileceğini düşünüyorum. Ayrıca devlet içinde vergi geliri kaybı önlenmiş oluyor bu durumda. Kaydi olmayan işlem olmamış olur. Bu bence olması gereken bir sistem.

-Müdürüm tekrardan teşekkür ediyorum. Geçmiş olsun karantinadan bir an önce çıkmanız dileğiyle.

-Bende teşekkür ederim. Başarılar diliyorum.

13.MÜLAKAT

-Merhabalar. Çok teşekkür ederim mülakatı kabul edip vakit ayırdığınız için.

-Merhabalar rica ederim.

-Hemen ilk soru ile başlayalım. Katılım bankacılığının risklerini konvansiyonel bankacılığa göre nasıl buluyorsunuz?

-Ben şöyle düşünüyorum. Pencerenin diğer tarafından bakıyorlar katılım bankaları olarak. Biz diğer tarafından onlar diğer tarafından. Tamamı ile farklı diyemem ama genel anlamda bize göre farklı çalışıyorlar bence. Pastanın kalan kısmını yani sektörde kalan kısmı yiyorlar. Onun dışında katılım bankaları ve konvansiyonel bankalar aynı risklere sahiptirler diye düşünüyorum. Çünkü sonuç olarak bankacılık işlemleri yapıyoruz. Aynı risklere sahibiz.

-Kredi geri dönüşümü riski için katılım bankalarını konvansiyonel bankalarla kıyasladığımızda müşteri portföyü açısından bu risk nasıl algılanmaktadır?

-Bence şahsi fikrim işi formüle uydurup bizimle rekabet etmeye çalışıyorlar. Dolayısıyla Kredi geri dönüşüm açısından çok farklı olduğumuzu düşünmüyorum. Bizim riskimiz olarak belki açığa yapılan işlemler olarak gözükse de onlarda tek fark fatura almalarıdır. Şimdi şöyle düşünelim hangi firmada fatura yok ki? Fatura almak o kadar zor mu ki? Bu taraftan bakınca bence aynı riske sahibiz.

-Diğer soruya geçiyorum. Konvansiyonel bankalar açısından likidite riski nasıl önlenbilir? Çözüm önerileriniz?

-Konvansiyonel bankalar olarak BDDK gerçekten çok iyi denetlemeler yapıyor. Bu denetlemelerdeki düzenlemeleri artırarak ve bankaları denetleyerek bankalarında buna karşı alacağı önlemlerle likidite eksikliği ortadan kalkmış olur. Günümüzde bankalar buna dikkat ediyorlar. Bu nedenle çokta sıkıntı yaşanmıyor. Sermaye artırımını ortaklıklar bunlara ilave olarak söyleyebileceğim çözüm önerileridir.

-Eklemek istediğiniz bir husus var mı müdürüm?

-Yok, bu kadar söyleyeceklerim.

-Rekabet açısından iki bankacılığı kıyasladığımızda katılım bankacılığı ile konvansiyonel bankaları nasıl yorumlarsınız?

-Rekabet olarak şöyle ki katılım bankalarının müşteri portföyü genellikle dini hassasiyeti olan müşteri kitlesi olarak görülüyor. Lakin genele baktığımızda büyük çoğunluk konvansiyonel bankalarla çalışıyor. Dolayısıyla tamamen rekabet edemiyorlar demeyelim de rekabet edebiliyorlar demek daha doğru olur. Söyleyeceklerim bunlar.

-Konvansiyonel bankacılığı sermaye yetersizliği riski açısından nasıl değerlendirirsiniz? Çözüm önerileriniz nelerdir?

-BDDK tarafından yapılan düzenlemelerle bankalar açısından çok sıkı denetimlerle sermaye yeterlilik rasyosu ortadan kalkmıştır. Özellikle 2001 krizinden sonra alınan önlemler yapılan düzenlemelerle BDDK tarafından yapılan kontroller neticesinde artık sermaye yetersizliği sorunu kalmamıştır.

-Bankalara küresel krizlerin etkisi ya da iflas riski açısından katılım bankacılığı ile konvansiyonel bankacılığı karşılaştırsak sizce hangisi daha dayanıklıdır?

-Güzel bir soru. Küresel krizler ya da iflas riski açısından katılım bankalarını ve konvansiyonel bankaları kıyaslamak için bilançoları irdelemek gerekir. Çünkü eğer aktif pasif yönetiminde ve bilançonun kalemleri kontrolünde sıkıntı varsa risk vardır demektir. Günümüzde bence bu kalmadı. Bankalar kendileri aşırı dikkat ediyorlar zaten. Katılım bankaları ya da konvansiyonel bankalar olarak ayrı değil bilançoya göre değişeceğini düşünüyorum. Her ikisi de aynı riske sahiptirler.

-Diğer soru ile devam ediyorum. Müşteri açısından konvansiyonel bankacılık ile işlem yaparak kesin net bir gelir elde etmek mi? Yoksa kar zarar ortaklığı olan katılım bankacılığı ile işlem yapmak mı daha riskli olarak algılanmaktadır?

-Müşteriye göre değişen bir soru bence. Eğer müşteri net bir gelir elde etmek istiyorsa biz daha az riskliyiz. Çünkü katılım bankaları değişken. Yok ben dini hassasiyetim var diyorsa o zamanda katılım bankaları daha az risklidir diye düşünüyorum. Müşteri aslına bakarsan net kesin ve karlılığı fazla olanı tercih ediyor. Sonuç olarak bence konvansiyonel bankalar daha az riskli algılanıyor.

-Dijitalleşmenin konvansiyonel bankalarda operasyonel riski nasıl etkileyeceği hakkında neler düşünüyorsunuz?(Teknolojik, organizasyon vb.)

-Dünya dijitalleşme noktasında yürümüyor adeta koşuyor. Tüm dünyada olduğu gibi bizim sektörde de çok sık tercih ediliyor. Örnek olarak bizim genel müdürlüğümüzde 40 kişilik bir grup kuruldu. Sadece dijitalleşmeye yönelik çalışıyorlar. Çok önceden çalışmalar başlamıştı aslında ama bir birim kurulup daha detaylı ele alınıyor artık. Bizim kültürümüzde müşteri gelecek işte muhabbet edecek konuşacak yeri gelecek dertleşecek. Bizim kültürümüzde var. Yine de çok yakın zamanda dijitalleşmede çipli döneme geçilecek. Bir bakanımız da söylemişti. Kimliğin içerisine tüm banka kartları ve çipli işlemler yüklenecek. Dolayısıyla hem işler kolaylaşacak vatandaş için hem de bir yük azalmış olacak. Operasyonel risklerde azalacak ciddi anlamda. Bütün işlemler sistemleşmiş olacak. Pozitif etkisinin yanında negatif etkisi de olabilir. Mesela pandemide bunu yaşadık. Dijitalleşmenin yanında personeller yarıya düştü. Çoğumuz evden çalıştık. Fakat iş iki katına çıktı. Burada yoğunluktan dolayı personel negatif etkilendi. Dijitalleşme ne olursa olsun önemli ve olması gerektir.

-Son soruyu soruyorum müdürüm. Konvansiyonel bankalarda ihtiyaç kredilerinde müşterilerden kullanım yerleri ve faturaları gibi evraklar talep etmesi gündemde. Bu konu ile ilgili olarak fon kullandırımında tüm bankalar aynı hale gelmiş olacak. Böyle bir durumun ekonomi otoriteleri tarafından talep edilmesi, acaba katılım bankacılığında kullanılan bu sistemin daha uygun olduğu vurgusu olabilir mi?

-Buradaki amaç nereden gelip nereye gittiğini bilmek ama fatura takibi yapmak o kadar kolay mı? Bilemiyorum. Hele ki ülkemizde git bir firmaya bir fatura iste hemen tedarik edebilirsin. Fatura yerine müşterinin hesap hareketlerine baktığınızda zaten müşteri profilini anlayabiliyorsunuz. Bu sistem olsa güzel olur mu? Evet, bence güzel olur. En azından devletin vergi kaybı önlenmiş olur. Kaydi olmayan işlemler önlenmiş olabilir. Tam manasıyla fatura takibi olabilirse ancak etkisinin olabileceğini düşünüyorum.

-Tekrar teşekkür ediyorum müdürüm. Değerli vaktinizi ayırdığınız için.

-Bizde teşekkür ederiz, kolay gelsin.

14.MÜLAKAT

-Müdürüm merhabalar. Beni kırmayıp yoğunluğunuzun arasında yardımcı olduğunuz için teşekkür ederim.

-Söz verdiğim için yardımcı oluyorum. Gerçekten çok yoğunuz sende biliyorsun sende bankacısın.

-Hemen ilk soruyu soruyorum. Katılım bankacılığının risklerini konvansiyonel bankacılığa göre nasıl buluyorsunuz?

-Bence katılım bankaları konvansiyonel bankalara göre daha az riskli genel anlamda. Çünkü garantici işlem yapıyorlar. Dayanağa göre faturalı yatırıma yönelik reel sektörü finanse ettikleri için katılım bankaları daha az risklidir konvansiyonel bankalara göre. Bizde açığa işlem var biliyorsun. Onlarda yok bu işlem. Bu yönüyle onlar daha az risklidir.

-Kredi geri dönüşümü riski için katılım bankalarını konvansiyonel bankalarla kıyasladığımızda müşteri portföyü açısından bu risk nasıl algılanmaktadır?

-Bu soruya cevap verebilmek için katılım bankaları ve konvansiyonel bankaların takip oranlarını incelemek gerekir. İlk soruda dediklerimi düşünürsek onlar nedeni belirli kredi kullandırdıkları için daha az riskli olabilirler diyebiliriz.

-Konvansiyonel bankalar açısından likidite riski nasıl önlenebilir? Çözüm önerileriniz?

-Likidite riski nedir? Kaynak riskidir. Eskiden bankalar TurSEFF gibi kaynaklar buluyorlardı. Sendikasyon kredileri alınarak Avrupa' dan EBRD gibi krediler kullanılarak çözülebilir. Sermaye yeterlilik rasyosu düzgün değilse bir bankanın. Bu kredileri alması kolay olmuyor.

-Diğer soruya geçiyorum. Rekabet açısından iki bankacılığı kıyasladığımızda katılım bankacılığı ile konvansiyonel bankaları nasıl yorumlarsınız?

-Katılım bankaları ve konvansiyonel bankalar farklı hizmet ediyorlar. Masraf alma konusunda katılım bankaları daha esnek. Müşteri bağlama açısından cebini seven müşteriler katılım bankalarını tercih edebiliyor. Mesela biz 100.000 TL' lik bir EFT işlemi için 29 TL alırken onlar hiç masraf almadan işlem yapabiliyor. Dolayısıyla müşteriler onları tercih edebiliyor. Genel anlamda tüm bankacılık işlemleri olarak kıyaslarsak zaten rekabet edemezler sektördeki payları belirli.

-Konvansiyonel bankacılığı sermaye yetersizliği riski açısından nasıl değerlendirirsiniz? Çözüm önerileriniz nelerdir?

-Sermaye yeterlilik rasyosunu konvansiyonel bankalar için değerlendirirsek risk sebebi kaynağın doğru kullanımı noktasındadır. Bunun dışında özel bankalar ortaklıklara giderek sermaye artımı ile sermaye yeterlilik riskini ortadan kaldırabilirler. Kamuda hazine desteği var zaten. Sonuç olarak çözüm önerim doğru kaynak, doğru kredi, doğru müşteri olarak söyleyebilirim.

-Bankalara küresel krizlerin etkisi ya da iflas riski açısından katılım bankacılığı ile konvansiyonel bankacılığı karşılaştırırsak sizce hangisi daha dayanıklıdır?

-Bence konvansiyonel bankalar daha dayanıklıdır. Çünkü BDDK' a birebir uyuluyor. Katılım bankalarına bence biraz daha esnek davranıldığı düşüncesindeyim. Konvansiyonel bankaların bu nedenle daha sağlam olduğunu düşünüyorum. Aktif pasif

yönetimi ya da bilanço iyi kontrol edilmez ve krediler geri dönmezse sıkıntı oluşur. Birazda buna bağlı diyebilirim.

-Diğer soruya geçiyorum müdürüm. Müşteri açısından konvansiyonel bankacılık ile işlem yaparak kesin net bir gelir elde etmek mi? Yoksa kar zarar ortaklığı olan katılım bankacılığı ile işlem yapmak mı daha riskli olarak algılanmaktadır?

-Bence ikisinin arasında fark yok. Halk arasında konvansiyonel bankalar riskli olarak görülebiliyor. Konvansiyonel bankalar daha sağlamdır. Çünkü net olması, kesin bir kazanç elde edilmesi müşteri açısından daha az riskli bulunmaktadır. Yatırımcıda daha az riski tercih eder.

-Dijitalleşmenin konvansiyonel bankalarda operasyonel riski nasıl etkileyeceği hakkında neler düşünüyorsunuz?(Teknolojik, organizasyon vb.)

-Dijitalleşme ile birlikte normalde 10 kişilik bir işi 2 kişi yapabiliyor. Buda bize operasyonel riski azalttığını gösterir. Diğer taraftan teknolojik risklerde doğurabilir. Mesela altyapınız sağlam değilse bir sorun oluştuğunda büyük sıkıntı yaşarsınız. Müdahale etmeye kısıtlı bir alan teknoloji. İlave olarak dijitalleşme karlılığı da artırdığı için bankalar açısından önemlidir diyebilirim.

-Son soruya geçiyorum. Konvansiyonel bankalarda ihtiyaç kredilerinde müşterilerden kullanım yerleri ve faturaları gibi evraklar talep etmesi gündemde. Bu konu ile ilgili olarak fon kullandırımında tüm bankalar aynı hale gelmiş olacak. Böyle bir durumun ekonomi otoriteleri tarafından talep edilmesi, acaba katılım bankacılığında kullanılan bu sistemin daha uygun olduğu vurgusu olabilir mi?

-Kesinlikle ihtiyaç kredileri de dahil olmak üzere tüm kredilerde karşılık beklenmeli. Çok doğru bir uygulama olarak görüyorum. Müşteri ne işlem yaparsa yapsın belgelendirmeli. Bankacılık sistemine bir an evvel girmeli. Ayrıca kaydi olmayan bir işlem olmaması devletinde işine gelir. Oradan ne kadar olursa olsun bir vergi geliri kazanır.

-Çok teşekkür ediyorum müdürüm.

-Bende teşekkür ederim.

15.MÜLAKAT

-Merhabalar müdür bey. Teşekkür ediyorum vakit ayırdığınız için.

-Merhabalar. Rica ederim.

-Vaktinizi almadan ilk soru ile başlıyorum. Konvansiyonel bankacılığının risklerini katılım bankacılığına göre nasıl buluyorsunuz?

-Konvansiyonel bankacılıkta kredi teminat esasına göre verildiği için, işlemlerin ne kadarının kayıt altında olduğu, kullanılan kredinin ne kadarının yatırım amaçlı ne kadarının tüketim amaçlı kullanıldığını hesaplamak mümkün değildir. Bankalar topladıkları fonların bir kısmını reel ve üretken ekonomiye kazandırırken, bir kısmını da reel ekonomi dışında örneğin rant ekonomisinde değerlendirebilmektedirler. Katılım bankacılığı da firmaların ve şahısların gerçek olan ticaretleri ve ihtiyaçları fonlandığı için, karşılığında ekonomiye kazandırılan bir değer vardır. Bundan dolayıdır ki kriz dönemlerinde katılım bankacılığı diğer bankalara göre daha az etkilenir. Katılım bankacılığı kar –zarar ortaklığı üzerine çalıştıkları için, müşterileri için önemli olan elde edilen karın caiz olması önemlidir. Konvansiyonel bankalarda önemli olan elde edilen getirinin yüksek olmasıdır. Nasıl kazanıldığına bir önemi yoktur.

-Katılım bankacılığında enstrüman eksikliği nasıl giderilebilir?

-Katılım bankacılığında her ne kadar bankacılık enstrümanları eksik gibi görülse de birçok ürün geliştirilmiştir. Sadece rekabetçi değildir. Rekabetçi olabilmek için bu ürünlerin tabana yayılması gerekmektedir. Katılım bankacılığında da kredi kartı, sigorta, leasing, sukuk, murabaha, istisna, karzı hasen gibi birçok ürün bulunmaktadır. Her türlü bankacılık işlemleri yapılabilmektedir. En önemli fark nakit teminine yönelik işlemler yapılamamasıdır. Mevcut ürünlerin müşterilere iyi anlatılması durumunda, birçok ürünün konvansiyonel bankacılıktaki ürünlerin yerini tutabileceği görülecektir. Ürün geliştirirken asla faizsiz bankacılık prensiplerine aykırı hareket edilmemelidir.

-Ekleme istediğiniz bir husus var mı?

-Teşekkürler yok.

-Katılım bankacılığını acil ihtiyaçları karşılamadaki likidite eksikliği açısından konvansiyonel bankacılık ile kıyasladığımızda neler söylemek istersiniz? Çözüm önerileriniz?

-Acil ihtiyaçları karşılamada ki likidite eksikliği yapılan çalışmalar neticesinde katılım bankaları olarak artık biz de konvansiyonel bankalar gibi müşterilerimize yardımcı olabiliyoruz. Onlar kadar olmasa da onlara yakın bir hizmetimiz olduğunu söyleyebilirim rahatlıkla. Burada aslına bakarsanız biz açığa kredilendirme yapmadığımız için acil ihtiyaçı karşılayamama gibi bir izlenim var. Müşteriler ihtiyaçı neyse bize ilettiklerinde bizim yardımcı olamadığımız bir nokta yok artık. Faizsiz bankacılık prensiplerinden dışarı çıkmadan her türlü işlemi yapabiliyoruz.

-Rekabet açasından iki bankacılığı kıyasladığımızda katılım bankacılığı ile konvansiyonel bankaları nasıl yorumlarsınız?

-İşletmelerin varlıklarını sürdürebilmeleri, faaliyet gösterdikleri piyasada ne kadar rekabetçi olduklarına bağlıdır. Bundan dolaydır ki bankacılık sektöründeki rekabet, katılım bankalarının aleyhinedir. Konvansiyonel bankalarda, toplanan mevduatın birçok şekilde değerlendirilmesi mümkünken ve buna paralel daha fazla getiri elde edilirken, katılım bankacılığında bu alan son derece kısıtlıdır. Mevcut şartlarda meydana gelen değişikliklere, dalgalanmalara bankalar çok çabuk ayak uydururken katılım bankacılığında bu mümkün değildir. Faizlerin aniden yükselmeye başladığı bir ortamda bankalar, yeni oranlardan mevduat toplarken katılım bankaları kar zarar ortaklığı prensibine göre çalıştığı için ani dalgalanmalara çok çabuk tepki verememektedir. Ayrıca insanların ihtiyaçları aniden ortaya çıkabileceği için, katılım bankacılığının enstrümanları her zaman buna müsait olmayabilir. Ekonomilerin sağlıklı olarak büyüyebilmeleri için piyasadaki faiz oranlarının çok düşük olması ya da kar zarar ortaklığına dayalı katılım bankacılığının gelişmesi gerekmektedir.

-Müşteri açasından konvansiyonel bankacılık ile işlem yaparak kesin net bir gelir elde etmek mi? Yoksa kar zarar ortaklığı olan katılım bankacılığı ile işlem yapmak mı daha riskli olarak algılanmaktadır?

- Müşteri açasından bakıldığında katılım bankacılığı ile işlem yapmak vade sonundaki getirisi belirli olmadığı için her ne kadar risk gibi algılsa da, bir bakıma yapılan ticaretin bir tarafında yer aldığını düşünöldüğünde risk olarak algılanmamalıdır. Zaten katılım bankacılığının tercih edilmesinin sebebi kar ve zarara ortak olmaktır. Yüksek kar elde edildiğinde yüksek kar, düşük kar elde edildiğinde düşük kar dağıtılmaktadır. Konvansiyonel bankalar açasından bakıldığında risk, devlet garantisi kapsamı dışında

tutulan rakamın, mevduat yatırılan banka ile ilgili bir olumsuzluk olduğunda ödenememe riskidir. Bunun haricinde bir risk bulunmamaktadır. Katılım bankacılığında da kullanılan fonlardan zarar edildiği durumlar olmakla birlikte, toplamda anormal bir durum olmadığı müddetçe kar elde edilmektedir. Katılım bankacılığında da toplanan mevduat belirli bir rakama kadar devlet garantisi altındadır.

-Bankalara küresel krizlerin etkisi ya da iflas riski açısından katılım bankacılığı ile konvansiyonel bankacılığı karşılaştırsak sizce hangisi daha dayanıklıdır?

-Bankalar, mevduat toplarlar. Bunun karşılığında mevcut mevduatı çeşitli şekillerde değerlendirerek kar elde ederler ve bu karın büyük bir kısmını mevduat sahiplerine dağıtırlar. Burada karşılaşılabilecekleri en büyük risk kredilerin geri ödenmemesi, faaliyetlerinden doğan zararlardır. Katılım bankaları, işletmeler bazında ticareti, bireysel olarak gerçek ihtiyaçları fonladığından her daim karşılığı bulunmaktadır. Bundan dolayıdır ki diğer bankalara nazaran verilmiş olan kredilerin tahsil kabiliyeti daha yüksektir. Katılım bankalarının en büyük risklerinden birisi de mevduat sahiplerinin vadesinden önce mevduatlarını çekmek istemeleridir. Bankalarda alacakları vadesiyle, mevduatların ortalama vadesi mümkün olduğu kadar uyumlu olmak zorunda olmakla birlikte, genelde bu şartı sağlamak çok zordur. Bu uyumsuzluğu ortadan kaldırmak ve riski minimize etmek için bankaların sermaye yeterlilik rasyolarının çok iyi olması gerekmektedir. Ülkemizde bu kontrol BDDK tarafından çok sıkı bir şekilde takip edilmektedir.

-Müşteri açısından katılım bankacılığının kullanımında yapılacak işlemlerin faturalandırılmasının müşteri portföyü üzerine nasıl bir etkisi vardır?

-Katılım bankacılığındaki murabaha sisteminde alınıp satılması caiz olan, her türlü mal belgelendirildiği takdirde fonlanabilir. Aslında kredide esas olan, firmanın ticaretini fonlamaktır. Aldığı malı belirli bir vade, belirli bir kar oranıyla satacak, tahsil ettikten sonra da katılım bankasına daha önceden belirlenmiş vade ve kar oranıyla ödeyecektir. Firmaların, karşılığında herhangi bir mal olmadan çektiği kredinin nereye gittiği belirli değildir. Bundan dolayıdır ki vadesi geldiğinde ödeme güçlüğü içine girebilir. Katılım bankacılığındaki sistem, firmaların sağlıklı büyümesine yardımcı olmaktadır. Bu yüzden tercih edilmektedir. Katılım bankacılığı direkt reel ekonominin gelişmesine, büyümesine katkıda bulunduğu için devletimiz tarafından sürekli desteklenmektedir.

-Son soruyu soruyorum müdürüm. Katılım bankalarında kullanılan fonun direkt yatırıma dönüşmesi durumuna karşın konvansiyonel bankacılıkta kullanılan kredinin tüketim amacıyla kullanılmış olması mümkündür. Bu durumun müşteri portföyünü nasıl etkilemektedir?

-Doğru olan, kullanılan kredinin yatırıma dönüşmesidir. Tüketim amaçlı olan krediler, kontrol altında tutulmadığı, ihtiyaç dışında kullanıldığı takdirde enflasyona yol açar. Krediyeye kolay ulaşılabilirlik, insanların nakit akışını iyi ayarlayamamasına, karşılığı olmayan harcamalar yapmasına, borçlarının vadesi geldiğinde ödeyememe riskiyle karşı karşıya kalmasına sebep olabilir. Verilen kredilerin her zaman gelirle doğru orantılı ve kullanılacağı yerin izah edilebilir olması gerekir.

16. MÜLAKAT

-Merhabalar müdürüm. Teşekkür ediyorum pandemi döneminde vakit ayırıp karantinada olmanıza rağmen mülakat yapmayı kabul ettiğiniz için.

-Rica ederim. Yardımcı olabilirsek ne ala.

-İlk soru ile başlayalım müdürüm. Konvansiyonel bankacılığının risklerini katılım bankacılığına göre nasıl buluyorsunuz?

-Katılım bankaları olarak mevduat kabulünde biz kar ortaklığı veriyoruz. Yani net bir kazanç vaadinde bulunmuyorken, konvansiyonel bankalar net bir faiz oranı verebiliyorlar. Bu durum piyasa şartlarında faizlerin arttığı dönemde konvansiyonel bankaları riskli kılar. Faizlerin arttığı dönemde konvansiyonel bankalar piyasaya ayak uydurabiliyorlar. Böyle bir durumda ise avantajlı duruma geçebiliyorlar bize göre. Katılım bankalarında kur riski de konvansiyonel bankalara göre daha az. Çünkü bizde dövize dövizle işlem yapıyoruz. Reel sektörü finanse etmemiz gibi durumları göz önünde bulundurursak katılım bankaları daha az risklidir diyebiliriz.

-Katılım bankacılığında enstrüman eksikliği nasıl giderilebilir?

-Katılım bankaları özellikle ATM kısıtlılığına çözüm için son dönemlerde PTT ile anlaşma yoluna gitmiştir. Şubesinin olmadığı bölgelere hizmet verebilmek için bu tür anlaşmaları artırmaları ve özellikle mobil bankacılık hizmetleri geliştirmeleri gerekmektedir. Özellikle sürekli nakit çekmek durumunda olan bireysel ve ticari müşteriler bu durumdan olumsuz etkilenmektedir.

-Katılım bankacılığını acil ihtiyaçları karşılamadaki likidite eksikliği açısından konvansiyonel bankacılık ile kıyasladığımızda neler söylemek istersiniz? Çözüm önerileriniz?

-Konvansiyonel bankaların geçmişi daha eskiye dayandığı, katılım bankalarına göre ürün çeşitliliği ve şube sayısı daha fazla olduğu için toplamış oldukları mevduat da katılım bankalarına göre fazladır. Ülkemizde katılım bankalarının toplanan fon ve kullanılan kredilerdeki payı %7 yi geçememiştir. Bu sebeplerle katılım bankalarının likidite imkanları konvansiyonel bankalara göre sınırlıdır. Likidite imkanlarının genişlemesi için katılım bankalarının bilinirliğinin artmasına ve özellikle muhafazakar kesimin daha çok teveccühüne ihtiyaç duyulmaktadır. Toplanan fonlar sınırlı olunca kullandırım ve fiyat rekabeti de sınırlı kalmaktadır.

-Rekabet açısından iki bankacılığı kıyasladığımızda katılım bankacılığı ile konvansiyonel bankaları nasıl yorumlarsınız?

-Ülkemizde faiz ve faizsizlik kavramları toplum tarafından tam anlamı ile ayırt edilememiştir. Bu sebeple katılım bankalarının payı %7' leri aşamamıştır. Ürün çeşitliliği konvansiyonel bankalara göre çok sınırlı olan katılım bankalarının şu durumda konvansiyonel bankalar ile rekabet etmesi zor gözükmektedir. Konvansiyonel bankalar topladıkları mevduatları gecelik faizlerde değerlendirebilirken katılım bankaları sadece ticarete değerlendirmekte ve bu sebeple konvansiyonel bankalara göre daha düşük kar dağıtmaktadır. Bu farkın kapanması için sistemin iyi anlatılması, şube ve hizmet ağının çoğaltılması ve teknolojiye yeterince faydalanılması gerekmektedir.

-Müşteri açısından konvansiyonel bankacılık ile işlem yaparak kesin net bir gelir elde etmek mi? Yoksa kar zarar ortaklığı olan katılım bankacılığı ile işlem yapmak mı daha riskli olarak algılanmaktadır?

-Katılım bankası müşterilerinin çok büyük bir kısmı kar zarar ortağı olduğunu bilerek katılım bankasına parasını yatırır. Toplanan fonlar ve kullanılan finansmanlar uyumlu seyrettiği için katılım bankaları müşterilerine anaparadan zarar ettirmemiştir. Ekonominin olumsuz seyrinde kullandırmalar ya da toplanan fonlar azalabildiği için genelde kardan zarar edilmektedir. Fon sahipleri bu bilinçle parasını yatırır. Konvansiyonel bankalarda anapara ve faiz getirisi garanti edildiğinden katılım

bankasına göre daha az riskli gözükmektedir. Ama devletin belirli bir rakama kadar bankalardaki paraları garanti altına aldığı da unutulmamalıdır.

-Bankalara küresel krizlerin etkisi ya da iflas riski açısından katılım bankacılığı ile konvansiyonel bankacılığı karşılaştırsak sizce hangisi daha dayanıklıdır?

-Katılım bankaları kar zarar ortaklığı modeline göre çalışırlar. Yani gerçek bir ticareti finanse ettikleri için karşılığında katılma hesabı sahipleri ile karlarını paylaşırlar. Ekonominin olumsuz seyrinde dağıttıkları karı azaltarak müşterilerine zararlarını yansıtabilirler. Mevduat bankaları hesap açılışında belirli bir faiz üzerinden akit yaptığı için zararını o dönem mevduat müşterilerine yansıtma gibi bir durum söz konusu olamaz. Bu nedenle kriz dönemlerinden katılım bankaları daha az zararla çıkar diyebiliriz.

-Müşteri açısından katılım bankacılığının kullanımında yapılacak işlemlerin faturalandırılmasının müşteri portföyü üzerine nasıl bir etkisi vardır?

-Katılım bankaları gerçek ticareti finanse ettiği için fatura karşılığı finansman kullanmaktadır. Bu durumun taraflar için avantajları şu şekildedir: Finansman kullanan açısından bir karşılığı vardır. Devlet işlem faturalı olduğu için vergi geliri elde etmektedir. Yastık altı parası olup faiz hassasiyeti olanların birikimleri ticarete kazandırılmakta ve fon sahipleri kar payı elde etmektedir. Mevduat bankasından çekilen nakit krediyi kişi istediği gibi ve gereksiz lüks harcamalarında da kullanabilir. Yani katılım bankasının kullandığı finansman taraflara katma değer sağlamaktadır.

-Katılım bankalarında kullanılan fonun direkt yatırıma dönüşmesi durumuna karşın konvansiyonel bankacılıkta kullanılan kredinin tüketim amacıyla kullanılmış olması mümkündür. Bu durumun müşteri portföyünü nasıl etkilemektedir?

-Katılım bankalarında bireysel müşteriler ağırlıklı olarak konut ve taşıt finansmanı kullanırken konvansiyonel bankalarda genelde özel ihtiyaçlar ve borç ödeme amaçlı kullanılan krediler çoğunluktadır. Bu sebeple nakit kredi yoğunluğu konut ve taşıt finansmanına göre daha fazla ve çeşitlidir.

-Teşekkür ederim müdürüm vakit ayırdığınız için.

-Rica ederim.

ETİK KURUL/KOMİSYON İZİNİ/MUAFİYETİ

Evrak Tarih ve Sayısı: 17/06/2020-E.1996

T.C.
KTO KARATAY ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
İnsan Araştırmaları Etik Kurulu

BEKA14RZ

Sayı : 46409256-300
Konu : Prof. Dr. Osman Okka Hk.

Sayın Prof. Dr. Osman OKKA

Katılım Bankacılığı ile Konvansiyonel Bankacılıkta Risk Algısı ve Müşteri Portföyü Üzerine Etkisi isimli araştırma projesi çalışmasının Prof. Dr. Osman OKKA'nın sorumluluğunda Yardımcı Araştırmacı olarak Mehmet Anıl ÇİZMECİ'nin katılımları ile yürütülmesi ile ilgili İnsan Araştırmaları Etik Kurulumuza yapmış olduğunuz başvurunuz 15.06.2020 tarihli 2020/03/08 sayılı kararımızda değerlendirilmiştir. İlgili çalışmanızda Üniversitemizin adının geçmemesi, Covid-19 virüsü nedeniyle Ülkemizde yaşanan salgın sürecinde sosyal mesafe kurallarına ve salgın için alınan kararlara uyarak çalışmanız şartı ile kurulumuzca uygun bulunmuştur.

Çalışmalarınızda başarılar diler gereğini saygılarımla rica ederim.

e-imzalıdır

Prof. Dr. Çağatay ÜNÜSAN
İnsan Araştırmaları Etik Kurul Başkanı

Evrakı Doğrulamak İçin: <http://belgedogrulama.karatay.edu.tr/en/Vision-Sorgula/Belgedogrulama.aspx?V=BEKA14RZ>

Akabe Mahallesi Alaaddin Kap Caddesi No:130 Karatay/Konya
Telefon No: 444 1251 Faks No: 0332 202 00 44
E-Posta: rektorluk@karatay.edu.tr İnternet Adresi: www.karatay.edu.tr
Kep Adresi: ktokaratayuniversitesi@hs01.kep.tr

Bilgi İçin: Celaleddin ÇİBİK
Unvan: Sekreter
Telefon No: 444 1251-7258

Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5. Maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.